

ETLA

ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

THE RESEARCH INSTITUTE OF THE FINNISH ECONOMY

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen edeltäjä Taloudellinen Tutkimuskeskus perustettiin teollisuuden ja työnantajien keskusjärjestöjen toimesta v. 1946 suorittamaan talouspoliittista päätöksentekoa palvelevaa kansantaloudellista, liiketaloudellista ja sosiaalipoliittista tutkimustyötä. Laitoksen uudelleenorganisointi toteutettiin v. 1971. Laitoksen rahoittajina toimivat keskusjärjestöistä Suomen Metsäteollisuuden Keskusliitto, Suomen Teollisuuden Keskusliitto, Suomen Työnantajain Keskusliitto, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ja Teollisuudenharjoittajain Liitto sekä rahalaitoksista HOP, KOP, OKO, Postipankki, PYP ja SKOP.

ETLA julkaisee tutkimustensa tulokset seuraavasti: Sarja A sisältää lähinnä metodologiset tutkimukset, sarja B selvitysluonteiset tutkimukset, sarja C monistetut tutkimukset ja sarja D suhdannekatsaukset.

The Research Institute of the Finnish Economy was founded in 1946 at the initiative of Finland's central organizations of industry and employers to conduct economic and social research of interest to economic decision-makers. In 1971 the institute was reorganized when Finland's major banks began to support its work. The Research Institute publishes the results of its research in four series: series A consists mainly of studies in methodology, series B of studies on specific topics, series C of special studies and series D of the prospects for the Finnish economy.

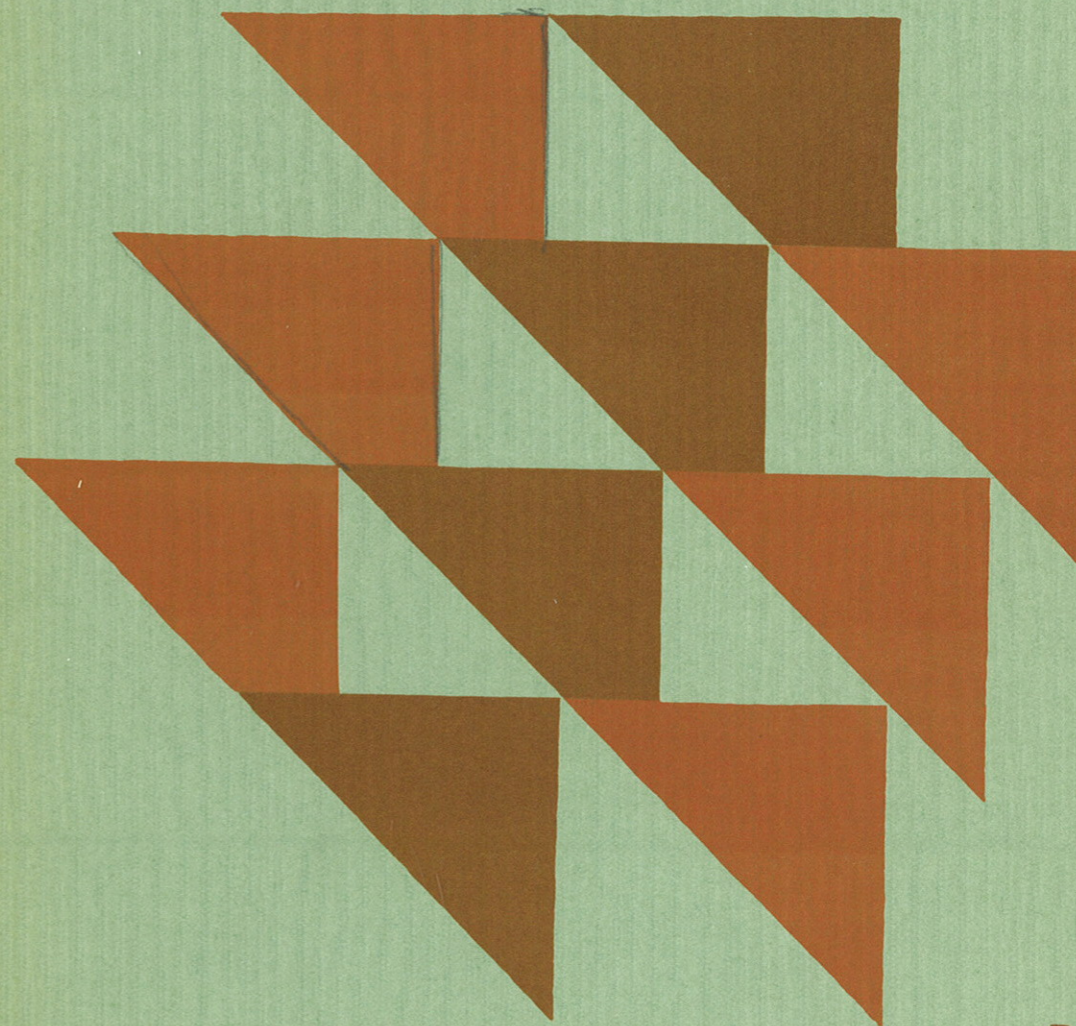
ISBN 951-9205 11-X

ETLA ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

KARI SIHTOLA

TEOLLISUUDEN VÄLILLISET TYÖVOIMAKUSTANNUKSET VUONNA 1973

SEKÄ ARVIOITA NIIDEN KEHITYKSESTÄ VUOSINA 1974—1976

K. SIHTOLA: TEOLLISUUDEN VÄLILLISET TYÖVOIMAKUSTANNUKSET VUONNA 1973

B 11

B11

ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS (ETLA)

THE RESEARCH INSTITUTE OF THE FINNISH ECONOMY

Kalevankatu 3 B, 00100 Helsinki 10

☎ 601322

KANNATUSYHDISTYKSEN HALLITUS SUPERVISORY BOARD

Martti Hovi pj, president
Eero Schroderus varapj, vice president
Paavo Honkajuuri
Olli Ikkala
Antti Kataja
Lauri Kirves
Seppo Konttinen
Timo Laatuinen
Veikko Makkonen
Erkki Partanen
Filip Pettersson
Matti Ranki
Heikki Tavela
Heikki Tuominen

JOHTOKUNTA BOARD OF MANAGEMENT

Heikki Pärnänen pj, chairman
Kimmo Kara
Viljo Koponen
Kyösti Lähteenmäki
Tauno Ranta
Juhani Ristimäki
Kaarlo Larna toimitusjohtaja, managing director

ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS (ETLA)

The Research Institute of the Finnish Economy
Kalevankatu 3 B 00100 Helsinki 10, Finland

JULKAISUT – PUBLICATIONS 1974-1975

- A2** PENTTI L. I. VARTIA, An econometric model for analyzing and forecasting short-term fluctuations in the Finnish economy. Helsinki 1975. 249 s. nid.
- B7** TIMO SUMMA – ANTTI SÄÄSKILAHTI, Suomen koneteollisuus vuosina 1954-1980. English summary: The manufacture of machinery in Finland 1954-1980. Helsinki 1974. 178 s. nid.
- B8** CHRISTIAN EDGREN, Suomalaisen siirtolaistyövoiman rakenne ja taloudellinen asema Ruotsissa. Helsinki 1974. s. nid.
- B9** RONALD WIMAN, Työvoiman kansainvälisen muuttoliikkeen mekaniismi. Tutkimus Suomen ja Ruotsin välisen muuttoliikkeen syistä. English summary: The Mechanism of international labour migration. A study of the causes of Finnish emigration to Sweden. Helsinki 1975. 216 s. nid.
- B10** ILPO SEPPÄ – SEPPÖ WALLENIUS – ARJA VÄISÄNEN, Tekstiili- ja vaatetustavaroiden kulutus Suomessa vuosina 1970-1980. Helsinki 1975. 54 s. + liitt.nid. (Jakelusta vastaavat vain Tekstiilialan keskusvaliokunnan jäsenjärjestöt ja -liikkeet).
- B11** KARI SIHTOLA, Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset vuonna 1973 sekä arvioita niiden kehityksestä vuosina 1974-1976. English summary: Indirect labour costs in Finnish manufacturing in 1973 and prospects for development of labour costs in 1974-1976. Helsinki 1975. 100 s. nid.

MONISTETTUJA TUTKIMUKSIA

- C4** MATTI PURASJOKI, Investoinnit yrityksen finanssipäätöksenteon osana. Ekonometrinen simultaanimalli. Helsinki 1974. 135 s.
- C5** AARNO SAVIAHO, Sahatavaramarkkinat ja vienti, Englannin markkinoiden lyhyen tähtäyksen ennustemalli. Helsinki 1975. 86 s.

Economic development in the industrial countries, spring 1975, I General report. Association d'Instituts Européens de Conjoncture Economique (AIECE) Rome 2-3 May, 1975. Helsinki 1975. 110 s. nid. (Engl. ja ranskan-kielinen, julkaistaan myöhemmin ETLAn C-sarjassa).

Economic development in the industrial countries, spring 1975, II Country reports. Association d'Instituts Européens de Conjoncture Economique (AIECE) Rome 2-3 May, 1975. Helsinki 1975. 70 s. nid.

SUHDANNE – ECONOMIC PROSPECTS

- D1** SUHDANNE syksy 1971. Helsinki 1971. 67 s. nid.
:
:
:
D7 SUHDANNE syksy 1974. English summary. Helsinki 1974. 119 s. nid.
D8 SUHDANNE kevät 1975. English summary. Helsinki 1975. 120 s. nid.

Myynti – For sale at

Akateeminen Kirjakauppa
The Academic Bookstore SF – 00100 Helsinki 10
Suomalainen Kirjakauppa
The Finnish Bookstore SF – 00100 Helsinki 10

Kari Sihtola

TEOLLISUUDEN VÄLILLISET TYÖVOIMAKUSTANNUKSET VUONNA 1973
sekä arvioita niiden kehityksestä vuosina 1974 - 1976

INDIRECT LABOUR COSTS IN FINNISH MANUFACTURING IN 1973
and prospects for development of labour costs in
1974 - 1976

Helsinki 1975

ISBN 951-9205-11-X

ESIPUHE

Peruspalkkaan liittyvät erilaiset sosiaali-edut ovat viime aikoina olleet usein esillä mm. työmarkkinaneuvotteluissa. Palkansaajien sosiaaliturvan merkittävä ja monipuolinen parantuminen on samalla merkinnyt työnantajien työvoimakustannusten kohoamista. Varsinkin viime vuosien kehitys on ollut kummassakin suhteessa poikkeuksellisen voimakas.

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksessa ja sen edeltäjässä on kiinteästi seurattu teollisuuden välillisten työvoimakustannusten kehitystä. Noin viiden vuoden välein suoritetuilla yritystiedusteluilla on saatu runsaasti uutta tietoa teollisuuden välillisistä työvoimakustannuksista. Tiedustelut ovat toisaalta luoneet pohjan tulevan kehityksen arvioinnille.

Edellinen tiedustelu koski vuotta 1970. Koska työvoimakustannusten kasvu on sen jälkeen osoittautunut ennakoitua nopeammaksi, on katsottu aiheelliseksi suorittaa tiedustelu vuoden 1973 työvoimakustannuksista.

Tutkimuksen on suorittanut ETLassa valtiotieteen kandidaatti Kari Sihtola. Tilastoaineiston järjestämisen ja koodauksen on suorittanut Arja Rähä. Puhtaaksikirjoittamisen ja piirrokset on tehnyt Raili Kosonen.

Helsingissä huhtikuussa 1975

Kaarlo Larna

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
ESIPUHE	
TIIVISTELMÄ	6
JOHDANTO	11
1. TUTKIMUSAINEISTO JA SEN KÄSITTELY	13
2. TULOSTEN TULKINNASTA	20
3. 70-LUVUN ALUN TYÖ- SOSIAALIPOLITTIKKA	26
4. TUTKIMUSTULOKSIA	32
4.1. Koko teollisuus	33
4.1.1. Tehdasteollisuus	33
4.1.2. Työvoimakustannusten merkitys	37
4.1.3. Rahoitus	39
4.1.4. Työtulot	41
4.1.5. Työkustannukset	44
4.2. Välilliset työvoimakustannukset toimialoittain	47
4.3. Kustannuserät	53
4.4. Eräitä erikoispiirteitä	57
4.4.1. Sosiaaliturvamaksujen porrastus	57
4.4.2. Välilliset työvoimakustannukset tilastoalueittain	60
4.4.3. Yrityskoko ja välilliset työvoima- kustannukset	62
5. ERÄITÄ ARVIOITA VÄLILLISTEN TYÖVOIMAKUSTANNUSTEN KASVUSTA V. 1975 JA 1976	66
SUMMARY	70
LIITTEET	
LOMAKE	

TIIVISTELMÄ

Tässä tutkimuksessa kartoitetaan kalenterivuoden 1973 teollisuuden välillisiä työvoimakustannuksia. Välilliset työvoimakustannukset muodostuvat suurimmaksi osaksi vuosilomakustannuksista, sosiaaliturva- ja sosiaalivakuutusmaksuista sekä työnantajan vapaaehtoisen sosiaalipolitiikan kustannuksista. Tutkimuksen kohteena on yritysmuotoinen teollisuus.

Tutkimusaineisto on kerätty yritystiedustelulla. Otos käsitti 163 teollisuusyritystä. Näiden yritysten henkilökunta oli n. 30 % koko teollisuuden henkilökunnasta. Vastausprosentiksi tuli henkilökunnalla mitattuna 77 %.

Vuonna 1973 koko teollisuuden välilliset työvoimakustannukset olivat 39.6 % työajalta maksetuista palkoista. Työntekijöiden osalle koituvat välilliset työvoimakustannukset olivat 40.8 % ja toimihenkilöiden 36.3 % työajalta maksetuista palkoista. Kun välillisiä työvoimakustannuksia (pl. vuosilomakustannukset) verrataan kokonaispalkkoihin on koko teollisuuden keskimääräinen kustannusprosentti 21.8 %.

Valtaosa teollisuuden välillisistä työvoimakustannuksista syntyy sosiaalipoliittisen lainsäädännön ja työehtosopimusten velvoitteista. Tämän ns. lakisääteisen sektorin kustannukset olivat 35.6 % työajan palkoista vapaaehtoisten työvoimakustannusten ollessa 4 %. Merkittävimmät erät lakisääteisellä sektorilla olivat vuosilomapalkat, sosiaaliturvamaksut ja työsuhde-eläkemaksut. Vapaaehtoisten työvoimakustannusten suurimmat erät olivat asunto- ja koulutuskustannukset.

Korkeimmat välilliset työvoimakustannukset suhteessa työajalta maksettuihin palkkoihin olivat paperi- ja tupakkateollisuudessa. Toimialoittain kustannusprosentit vaihtelivat 31-50 %. Kustannustason vaihtelut olivat työntekijöiden kohdalla suuremmat kuin toimihenkilöiden kohdalla. Vuodesta 1965 lähtien työntekijöiden välillisten työvoimakustannusten kasvu on ollut nopeampaa kuin toimihenkilöiden. Tämä on johtanut siihen, että työntekijöiden työvoimakustannusprosentti verrattuna työajan palkkoihin oli vuonna 1973 suurempi kuin toimihenkilöiden. Ilmeistä kuitenkin on, että tässä tutkimuksessa käytetty aineiston keruutekniikka ei pysty erittelemään kaikkia toimihenkilöiden kustannuksia, jotka todellisuudessa ovat korkeammat kuin esitetyt.

Allaolevasta tiivistelmästä ilmenee välillisten työvoimakustannusten kehitys vuodesta 1965. Vuosien 1975 ja 1976 luvut ovat ennusteita. Kustannukset on jaettu lakisääteisiin ja vapaaehtoiseihin työvoimakustannuksiin. Lakisääteisiin kustan-

nuksiin sisältyi v. 1973 n. 3-4 prosenttiyksikköä kustannuksia, jotka luonteeltaan eivät varsinaisesti ole lakisääteisiä, koska niillä työehtosopimuksissa on vain suositusluontoinen asema.

Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset työajan palkoista (koko henkilökunta) %					
	1965	1970	1973	1975 ^E	1976 ^E
Lakisääteiset	22.7	25.7	35.6	37.7	41.5
Vapaaehtoiset	5.3	4.4	4.0	4.0	4.0
Yhteensä	28.0	30.1	39.6	41.7	45.5

Samanaikaisesti kun työnantajan välilliset työvoimakustannukset ovat merkittävästi kasvaneet, on myös koko sosiaalipolitiikkamme rahoitusrakenteessa tapahtunut olennainen muutos. Työnantajien osuus kokonaisrahoituksesta on vuodesta 1950 jatkuvasti kasvanut ja julkisyhteisöjen vastaavasti pienentynyt. Vuonna 1973 työnantajat rahoittivat 46 % koko sosiaalipolitiikkamme. Meidän työnantajaosuus on Pohjoismaista korkein.

Myös teollisuuden kustannusrakenne on jatkuvasti muuttumassa. Muiden kuin palkkakustannusten osuus työkustannuksista on vuodesta 1970 kasvanut 20 %:sta 25 %:iin. Kun samalla työkustannusten osuus teollisuuden varsinaisista kuluista on nousut kolme prosenttiyksikköä, voidaan todeta välillisten työvoimakustannusten kasvun huomattava paino työkustannusten suhteellisen osuuden lisääjänä. Myös verrattaessa työkustan-

nuksia nettoliikevaihtoon voidaan havaita työnantajan sosiaalipolitiikasta syntyvän kustannusrasitteen jatkuvasti kasvaneen.

Välillisten työvoimakustannusten suhteellinen osuus on vuosina 1970-1973 noussut yhtä paljon kuin koko 60-luvulla. Kustannusten nousua on tapahtunut lähinnä lakisääteisten vakuutusmaksujen ja vuosilomakustannusten kohdalla. Etenkin eläkemaksuista on muodostunut nopeasti kasvava kustannuserä, joka vielä lähivuosina tulee hallitsemaan välillisten työvoimakustannusten kehitystä. Vapaaehtoisen sektorin kustannukset ovat sen sijaan pienentyneet. Merkittävimmät erät ovat edelleen asunto- ja koulutuskustannukset. Asuntokustannusten osuus on tosin edelleen pienentymässä, mutta eräillä aloilla oli kuitenkin vuonna 1973 havaittavissa asuntokustannusten suhteellisen osuuden kasvua. Selvästi laajenevina toimintamuotoina voidaan pitää työpaikkaruokailun järjestelyjä, terveydenhuoltoa ja työsuojelua. Vuonna 1974 välilliset työvoimakustannukset kohosivat n. 42 % työajan palkoista. Nousuun ovat vaikuttaneet voimakkainmin vuoden alussa voimaan tullut työeläkemaksujen korotus sekä vuoden 1973 huhtikuussa tapahtunut sosiaaliturvamaksuperusteiden tarkistus, jonka vaikutus ilmenee täysipainoisena vuoden 1974 työvoimakustannuksissa.

Vuoden 1975 ja 1976 työvoimakustannusten kehitysarvio nojaa vuoden 1974 kokonaisratkaisuun ja seuraavan vuoden tammi-helmikuun tarkistusneuvotteluihin. Työnantajan työeläke-

kansaneläke- ja lapsilisämaksujen korotusten johdosta ennustetaan työnantajan välillisten työvoimakustannusten vuonna 1975 nousevan n. 45.5 %:iin työajan palkoista. Vuoden 1976 alussa tapahtuvan työeläkemaksujen korotuksen vaikutuksesta kohoavat välilliset työvoimakustannukset n. 46.5 % työajan palkoista.

JOHDANTO

Yksi 1970-luvulla harjoitetun työvoima- ja sosiaalipolitiikan näkyvimpiä piirteitä on ollut työvoimakustannusten voimakas kohoaminen. Sopimuspalkkojen vuosikasvu on tämän vuosikymmenen alkuvuosina huomattavasti ylittänyt edellisen kymmenluvun keskiarvon. Välillisten työvoimakustannusten suhteellisen osuuden lisäys on aikavälillä 1970-1973 ollut yhtä suuri kuin koko 60-luvulla. Työvoimakustannusten voimakas, lyhyen ajan sisällä tapahtunut kasvu onkin merkinnyt teollisuutemme tuotantokustannuksiin huomattavaa lisärasitetta, joka osaltaan on ollut edistämässä viimeaikaista inflaatiokehitystä.

Palkansaajien reaaliensiokehitys on 70-luvun alussa muodostunut kaikesta huolimatta positiiviseksi. Samanaikaisesti myös yleisen sosiaalipolitiikan laajeneminen ja työnantajien henkilöstöpolitiikan uudistuminen ovat lisänneet palkansaajien sosiaaliturvaa sekä luoneet entistä käyttökelpoisempia ratkaisuja työolosuhteiden kehittämiseksi.

Yksityiskohtaisten peruspalkkaan liittyvien lisäetu- ja kustannustietojen tarve on jatkuvaa. Tämä on tullut esiin niin

työehtosopimusneuvottelujen yhteydessä kuin yritystasollakin. Vaikkakin virallisista tilastoista saatavien palkka- ja sosiaalivakuutus kustannustietojen perusteella on voitu tehdä eräitä arvioita työvoimakustannusten kustannus- ja tulovaikutuksista, niin on kuitenkin jouduttu toteamaan, että virallisista lähteistä ei ole saatavissa riittävän yksityiskohtaista ja eriteltyä perusinformaatiota kaikista työvoimakustannuksista. Näin ollen ei ole myöskään ollut mahdollista tehdä luotettavia johtopäätöksiä työvoimakustannusten merkityksestä eri teollisuusalojen tuotantokustannustekijänä sekä vaikutuksesta teollisuutemme kilpailukykyyn.

Nyt valmistuneessa tutkimuksessa on selvitetty teollisuuden välillisten työvoimakustannusten taso vuonna 1973 sekä tarkasteltu työkustannusten kehitystä eräiden koko kansantalouden perusmuuttujien valossa.

1. TUTKIMUSAINEISTO JA SEN KÄSITTELY

ETLAn työvoimakustannustiedusteluissa käytettyjä käsitteitä ja menetelmiä on yksityiskohtaisesti selostettu aikaisemmissa tutkimuksissa¹⁾. Tässä yhteydessä esitetään vain eräitä peruskäsitteitä sekä selvitetään muutamia tämän tutkimuksen tulosten tulkinnan kannalta keskeisiä seikkoja.

Perusyksikkönä tässä tutkimuksessa on teollista toimintaa harjoittava yritys ja tutkimus rajoittuu tehdasteollisuusyrityksiin. Tutkimuksen ulkopuolelle jää siis aikaisempien tutkimusten tavoin valtion sekä kuntain laitosmuotoinen teollisuus ja itsenäisinä toimivat kaivosyritykset sekä sähkö-, kaasu- ja vesivoimalaitokset. Tutkimus kohdistuu periaatteessa kalenterivuoden 1973 työvoimakustannuksiin. Vertailtavuuden säilyttämiseksi määritelmät ja arviointiperiaatteet ovat samat kuin ETLAn aikaisemmissa tutkimuksissa.

1) Leo Paukkunen: Sosiaalitoiminta ja sen kustannukset Suomen teollisuudessa, Taloudellinen Tutkimuskeskus, Sarja A IV, Helsinki 1964.

Leo Paukkunen: Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset vuosina 1946, 1952, 1961 ja 1965, Sarja B 15, Taloudellinen Tutkimuskeskus, Helsinki 1967.

Kari Sihtola: Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset v. 1970, ETLA, Sarja B 1, Helsinki 1972.

Tutkimusaineisto on kerätty yritystiedustelulla, johon yritykset valittiin umpimähkäisellä otannalla. Perusjoukon muodostivat 1970-tutkimuksessa mukana olleet yritykset. Otokseen valittiin suuruusluokittain ja toimialoittain 20-25 % viime kerralla vastanneista yrityksistä. Vuoden 1973 työvoimakustannusten laskennassa käytettiin hyväksi yritysten työvoimakustannuksissa tapahtunutta muutosta, jolla korjattiin vuoden 1970 työvoimakustannustasoa.

Vuoden 1973 otokseen kuului 163 teollisuusyritystä. Näiden yritysten henkilökunta oli n. 30 % koko teollisuuden henkilökunnasta. Määräaikaan mennessä lähetti vastauksensa ETLAan 99 yritystä. Tarkistuksen jälkeen tutkimusaineistoon kuului noin neljännes vuoden 1973 teollisuuden henkilökunnasta. Vastausprosentiksi muodostui henkilökunnalla mitattuna 77 %. Taulukossa 1. on esitetty tutkimuksessa mukana olevien yritysten henkilökuntajakauma teollisuusaloittain.

Taulukko 1. Tutkimuksessa v. 1973 mukana olevat yritykset ja henkilökunta, teollisuusaloittain

TEOLLISUUSALAT	Yrityksiä	Henkilö- kuntaa
20-22 Ravinto- ja nautintoaine	17	6300
23-24 Tekstiili- ja vaatetus	14	6288
25-27 Puunjalostus	14	26788
28 Graafinen	5	1781
29-30 Nahka ja kumi	5	1871
31-32 Kemia	5	10886
33 Savi-, lasi- ja kivenjalostus	3	238
34-38 Metallit	23	34403
39 Muu teollisuus	4	209
666 Teollisuuskompleksit	6	30636
Koko yritysmuotoinen teollisuus	96	119400

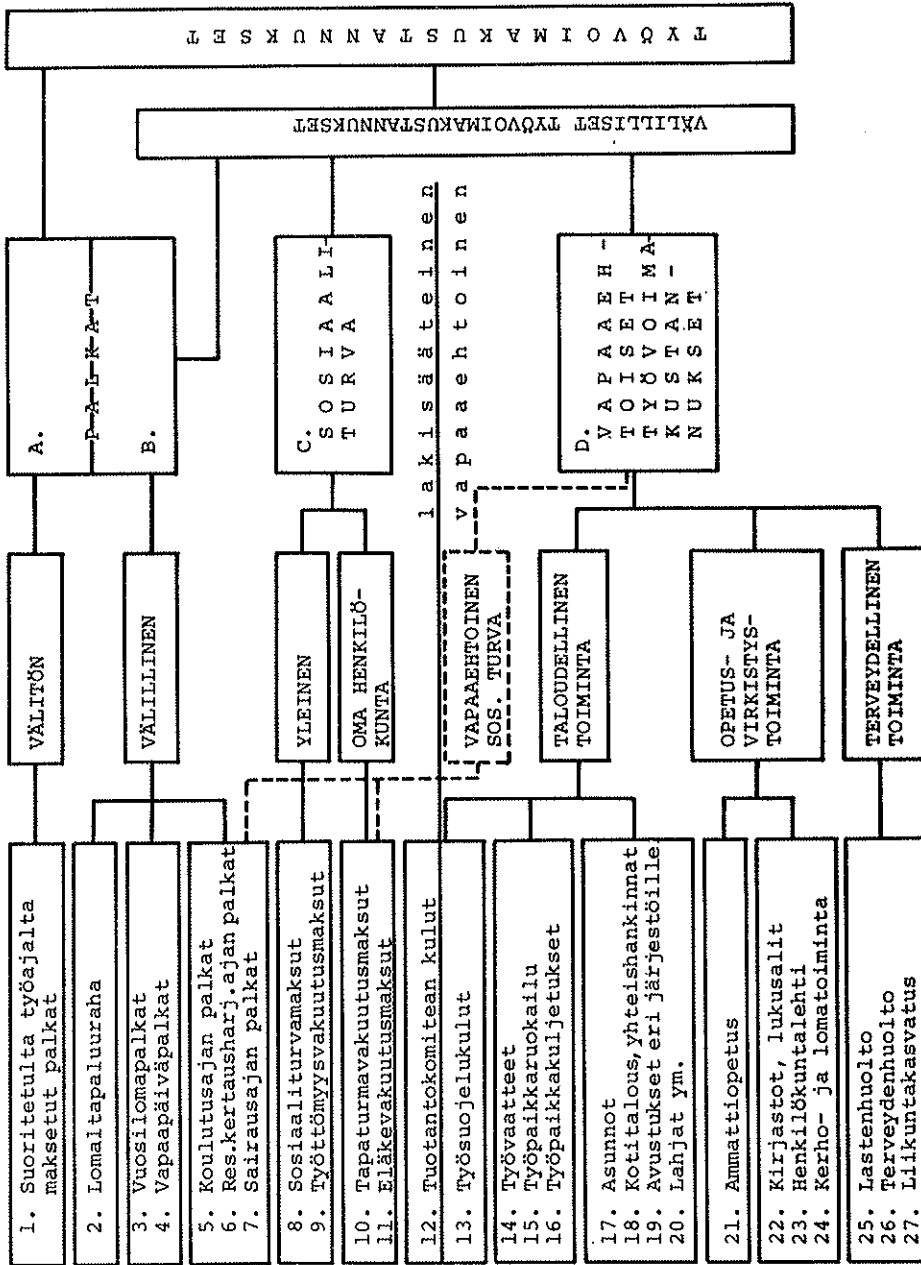
Tiedustelu suoritettiin maaliskuussa v. 1974. Tällöin määräaikaan mennessä palautti vastauksensa n. 30 % yrityksistä. Tiedustelu toistettiin vielä toukokuussa, jolloin vastanneiden yritysten määrä nousi 59 %:iin. Vastausprosentti oli tässä tutkimuksessa jonkin verran pienempi kuin vuoden 1970 tutkimuksessa etenkin suurten yritysten kohdalla. Erikoisen ilahduttavaa oli kuitenkin pienten yritysten korkeahko vastausaktiiviteetti. Tutkimuksen kuluessa kävi selvästi ilmi yrityksiin kohdistuvien tiedustelujen voimakas lisääntyminen viime vuosina, mikä on vaikuttanut yritysten tietojenanto mahdollisuuksiin. Hyvin erityyppisen tiedon tarve on

vaikeuttanut yritysten tilastoinnin ja laskentatoimen standardisointia. Kun kuitenkin työvoimakustannustiedon tarve on osoittautunut jatkuvaksi ja toisaalta yritysten suhtautuminen tiedusteluun on kaikesta huolimatta ollut erittäin positiivista, voidaan parin vuoden väliajoin toistuvan suppeahkon tiedustelun suorittamista pitää käyttökelpoisena ratkaisuna. Suhteellisen pienellä otoksella on jo mahdollista saada luotettavaa tietoa työvoimakustannustasosta ja täten päästä tarkemmin arvioimaan tulevien ratkaisujen vaikutuksia työvoimakustannuksiin.

Välillisten työvoimakustannusten käsitteen määrittely on osoittautunut vaikeaksi. Ehkä konkreettisin tapa esittää ko. käsitteen sisältö ja laajuus on ilmaista ne kustannuserät, jotka ILO:n suositusten mukaan on katsottava välillisiksi työvoimakustannuksiksi (kuvio 1.). Liiketalouden käsitteiden mukaisesti edellä mainitut erät ovat itseasiassa kuluja, työvoimakuluja. Tässä tutkimuksessa noudatetaan kuitenkin jo varsin vakiintunutta työvoimakustannustermiä.

Työvoimakustannusten jakaminen lakisääteisiin ja vapaaehtoi-
siin kustannuksiin tapahtuu tässäkin tutkimuksessa periaat-
teessa kaavion 1. mukaisesti. Kuitenkin on huomattava, että
lakisääteisiksi merkittyihin kustannuksiin sisältyy eriä,
jotka luonteeltaan eivät ole lakisääteisiä. Koska niistä
usein on erikseen sovittu työehtosopimusneuvotteluissa, oli-
si ehkä luontevaa puhua sopimusperusteisista työvoimakustan-
nuksista. Tällaisia eriä ovat mm. lakisääteinen tapaturma-

Kuvio 1. Työvoimakustannusten jakokaavio

vakuutusmaksu, työeläkkeiden lisäedut sekä osa sairausajan palkasta (esitetty kaaviossa 1. katkoviivoituksella).

Koska tämän selvityksen yhteydessä käytetään myös kansantalouden tilinpidosta¹⁾, tasetilastosta²⁾ sekä sosiaalimeno-tilastosta³⁾ saatuja sosiaalikulustannustietoja, lienee syytä lyhyesti selvittää näistä eri lähteistä kerätyissä luvuissa olevia eroja.

Kansantalouden tilinpidossa työnantajien sosiaalikulut-käsite sisältää periaatteessa tässä tutkimuksessa esitetyn työvoimakustannuskaavion (kuvio 1.) mukaisesti koko kansantalouden työnantajien sosiaaliturva- (C)⁴⁾ ja vapaaehtoiset työvoimakustannukset (D). On kuitenkin huomattava, että vapaaehtoisten työvoimakustannusten arviointimenetelmät ovat tilastokeskuksen ja ETLAn laskelmissa erilaiset. Tasetilaston sosiaalikulut-käsite on myös hyvin lähellä tämän tutkimuksen sosiaaliturvakustannuksia (C) ja vapaaehtoisia työvoimakustannuksia (D). Sosiaalisen sijoitustoiminnan kuluja ei kuitenkaan tasetilastossa lueta kuten ETLAn tilastossa sosiaalikululuiksi.

1) Kansantalouden tilinpito, julkaisija Tilastokeskus.

2) Teollisuuden tasetilasto, julkaisija Tilastokeskus.

3) Sosiaalimeno-tilasto, julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö.

4) Tässä luvussa suluissa olevat kirjaimet viittaavat kuvion 1. symboleihin.

Sosiaalimenotilasto poikkeaa periaatteiltaan huomattavasti kahdesta edellä mainitusta tilastosta. Esim. työnantajien välillisistä työvoimakustannuksista lasketaan sosiaalimenotilastoon vain lakisääteiset sosiaalikustannukset (C pl. katkoviivoitus). Sosiaalimenotilasto sisältää periaatteessa vain sosiaaliset käyttömenot. Työnantajien rahoittaman sosiaalipolitiikan lisäksi sosiaalimenotilasto sisältää julkisten laitosten ja hallinnollisen organisaation kautta ohjatut sosiaalimenot.

2. TULOSTEN TULKINNASTA

Tutkimustulokset esitetään ensisijaisesti prosenttilukuina. Tavallisesti välilliset työvoimakustannukset lasketaan suhteessa suoritetulta työajalta maksettuihin palkkoihin¹⁾. Välillisiä työvoimakustannuksia voidaan verrata myös kokonaispalkkoihin (kuvio 1. erät A+B). Tällöin on kuitenkin muistettava, että kokonaispalkkoihin sisältyy jo välillisiä työvoimakustannuksia, välilliset palkkakustannukset (B). Näin ollen usein ilmoitetaankin vain sosiaaliturvan (C) ja vapaaehtoisen työvoimapolitiikan kustannukset (D) suhteessa kokonaispalkkoihin. Kolmas mahdollisuus ilmaista välillisten työvoimakustannusten tasoa on laskea ko. kustannukset palkansaajaa kohti. Lisäksi tuotantokustannustarkastelujen kannalta joudutaan usein vertaamaan työvoimakustannuksia koko tuotantoyksikön kaikkiin tuotantokustannuksiin, tuotannon bruttoarvoon, jalostusarvoon jne.

Palkkoihin suoritettu vertailu tuottaa itse asiassa kahdenlaista informaatiota. Ensinnäkin työvoimakustannusprosentti kertoo työajalta maksetun korvauksen ja muun lisäansion väli-

1) Työajalta maksettu palkka on sekä säännöllisen työajan että ylityöajan rahapalkka bruttomääräisenä, vero- ym. pidätyksiä vähentämättä.

sen suhteen (ja näitä vastaavien kustannusten suhteen). Toiseksi tämä suhdeluku ilmaisee sen kustannuslisän, jonka työnantaja keskimäärin maksaa työvoiman käytöstä.

Kun vertailuperustana käytetään työajan palkkoja (A), on aikasarjatarkastelussa pidettävä mielessä työajan lyheneminen. Sen vaikutuksesta työajan palkkojen ja välillisten työvoimakustannusten välinen suhde muuttuu herkemmin, kuin mitä työnantajan sosiaalipolitiikan laajentuminen ehkä merkitsisi. Kokonaispalkkoihin suoritettu vertailu mahdollistaa työvoimakustannustutkimusten tiedon liittämisen muista tilastoista saatuihin kustannustietoihin.

Edellä esitetyt tarkastelumahdollisuudet eivät kuitenkaan paljasta kuin erään aspektin tuotantoyksikköjen työvoimapolitiikasta. Korkea työvoimakustannusprosentti (verrattuna palkkoihin) ei välttämättä merkitse sitä, että tuotantoyksikön henkilöstöpolitiikkaan olisi uhrattu keskimääräistä enemmän varoja¹⁾. Jo palkkatasoerot ja yleensä palkkakustannusten merkitys tuotantotekijänä vaikeuttavat tämänkaltaisia vertailuja.

Kustannustasovertailuun voidaan kyllä saada lisävalaistusta konstruoimalla uusia indikaattoreita. Palkansaajia kohti lasketuilla työvoimakustannuksilla saadaan kuva palkansaajaa kohti keskimäärin koituvista kustannuksista. Tätä kautta

1) Tässä yhteydessä ei puututa siihen kysymykseen, voidaanko rahamäärällä yleensä mitata tiettyjen toimenpiteiden tasoa.

on jossain määrin mahdollista tarkastella palkansaajien työtulojen kehitystä. Tuotantoyksikköjen palkansaajarakenteen erilaisuus ja tarjolla olevien etuuksien käyttöasteen vaihtelut asettavat tämänkin indikaattorin käytölle rajoituksensa. Vertailtaessa työvoimakustannuksia tuotantokustannuksiin ja edelleen tuotantoyksikön bruttoarvoon tai jalostusarvoon saadaan tuntuma työvoimakustannusten merkityksestä koko tuotantoyksikön toiminnassa. Näissä tarkasteluissa on kiinnitettävä huomiota tuotantokustannusten ja bruttoarvojen laskentatekniikassa oleviin vaikeuksiin.

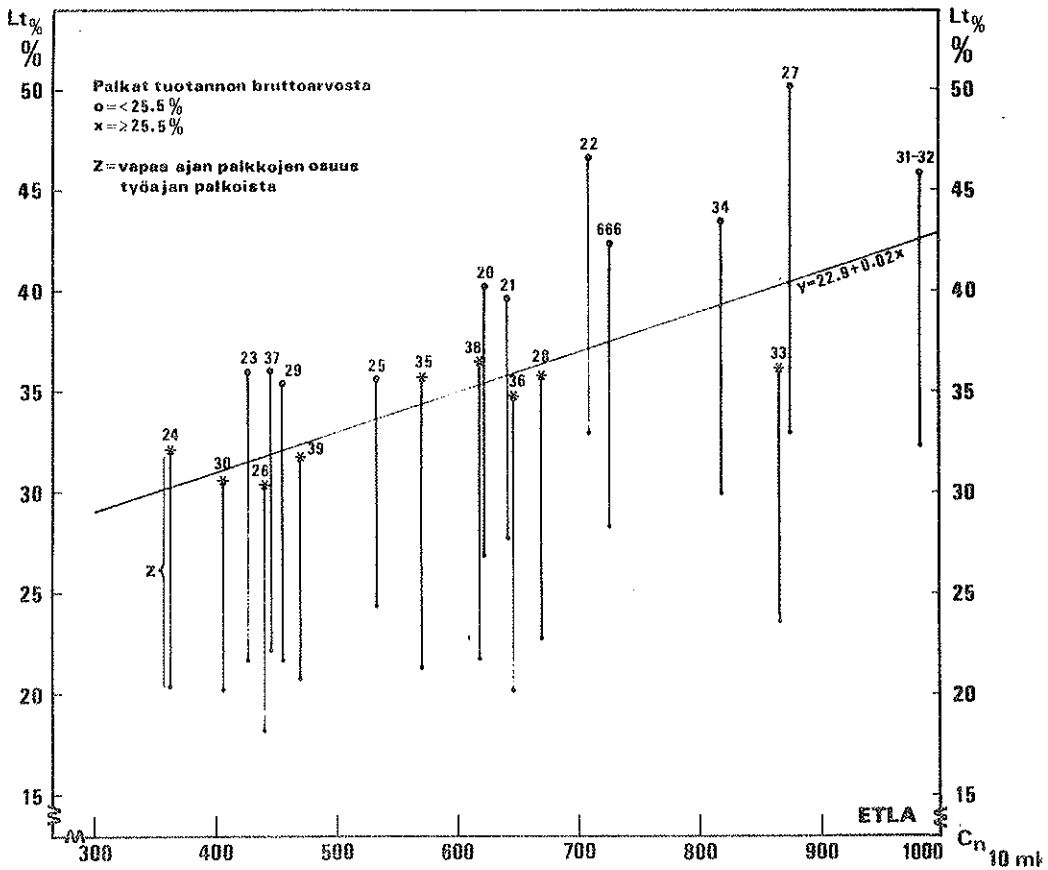
ETLAn työvoimakustannustutkimuksissa, kuten useissa kansainvälisissäkin tämän alan tutkimuksissa, on perustulokset esitetty prosentteina työajalta maksetuista palkoista. Tässä yhteydessä suoritetaan vielä lyhyt tarkastelu eräiden työvoimakustannusindikaattoreiden keskeisistä suhteista ETLAn aineiston pohjalta.

Alla on esitetty matriisimuodossa eräiden työvoimakustannusindikaattoreiden keskinäiset korrelaatiokertoimet. Kertoimet on laskettu toimialatason aineistosta vuodelta 1973.

	Ct_g	$C'k_g$	C_n	TC_n
Ct_g	+++			
$C'k_g$.928	+++		
C_n	.793	.758	+++	
TC_n	.439	.402	.890	+++

- Ct_g = Välilliset työvoimakustannukset työajan palkoista
 $C'k_g$ = Sosiaaliturvan kustannukset ja vapaaehtoiset työvoimakustannukset kokonaispalkoista
 C_n = Välilliset työvoimakustannukset palkansaajaa kohti
 TC_n = Kaikki työvoimakustannukset palkansaajaa kohti

Kuvio 2. Välilliset työvoimakustannukset palkansaajaa kohti sekä verrattuna työajan palkkoihin, toimialoittain v. 1973 (toimialaryhmitys ISIC:n mukaan)

Kuviossa 2. on graafisesti kuvattu Ct_g - ja C_n - indikaattoreiden välistä riippuvuutta toimialatasolla. Riippuvuutta kuvaa yhtälö $y=22.89 + 0.02 x$, selityssaste ($100 \times R^2$) on 61 %. Toimialat on ryhmitelty niiden keskimääräisten palkkakustannusten bruttoarvo-osuuden mukaan kahteen ryhmään, palkat $> 25 \%$ tuotannon bruttoarvosta ja palkat $< 25 \%$. Vapaa-ajan palkkojen osuus työajan palkoista on kuviossa esitetty pystysuoralla viivalla (z).

Edellä esitetyn perusteella voidaan esittää seuraavaa:

- 1) Käytettyjen työvoimakustannusindikaattoreiden väliset korrelaatiot ovat varsin korkeita. Ko. indikaattorit mittaavat siis jokseenkin samantapaista suuruusulottuvuutta.
- 2) Työajan palkkoihin verrattu indikaattori (Ct_g) erottelee selvästi toimialaryhmät (" $> 25 \%$ " ja " $< 25 \%$ ").
- 3) Palkansaajia kohti lasketulla indikaattorilla (C_n) toimialaryhmät eivät sensijaan erotu toisistaan.
- 4) Palkansaajaa kohti laskettujen välillisten työvoimakustannusten (C_n) kasvaessa toimialaryhmän " $> 25 \%$ " työajan palkkoihin verratut työvoimakustannukset (Ct_g) kasvavat hitaammin kuin ryhmän " $< 25 \%$ ". Näin ollen voidaan olettaa, että tässä mainituilla tavoilla konstruoiduituja indikaattoreita käytettäessä ko. mittarit ovat "herkempiä" toimialaryhmän " $< 25 \%$ " toimialoilla kuin ryhmän " $> 25 \%$ " toimialoilla.

Vaikkakin edellä mainitut tarkastelut on tehty toimialatasolla, on vuoden 1970 aineiston pohjalta voitu todeta, että samat perusriippuvuudet vallitsevat myös yritystasolla, riippuvuuden voimakkuus ja parametrien arvot tosin vaihtelevat toimialoittain.

Kuten jo aikaisemmin on todettu, on työvoimakustannustutkimuksissa kustannusprosentit laskettu ensisijaisesti suoritetulta työajalta maksetuista palkoista. Yrityksen tuotantokustannusten kannalta työntekijän palkoista laskettu kustannusprosentti on varsin käyttökelpoinen mitta ilmaisemaan sen työvoimakustannuslisän, jonka työntekijän palkkaaminen keskimäärin yritykselle aiheuttaa. Toisaalta tämä laskentatapa antaa myös perustan työntekijöiden ansiotasolaskelmille. Toimihenkilöpuolella työvoimakustannuslisän laskeminen samalla periaatteella ei välttämättä johda oikeaan tulokseen. Tämä johtuu siitä, että toimihenkilöiden palkkaan (kuukausipalkka) sisältyy jo vapaa-ajan palkkaa. Toimihenkilöiden työvoimakustannusten arvioinnissa onkin usein käytettävä kokonaispalkkoihin verrattua työvoimakustannusprosenttia. Tämän mittarin käyttö on myös luontevaa niissä budjetoinnin ja kustannuslaskennan tehtävissä, joissa kustannusten seuraaminen tapahtuu palkkakustannusten antaman tiedon pohjalta.

3. 70-LUVUN ALUN TYÖ- JA SOSIAALIPOLITIIKKA

Ennen varsinaista tulosten esittelyä kuvaillaan lyhyesti työ- ja sosiaalipolitiikan kehitystä 70-luvun alussa.

Laajat työolosuhteiden parantamiseen liittyvät uudistukset muotoutuvat yleensä työmarkkinajärjestöjen välisissä neuvotteluissa ja siirtyvät sitten työehtosopimusten välityksellä teoliisuusyrityksiin. Jotkut näistä uudistuksista päättyvät eduskuntakäsittelyyn. Lopulliseen lakiesitykseen saattaa tällöin tulla vivahteita, jotka alkujaan eivät kuuluneet työmarkkinajärjestöjen suunnitelmiin. Työ- ja sosiaalipolitiikkaa hahmotellaan luonnollisesti myös muilla päätöksentekijätasoiilla. Näissäkin tapauksissa pyritään yleensä käyttämään hyväksi työmarkkinajärjestöjen asiantuntemusta.

Varsin merkittävän lisän työolosuhteiden kehittämiseksi on muodostanut työnantajien vapaaehtoinen sosiaalipolitiikka, joka yleensä saa alkunsa toimipaikan tai yrityksen erityisolosuhteista. Yhdellä työpaikalla toteutettu työolosuhteiden järjestely on vähitellen yleistynyt ja otettu aikanaan työmarkkinaosapuolten sopimusneuvotteluihin. Käyttökelpoiseksi todettu järjestely on saattanut tulla aluksi suosituksena

mukaan työehtosopimukseen. Eräissä tapauksissa tällaisten sopimusvaraisten suositusten pohjalta on aikojen kuluessa hioutunut järjestelmä, joka sittemmin on saanut lain muodon.

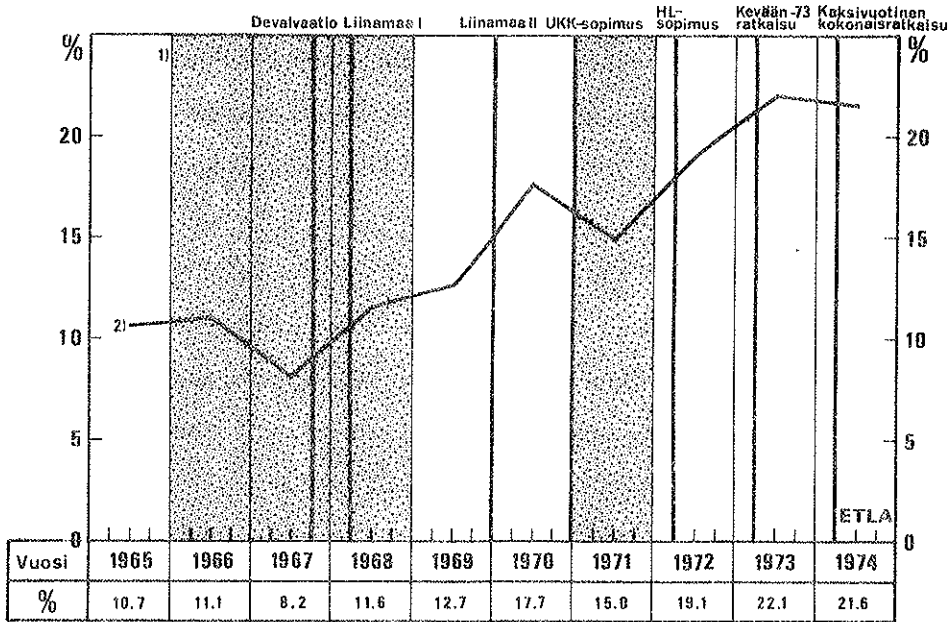
Vuosien 1970-1975 työmarkkinapolitiikan puitteet on lausuttu kolmessa kokonaisratkaisussa¹⁾. Näihin ratkaisuihin on sisällytynyt myös ns. sosiaalipaketti, joka merkittävässä määrin on vaikuttanut työolosuhteitten kehitykseen. Joulukuussa 1970 työmarkkinoiden keskusjärjestöt hyväksyivät tasavallan presidentin esittämän suosituksen työmarkkinaratkaisuksi. Tämä ns. UKK-sopimus oli voimassa maaliskuun loppuun 1972. Jo ennen UKK-sopimuksen päättymistä allekirjoitettiin uusi keskitetty ratkaisu ns. HL-sopimus, joka oli tarkoitettu yksivuotiseksi. Vuoden 1973 sopimuskierroksen aikana kävi selväksi, että keskitettyyn ratkaisuun ei silloisissa olosuhteissa ollut edellytyksiä. Niinpä HL-sopimuskauden umpeuduttua voitiin todeta, että sopimusprosessi oli lopullisesti ajautunut liitokohtaisten ratkaisujen tielle. Tilanne ratkesi vasta talvella 1974, jolloin pitkien neuvottelujen jälkeen päädyttiin kaksivuotiseen kokonaisratkaisuun.

Ehkä laajakantoisimpia uudistuksia 70-luvun alun työmarkkinapolitiikassa merkitsivät työllisyyslain (astui voimaan 1/1/1972), vuosilomalain (pääosiltaan 1/4/1973) sekä työsopimuslain (1/1/197) uudistukset. Työttömyyskassalakiin, tapaturmavakuutuslakiin, eläkelakeihin ja huoltoapulakiin tehdyt muutokset ovat myös

1) Edellä mainittuun ajanjaksoon sisältyy myös yksi sopimukseton kausi.

parantaneet palkansaajien sosiaaliturvaa ja lisänneet heidän työviihtyvyyttään. Näihin päämääriin on pyritty myös työsuojelun hallinto- ja valvontalaeilla.

Kuvio 3. Työmarkkinaratkaisujen aikataulu

1) Tummennus keskimääräistä heikemmän kasvun vuosia BKT:llä mitattuna.

2) Teollisuuden työvoimakustannusten kasvu (%). Laskelma perustuu kansantulotilaston palkkatietoihin ja ETLAn tiedusteluihin.

UKK-sopimus (kuviossa 3. esitetään työmarkkinaratkaisujen aikataulu) toi työmarkkinapolitiikkaan lopullisesti vähimmäispalkkamääräykset, arkipyhäviikkojen työajan erikoisjärjestelyt ja vuosiloman pidentämiseen liittyvät järjestelyt. Tämän lisäksi tehostettiin eräitä jo käytössä olevia järjestelmiä lähinnä niiden tarjoamien etuuksien osalta. Vapaa-ajan tapaturmavakuutusta laajennettiin, eläkekysymysten yksinkertaistamista, työeläkkeiden ansainta-ajan lyhentämistä ja tason korottamista sekä työttömyysturvan tehostamisen mahdollisuuksia alettiin tutkia. Kaikki nämä toimenpiteet johtivat myöhemmin tarkistuksiin ko. laeissa. UKK-sopimuksessa työmarkkinajärjestöt sitoutuivat vielä yksimielisesti kehittämään työpaikkaterveydenhuoltoa, turvallisuustoimintaa, asuntotoimintaa sekä ammatillista koulutusta. UKK-sopimuksen sosiaalipaketin kustannusvaikutusta on vuositasolla varsin vaikea arvioida, koska sopimuksen edellyttämät toimenpiteet ulottuvat useille vuosille. Välillisten työvoimakustannusten osuus työajan palkoista kohosi kuitenkin vuonna 1971 n. 1.5 prosenttiyksikköä lähinnä sosiaaliturvamaksujen ja LEL-maksujen korotuksesta johtuen.

Maaliskuussa 1972 allekirjoitettiin yksivuotiseksi tarkoitettu ns. HL-sopimus (Hämäläinen-Laatonen). Tämän keskitetyn ratkaisun sosiaalipakettiin liittyi useita samansisältöisiä erillissopimuksia kuin UKK-sopimukseen. Lisäksi tämä ratkaisu sisälsi ns. lomaltapaluurahasuosituksen, jossa sovittiin vuosilomalta työhön palaavalle palkansaajalle maksettavaksi lomaltapaluurahana 10 % hänen vuosilomapalkastaan.

Lomaltapaluuraha sisältyi ensimmäisen kerran työmarkkinajärjestöjen väliseen sopimukseen metalliteollisuudessa v. 1971.

Sopijapuolet päättivät samalla sairausajan palkan maksamiseen liittyvän karenssiajan lyhentämisestä yhdeksi päiväksi. Tosin eräillä aloilla oli jo tätä ennen noudatettu lakimääräistä lyhyempää karenssiaikaa. Samoin sovittiin, että sairausajan palkan maksamisaikaa pidennetään 21 päiväksi.

Lisäksi HL-sopimus sisälsi eräitä lisäyksiä ja parannuksia asuntotuotannon rahoittamiseen, koulutustoimintaan sekä eläkejärjestelmään. Vuonna 1972 toteutettiin työmarkkinajärjestöjen tekemän ehdotuksen perusteella osaeläkejärjestelmä. UKK-sopimuksen yhteydessä oli jo otettu esiin kysymys vuosilomalain uusimisesta. HL-sopimuksessa sovittiin vuosilomalain kokonaisuudistuksesta, joka sitten astui voimaan huhtikuun alusta 1973. Kuitenkin jo 1.4.1972 lähtien oli vanhan vuosilomalain osittamismuutoksella pidennetty palkansaajien vuosilomia. Lain mukaan jokainen palkansaaja ansaitsee jokaiselta lain edellyttämältä työssäolokuukaudelta vuosilomaa kaksi päivää riippumatta työsuhteen jatkumisajasta.

Tehdasteollisuudessa vuoden 1972 välillisten työvoimakustannusten osuudeksi työajan palkoista on arvioitu n. 34 %. Näissä työvoimakustannuslaskelmissa nousu johtuu lähinnä vapaa-ajan palkkojen kasvusta sekä lomaltapaluurahasta ja työeläkemaksujen korotuksista.

HL-sopimuskauden päätyttyä keskitettyä palkkaratkaisua ei saatu aikaan. Maaliskuun alussa SAK:n hallitus ilmoitti siirtävänsä palkkaneuvottelut jäsenliitoilleen.

Vuoden 1973 välilliset työvoimakustannukset nousivat voimakkaasti. Tämä johtui liittokohtaisten ratkaisujen lisäksi aikaisempien työehtosopimusten päätöksistä, jotka lankesivat vuodelle 1973.

Tässä tutkimuksessa on suoritettu yritystiedustelun pohjalta selvitetty vuoden 1973 sosiaalipoliittisten ja työmarkkinaratkaisujen vaikutuksia koko tehdasteollisuuden sekä eri toimialojen välillisiin työvoimakustannuksiin.

4. TUTKIMUSTULOKSIA

Vuoden 1973 työvoimakustannustutkimuksen tuloksista tarkastellaan aluksi koko tehdasteollisuuden kustannuserittelyä (luvussa 4.1.). Kustannukset esitetään prosentteina sekä suoritettun työajan palkoista että kokonaispalkoista. Sen jälkeen selvitellään toimialoittaisia jakautumia (4.2.) sekä esitetään yksittäisissä kustannuserissä (4.3.) tapahtunutta kehitystä. Täydelliset toimialoittaiset kustannuserittelyt ovat tämän tutkimuksen liitteenä. Toimialoittaiset välilliset työvoimakustannukset on jaettu myös sekä työntekijöitä että toimihenkilöitä koskeviin kustannuksiin. Tähän erittelyyn liittyvää tekniikkaa on selostettu vuoden 1970 tutkimuksessa.

Koska kustannustietojen kalkyloinnissa on käytetty pohjana vuoden 1970 tutkimuksen tuloksia, jotka on kerroinmenetellyllä korotettu koko teollisuuden ja toimialan tasolle, niin myös tässä tutkimuksessa esitetyt tulokset ovat koko teollisuutta ja toimialaa kuvaavia.

4.1. Koko teollisuus

4.1.1. Tehdasteollisuus

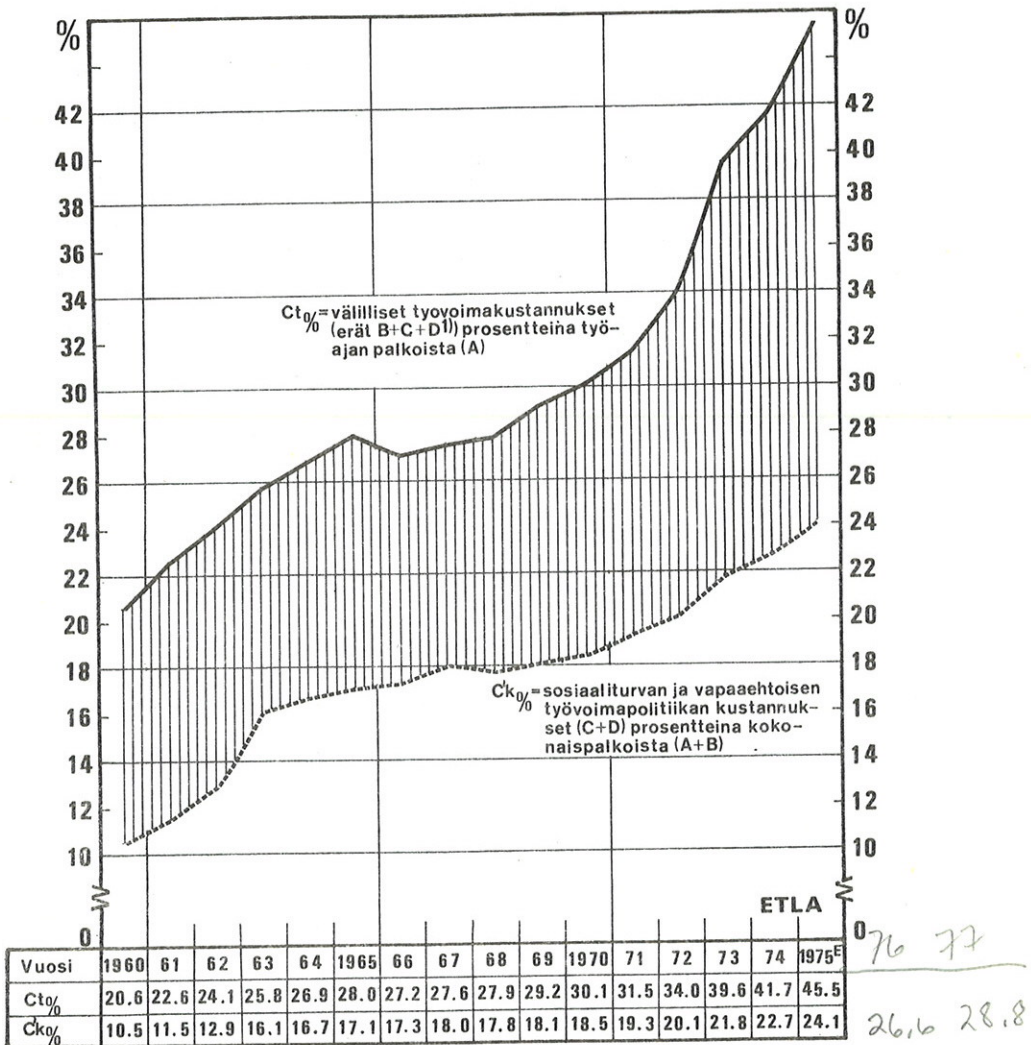
Vuonna 1973 koko tehdasteollisuuden välilliset työvoimakustannukset olivat 39.6 % työpalkoista¹⁾. Välillisten työvoimakustannusten kasvu on jatkunut edelleen työpalkkojen kasvua nopeampana (kuvio 4.). Kokonaispalkkoihin verrattu tunnusluku ($C'k_g$) on kasvanut hitaammin kuin työajan palkkoihin suhtautetut välilliset työvoimakustannukset (Ct_g). Tämä johtuu vapaa-ajan palkoista, joiden vaikutus sisältyy välillisiin työvoimakustannuksiin, mutta ei kokonaispalkkoihin verrattuihin kustannuksiin. 60-luvun loppupuoliskon suhteellisen rauhallisen kasvun jälkeen ollaan jälleen siirrytty viime vuosikymmenen alkupuoliskon kaltaiseen sosiaalipolitiikan voimakkaan laajentumisen kauteen. Merkille pantavaa tässä kehityksessä on ollut se, että työntekijöiden työvoimakustannukset ovat kohonneet huomattavasti nopeammin kuin toimihenkilöiden vastaavat kustannukset. Vuonna 1973 työntekijöiden välilliset työvoimakustannukset olivat 40.8 % työajan palkoista (v. 1970 vastaava prosentti oli 29.3 %), kun taas toimihenkilöiden kustannukset olivat 36.3 %²⁾ (v. 1970 31.2 %). Suurimmat erot ovat sairausajan palkoissa, vapaapäiväpalkoissa ja tapaturmavakuutusmaksuissa. Koko tehdasteollisuuden välilliset työvoimakustannukset (kuvio 1. erät B, C ja D) olivat 34.8 % kokonaispalkoista (A+B). Vuoden 1973 tehdasteollisuuden työvoimakustannusrasite voidaan ilmaista siten,

1) Työpalkat = suoritetulta työajalta maksettu palkka, ks. s. 20.

2) Vuoden 1973 toimihenkilöiden työvoimakustannusprosentti jää ilmeisesti todellisuutta pienemmäksi vapaa-ajan palkkojen arviointivaikeuksien johdosta.

että kaikkien palkkakustannusten lisäksi teollisuudelle koi-
tui työvoiman palkkaamisesta keskimäärin n. 22 % lisäkustan-
nusta jokaista palkansaajaa kohti. Työntekijöiden kohdalla
tämä työvoimakustannuslisä oli n. 21 % ja toimihenkilöillä
n. 24 %.

Kuvio 4. Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset %
palkoista v. 1960-1975

1) Symbolit viittaavat kuvioon 1.

Taulukossa 2. ovat koko tehdasteollisuuden välilliset työvoimakustannukset kustannuserittäin. Lakisääteisten erien osuus kaikista välillisistä työvoimakustannuksista oli v. 1973 n. 90 %. Vastaava kustannusosuus oli edellisessä tutkimuksessa n. 85 %. Näihin lakisääteisiin kustannuksiin (v. 1973 35.6 %) on arvioitu sisältyvän n. 3-4 prosenttiyksikköä kustannuksia, jotka itse asiassa syntyvät sopimusvaraisista tai yritysten vapaaehtoisista päätöksistä. Tällaisia eriä sisältyy mm. työsuhde-eläkemaksuihin sairausajan palkkoihin ja vuosilomakustannuksiin. Koska näiden erien tarkka arviointi käytettävistä tiedoista on lähes mahdotonta, on tässäkin tutkimuksessa säilytetty vanha jako lakisääteisiin ja vapaaehtoisiin työvoimakustannuksiin ennallaan. Vapaaehtoiset työvoimakustannukset suhteessa työajan palkkoihin ovat edelleen pienentyneet, huolimatta työpaikkaterveydenhuollon ja koulutuskustannusten kasvusta. Samanaikaisesti ovat kuitenkin lakisääteisiin työvoimakustannuksiin sisältyvät vapaaehtoiset erät kasvaneet.

Vuonna 1973 työajanpalkkojen osuus kaikista työvoimakustannuksista (kuvio 1. erät A+B+C+D) oli tehdasteollisuudessa n. 72 %, lakisääteisten työvoimakustannusten n. 25 % ja vapaaehtoisten työvoimakustannusten n. 3 %. Kaikki työvoimakustannukset olivat samanaikaisesti n. 66 % tehdasteollisuuden kaikista varsinaisista kuluista¹⁾.

Todettakoon vielä allaolevan tiivistelmän pohjalta (taulukko 3.) vapaaehtoisten työvoimakustannusten rakennemuutoksen jatkuneen voimakkaana. Vapaa-aikaan liittyvät sosiaalipalvelut ovat tosin edelleenkin hallitsevassa asemassa,

1) Laskettu tasetilaston ja ETLAn tiedustelun perusteella.

Taulukko 2. Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset v. 1973 prosentteina työpalkoista sekä kokonaispalkoista (koko henkilökunta)

	Työ- palkoista	Kokonais- palkoista
Lakisääteiset työvoimakustannukset	%	%
1. Lomaltapaluu-rahana	2.1	1.8
2. Vuosilomapalkat	8.6	7.6
3. Vapaapäivän palkat	1.2	1.1
4. Koulutusajan palkat	0.2	0.1
5. Sairaustajan palkat	2.7	2.4
6. Sosiaaliturvamaksut	9.5	8.4
7. Tapaturmavakuutusmaksut	1.6	1.5
8. Työttömyysvakuutusmaksut	0.4	0.4
9. Muut vakuutusmaksut	0.1	0.0
10. Työsuhde-eläkemaksut	9.1	8.0
11. Tuotantokomiteakustannukset	0.1	0.1
1-11. Lakisääteiset työvoimakustannukset yhteensä	35.6	31.4
Vapaaehtoiset työvoimakustannukset		
12. Asunnoista	0.9	0.8
13. Kotitaloudesta ja yhteishankinnoista	0.1	0.1
14. Työpaikkaruokailusta	0.6	0.5
15. Työvaatteista	0.3	0.1
16. Kuljetuksista	0.1	0.1
17. Lastenhuollosta	0.0	0.0
18. Terveystenhoillosta	0.5	0.5
19. Työsuojelutoiminnasta	0.2	0.1
20. Liikuntakasvatuksesta	0.1	0.1
21. Kirjastoista ja työpaikkalehdestä	0.1	0.1
22. Kerhotoiminnasta	0.2	0.2
23. Lomatoiminnasta		
24. Ammattiopetuksesta	0.7	0.7
25. Jatko-, täydennys- ja uudelleen- koulutuksesta		
26. Avustuksista	0.1	0.1
27. Lahjoista henkilökunnalle yms.		
28. Hallintokustannukset	0.1	0.0
12-28. Vapaaehtoiset työvoimakustannukset yhteensä	4.0	3.4
1-28. Välilliset työvoimakustannukset yhteensä	39.6	34.8

mutta itse työpaikkaan ja työsuoritukseen liittyvät toimenpiteet ovat kustannuksilla mitattuna jo lähes puolet kaikista vapaaehtoisista työvoimakustannuksista. Ammattiopetuksen, työpaikkaterveydenhuollon, työsuojelun merkityksen korostuminen työsopimusneuvotteluissa on heijastunut myös työnantajan vapaaehtoiseen sosiaalipolitiikkaan.

Taulukko 3. Vapaa-aikaan ja työaikaan liittyvät vapaaehtoiset työvoimakustannukset (koko henkilökunta) v. 1952, 1961, 1965, 1970 ja 1973, (%)

	1952	1961	1965	1970	1973
Vapaa-aika	78	76	75	68	55
Työaika	22	24	25	32	45
	100	100	100	100	100

4.1.2. Työvoimakustannusten merkitys

Työvoimakustannusten kehitystä ja niiden merkitystä teollisuuden tuotantokustannustekijänä on vielä selvitetty eräiden taustatietojen ja sarjojen avulla. Samalla on pyritty liittämään työvoimakustannustutkimusten tieto julkisista tilastoista saadun tiedon muodostamaan taustaan.

Työvoimakustannukset ovat varsin merkittävä osa yritysten tuotantokustannuksista ja näin ollen niiden vaikutus yritysten

toimintaedellytyksiin ja kilpailukykyyn on huomattava. Toisaalta yrityksen työvoimakustannukset ovat suurimmalta osaltaan välitöntä tai välillistä työtuloa palkansaajille. Osa työvoimakustannuksista tosin siirtyy tulonsiirtona työelämän ulkopuolella olevalle epäaktiiville väestölle. Näin käynn. sosiaaliturvamaksujen kohdalla, kun osa maksuista ohjautuu tulonsiirtoina teollisuusväestön ja potentiaalisen teollisuusväestön ulkopuolelle. Tämä merkitsee myös sitä, että yrityssektori merkittävästi tukee koko maan sosiaalipolitiikkaa, ja on näin ollen varsin kiinteästi sidoksissa maan sosiaalipoliittiseen kehitykseen. Ei myöskään kaikkia se, mitä työvoimakustannuksilla saadaan aikaan, koidu jokaisen palkansaajan hyväksi. Kuitenkin voidaan tässä esitettyjen laskelmien perusteella saada suhteellisen hyvä keskimääräinen kuva palkansaajille koituvista työtuloista.

Työvoimakustannusproblematiikkaa ei kuitenkaan pidä nähdä liian yksipuolisesti lyhyen tähtäimen tulonjakokysymyksenä. Teollisuusyrityksen kohdalla on periaatteessa kysymys pitkällä tähtäimellä toiminnan jatkumisesta ja kannattavuudesta, jossa tärkeää osaa näyttelevät tuottojen ja kustannusten välinen suhde. Palkansaajien kohdalla on kysymys siitä, että he saavat työstään kohtuullisen korvauksen ja että myös heidän toimintansa työssä ja työn jälkeenkin on turvattu. Niinpä kysymys työvoimakustannuksista voidaan liittää sosiaalisen vastuun ja sosiaalipolitiikan järjestelmän peruskysymyksiin. Tällöin astuvat etualalle yleisen sosiaalipolitiikan hoito ja rahoitus.

4.1.3. Rahoitus

Perinteisesti suomalaisen sosiaalipolitiikan rahoitus on ollut kolmijakoista. Työnantajat, vakuutetut ja julkinen sektori rahoittavat erikseen sovittujen periaatteiden mukaisesti tässä maassa harjoitetun sosiaalipolitiikan. Koska kuitenkin suuri osa julkisen sektorin varoista kerätään kahdelta ensin mainitulta ryhmältä, niin on selvää, että laajapohjainen rahoitusanalyysi vaatisi koko kansantalouden tulonsiirto- ja tulonjakokysymysten perinpohjaista tarkastelua. Näihin kysymyksiin ei tässä yhteydessä kuitenkaan ole ollut mahdollisuutta puuttua.

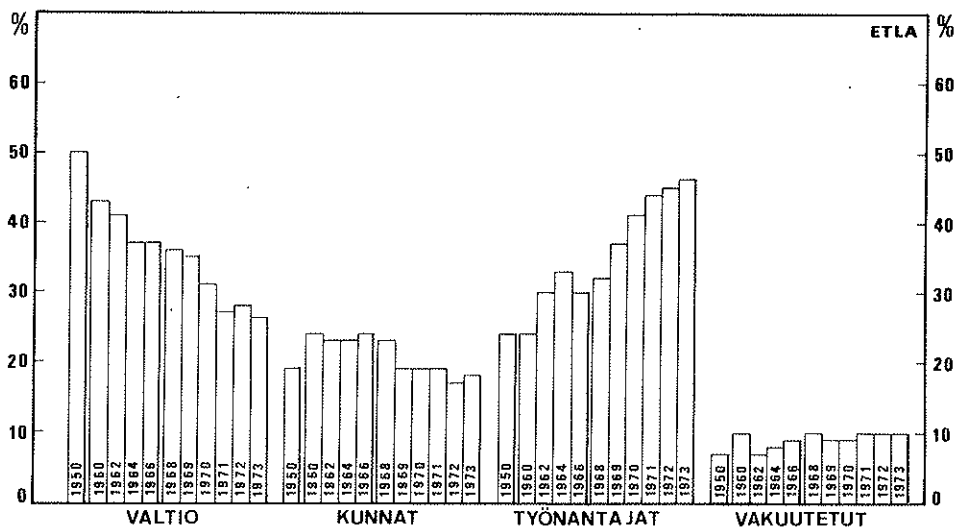
Todettakoon vielä, että sosiaalipolitiikan rahoitustilastoon ei kirjata kaikkia työnantajan välillisiä työvoimakustannuksia. Vapaa-ajan palkkakustannukset ja työnantajan vapaaehtoisen sosiaalipolitiikan kustannukset, jotka jäävät edellä mainitun tilaston ulkopuolelle, ovat lähes 50 % työnantajan kaikista välillisistä työvoimakustannuksista.

Työnantajien velvoitteet palkansaajia ja yleistä sosiaalipolitiikkaa kohtaan ovat jatkuvasti kasvaneet. Tähän ovat vaikuttaneet sekä työmarkkinaratkaisut että eduskunnan päätökset. Työnantajasektorin osuus sosiaalipolitiikkamme rahoituksessa on vuodesta 1950 noussut n. 20 %:sta lähes 50 %:iin vuoteen 1973 (kuvio 5.). Valtion osuus on laskenut lähes samassa suhteessa. Niinpä Suomesta on tullut Pohjoismaiden työnantajavaltaisimmin sosiaalipolitiikkaa

rahoittava maa. Tämä rahoitusrakenteen muutos heijastuu kaikkiin työvoimakustannuksia kuvaaviin aikasarjoihin ja on merkinnyt huomattavaa kustannusrasituksen nousua teollisuudelle.

Sosiaaliturvamme on kustannuksilla mitattuna samanaikaisesti myös huomattavasti laajentunut. Sosiaalimenojen osuus nettokansantuotteesta on kasvanut n. 20.5 %:iin, mikä tällä hetkellä on keskimääräistä Pohjoismaista tasoa.

Kuvio 5. Sosiaalimenojen rahoitusrakenne v. 1950-1973

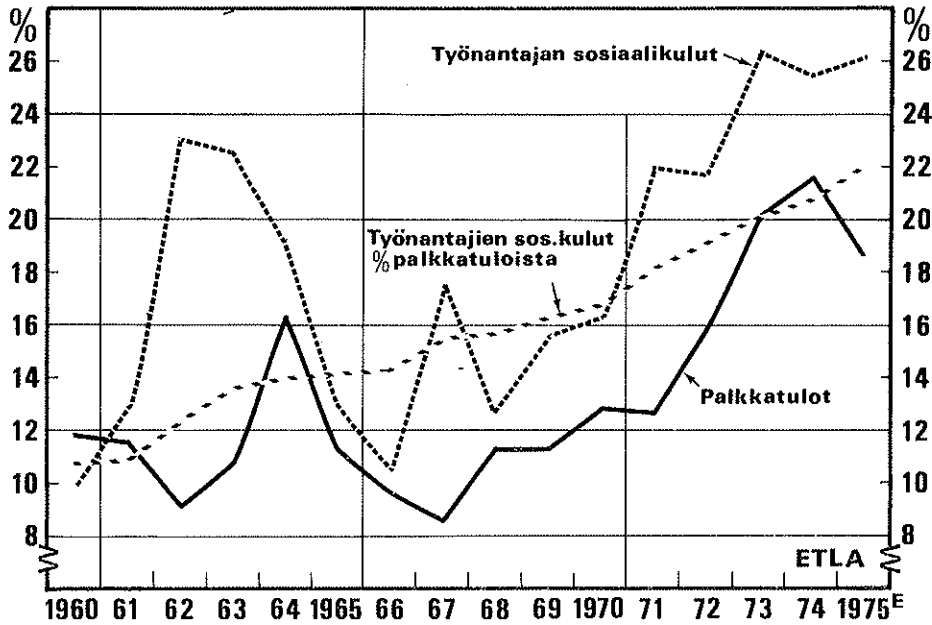
4.1.4. Työtulot

Mitä edellä kuvattu kehitys on merkinnyt palkansaajien työtuloihin? Aluksi tarkastellaan tilannetta kansantulo-tilaston pohjalta.

Kansantulon jakautumista kuvaavat tilastot eivät sisällä informaatiota palkansaajien reaalityulojen kehityksestä. Kuitenkin on palkka- ja sosiaalikuluaikasarjojen perusteella mahdollista tehdä joitakin johtopäätöksiä palkansaajien työtulojen yleisistä kehityspiirteistä. Työtulojen osuus kansantulosta on noussut 60-luvun alun 56 %:sta 68 %:iin vuonna 1973. Erityisen voimakasta on ollut työnantajan sosiaalikuluosuuden kasvu. 60-luvun alusta lähtien v. 1961 lukuunottamatta sosiaalikulut ovat kasvaneet nopeammin kuin palkkakulut. Kansantulotilaston mukaan sosiaalikulut olivat v. 1973 n. 17 % kaikista työtuloista.

Kuvio 6. on laadittu kansantulon jakautumista kuvaavista taulukoista. Näyttää siltä, että palkkasumman kasvun hidastuessa työnantajien sosiaalikulujen kasvu on voimakasta. Näin ollen sosiaalikulut jossain määrin kompensoivat palkka-kehityksessä tapahtuvaa hidastumista ja pitävät työtulojen kasvun suhteellisen rauhallisena. Merkille pantavaa on, että sosiaalikulujen voimakas kasvu on varsin usein sattunut juuri laskusuhdannevuosiin (esimerkiksi v. 1962, 1963, 1967 ja 1971).

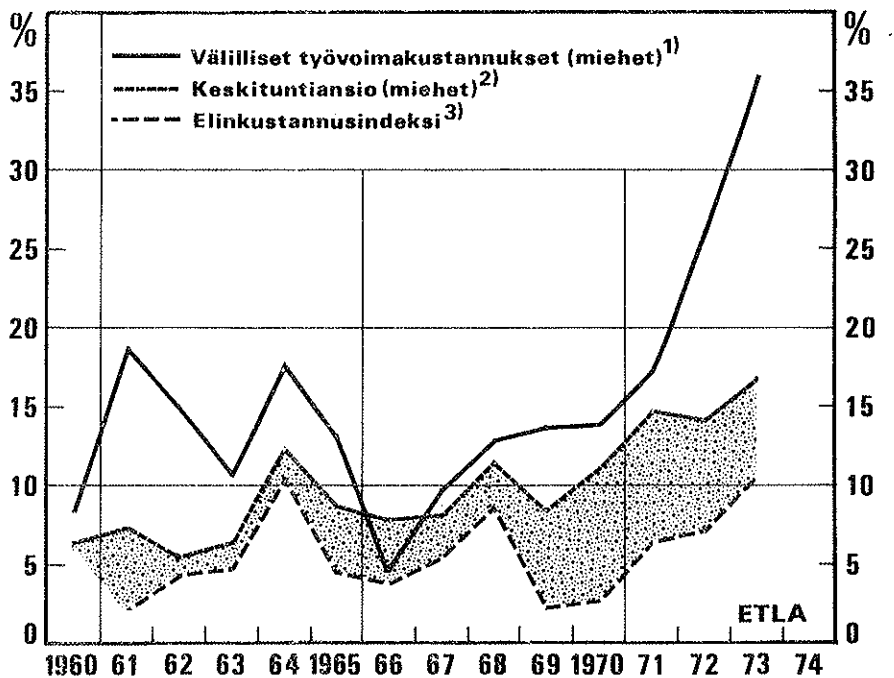
Kuvio 6. Palkkatulojen ja työnantajan sosiaalikulujen muutokset v. 1960-1975, % (Kansantulotilaston mukaan)

Kansantulotilasto osoittaa, että yhä suurempi osa työtu-
loista muodostuu sosiaalisista tulonsiirroista. Ennusteen
mukaan sosiaalikulut ovat v. 1975 n. 22 % palkkatuloista.
Teollisuudessa sosiaalikulujen osuus palkkakuluista on n.
1-2 prosenttiyksikköä suurempi kuin koko kansantaloudessa.
Tämä ero johtuu sekä lakisääteisistä maksuista (mm. sosi-
aaliturva- ja tapaturmavakuutusmaksuista) että vapaaehtoisesta

sosiaalipolitiikasta (mm. asuntopolitiikka, terveydenhuolto, koulutus), joka teollisuudessa lienee yleisempää kuin muualla elinkeinoelämässä. On myös ilmeistä, että teollisuuden sosiaalikulujen arviointi on perusteellisempaa kuin muun kansantalouden.

Kuvio 7. Keskituntiansion, elinkustannusten ja välillisten työvoimakustannusten muutokset v. 1960-1973, %

1) ETLA:n laskelmat.

2) STK:n palkkatilasto.

3) Elinkustannusindeksi 1951=100.

Kuviossa 7. ovat teollisuuden miestyöntekijöiden keskiansiokehitys, elinkustannusindeksin sekä välillisten työvoimakustannusten vuosittaiset muutokset aikavälillä 1960-1973. Keskituntiansioiden kasvu ja elinkustannusindeksin muutokset heijastavat palkansaajien reaaliansioiden suhteellisen edullista kehitystä. Välillisten työvoimakustannusten kasvu näyttää varsin säännöllisesti myötäilevän keskiansiokehitystä, jonka käyttäytyminen puolestaan on varsin läheisesti sidoksissa elinkustannusten kehitykseen. Kuvio 7. kertoo myös muiden tulojen (välillisten työvoimakustannusten) merkityksen reaaliansiokehityksessä. Esimerkiksi vuosina 1961, 1962 ja 1964 sekä 1969, 1972 ja 1973 on muiden tulojen kasvun vaikutus reaali-kehitykseen ollut huomattava.

4.1.5. Työkustannukset

Muiden tulojen merkityksen lisääntyminen palkansaajan ansiotasotekijänä on samalla merkinnyt työnantajien välillisten työvoimakustannusten suhteellista nousua. Välilliset työvoimakustannukset ovat jatkuvasti kasvaneet nopeammin kuin työajan palkat lukuunottamatta vuotta 1966, jolloin arkipyhäkorvaukset sisällytettiin työajanpalkkoihin ja työttömyysvakuutusmaksu aleni. 70-luvun alussa työvoimakustannusten jyrkkään nousuun ovat olleet vaikuttamassa vuosilomien piteneminen ja sairauspäivien karenssiajan lyhentyminen myös laskentaperusteiden kautta työaikaa lyhentämällä.

Tämän tehdyn työajan lyhenemisen vaikutuksen on arvioitu olevan 1.5 prosenttiyksikköä verrattuna vuoden 1970 suhdelukuun. Kuvion 4. viivoitettu ala kertoo juuri tämän työajan lyhenemisen sekä toisaalta vapaa-ajan palkkakustannusten kasvun vaikutuksen. Kuvioon 8. on piirretty kaikkien työvoimakustannusten (palkat ja kaikki välilliset työvoimakustannukset ETLAn laskelmien pohjalta) osuus yritysten kaikista varsinaisista kuluista (henkilökulut, pääomakulut ja muut kulut)¹⁾. Vuodesta 1960 vuoteen 1973 työvoimakustannusten osuus on kasvanut 60 %:sta 66 %:iin. Työvoimakustannusten suhde nettoliikevaihtoon on samanaikaisesti noussut 21 %:sta 26 %:iin. Käyrissä näkyvä painautuma vuosina 1968-1970 johtunee kapasiteetin käyttöasteen kohoamisesta noususuhdanne vuosina 1969 ja 1970.

Vuonna 1973 teollisuuden kaikki työvoimakustannukset olivat 21 % tuotannon bruttoarvosta vastaavan osuuden ollessa edellisessä tutkimuksessa v. 1970 n. 19 %. Työvoimakustannusten osuus jalostusarvosta on myös kasvanut. Vuonna 1973 työvoimakustannukset olivat n. 58 % jalostusarvosta, kun niiden osuus edellisessä tutkimuksessa oli n. 56 %.

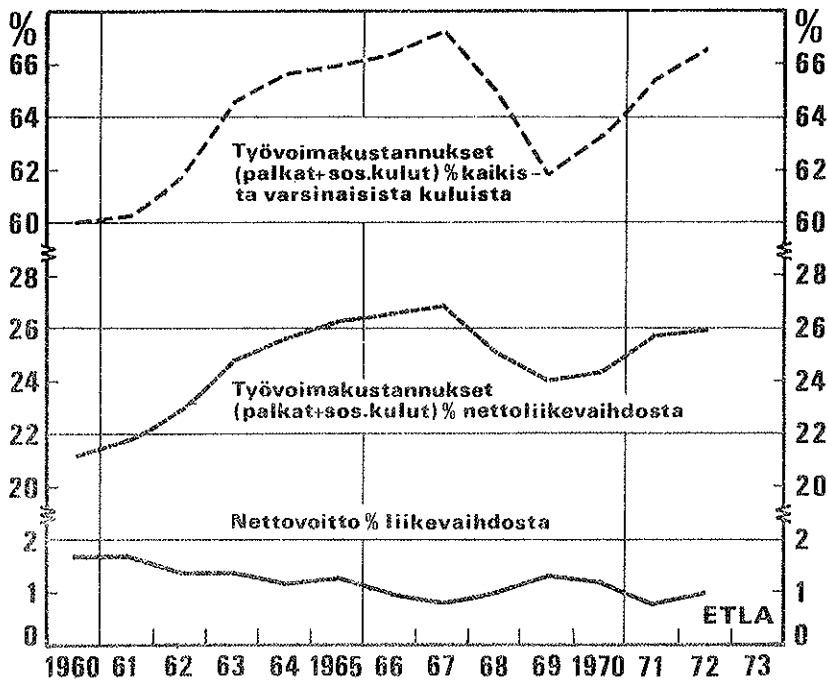
Teollisuuden työkustannusten kehitystä voidaan myös seurata työkustannusindeksin avulla (kuvio 9.). Indeksi voidaan konstruoida usealla tavalla. Kuviossa 9. on työkustannukset laskettu tuoteyksikköä kohti $(\frac{C^T}{Q})$. Teollisuuden palkat ja välilliset työvoimakustannukset on tässä indeksissä jaettu tuotannon volyyymilla. Toisessa työkustannusindeksissä $(\frac{C^T}{L})$ työkus-

1) Tasetilaston mukaan.

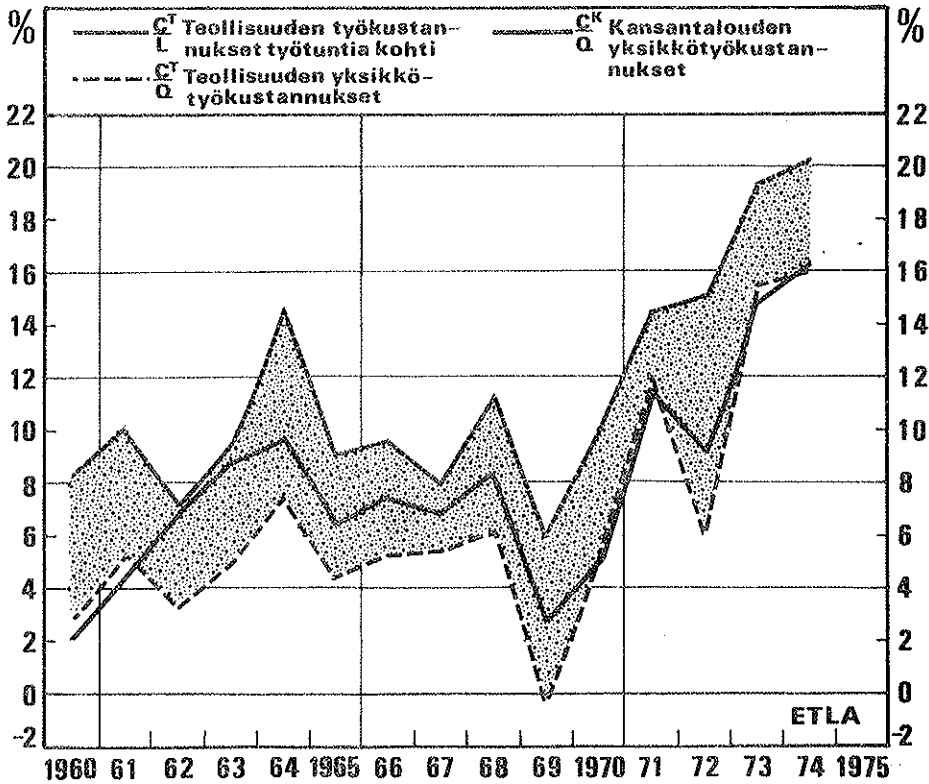
tannukset on jaettu tehdyillä työtunneilla. Kuviossa kahden edellä mainitun indeksikäyrän väli ilmaisee teollisuuden tuottavuudessa tapahtuneen muutoksen.

Työkustannusten kasvu näyttää 70-luvulla olleen keskimäärin voimakkaampaa kuin 60-luvulla. Sen sijaan muutokset tuottavuuden kasvussa ovat olleet merkittävästi vaimeampia. 60-luvun alkupuolella voimakkaimmat työvoimakustannusten kasvut ovat sattuneet korkeiden tuottavuuskasvujen vuosille. Sen sijaan 60-luvun lopulla ja 70-luvun alussa voimakkaiden tuottavuuskasvujen vuosina työvoimakustannusten kasvu on ollut suhteellisen hidasta.

Kuvio 8. Teollisuuden kustannusrakenne v. 1960-1973

Kuvio 9. Teollisuuden työkustannusindeksit v. 1960-1974

4.2. Välilliset työvoimakustannukset eri toimialoilla

Työvoima- ja henkilöstöpolitiikkaan on viime vuosina kiinnitetty entistä enemmän huomiota. Huoli työvoiman riittävyydestä ja taloudellisen kasvun jatkuvuudesta ovat yritystasolla merkinneet mm. henkilöstösuunnittelun ja -hankinnan tehostumista. Toimintakykyisen organisaation luominen on

johtanut siihen, että traditionaalinen työnantajan sosiaalipolitiikka on kytketty joustavasti yrityksen koko henkilöstöpolitiikkaan ja sitä kautta palvelemaan yrityksen yleisiä tavoitteita. Työnantajan sosiaalipolitiikka on saanut rinnalleen uusia toimintamuotoja, jotka tavoitteiltaan saattavat olla vaikeasti yhdistettävissä sosiaalipolitiikan vanhoihin tavoitteisiin. Kuitenkin kiristynyt kilpailu ja entistä laajempi tiedon välitys ovat yleistämässä "tehokkaan" henkilöstöhallinnon organisaatiota. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että henkilöstöhallinnon laajentumisesta ja yleistymisestä huolimatta eri tuotantoyksikköjen välillä on säilynyt huomattaviakin eroja. Niinpä välilliset työvoimakustannukset eri toimialojen välillä vaihtelevat melkoisesti. Koko henkilökunnan osalta välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajan palkoista vaihtelivat 31-50 %. Työntekijöiden kohdalla vaihteluväli oli 32-51 %. Sen sijaan toimihenkilöpuolella hajonta oli huomattavasti pienempi 35-45 %.

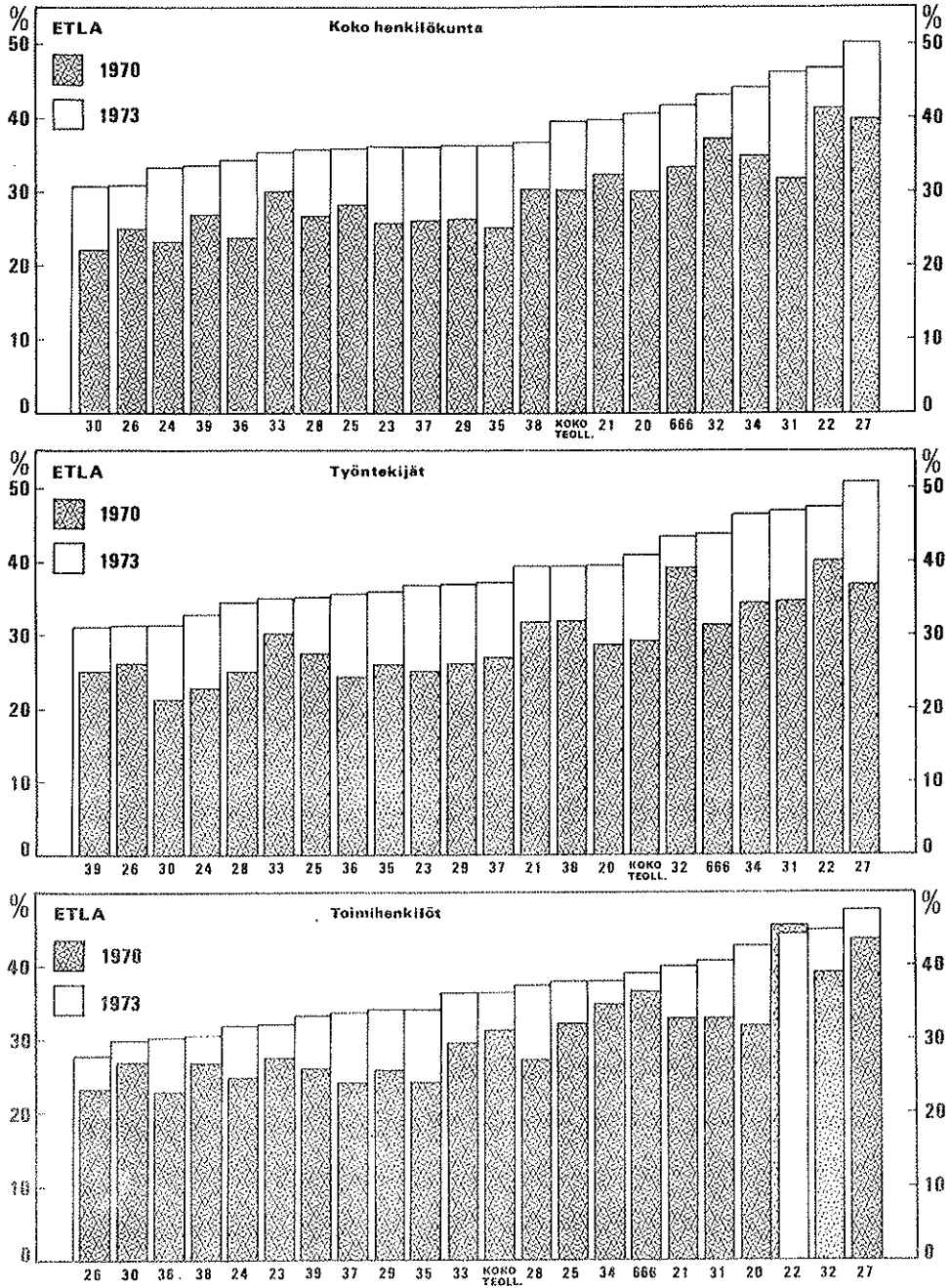
Syyt näinkin suuriin vaihteluihin on löydettävissä sekä yritysten että toimialojen sisäisistä rakennetekijöistä että tuotantoyksikön ulkopuolisista tekijöistä. Karkeasti voidaan sanoa, että ns. rakennetekijät: tuotantoyksikön tuotantorakenne, työvoiman rakenne ja ammattitaito sekä tuotantoyksikön koko ja sen asema tuotannontekijä- ja hyödykemarkkinoilla vaikuttavat erittäin merkittävästi tuotantoyksikön mahdollisuuksiin ja tarpeisiin hoitaa henkilöstöpolitiikkaansa. Ympäristötekijöiden merkitys etenkin vapaaehtoisen sosiaalipolitiikan

suuntaan ja laajuuteen tulee näkyviin lähinnä maaseudulla¹⁾. Tällöin vapaaehtoista sosiaalipolitiikkaa suuntaaviksi tekijöiksi nousevat ympäristön tarjoamat palvelukset ja niiden saatavuus. Tässä yhteydessä ei myöskään voi unohtaa ns. perinnetekijöitä. Työvoimakustannustutkimuksissa on todettu, että yleensä samat yritykset ja toimialat käyttävät vuodesta toiseen eniten varoja henkilöstöpolitiikkaansa. Tuotanto- ja rakennemuutoksista huolimatta on säilytetty aiemmin saavutettu suhteellinen asema, vähentämättä palkansaajille kerran myönnettyjä palveluksia ja etuuksia.

Teollisuudessa kaikilla toimialoilla välilliset työvoimakustannukset ovat aikavälillä 1970-1973 kasvaneet nopeammin kuin palkat. Toimialojen välillä ei työvoimakustannuksissa vuoteen 1970 verrattuna ole tapahtunut kovin suuria muutoksia (kuvio 10.). Kaikkien palkansaajien osalta suhteellisesti suurimmat välilliset työvoimakustannukset olivat paperi-, tupakka- ja kemian teollisuudessa sekä metallin perusteollisuudessa. Juomia valmistavan teollisuuden sekä elintarviketeollisuuden välilliset työvoimakustannukset ylittivät myös koko teollisuuden keskiarvon. Muiden toimialojen kohdalla erot olivat varsin pieniä, niissä välilliset työvoimakustannukset suhteessa työajan palkkoihin vaihtelivat 6 prosenttiyksikön rajoissa. Itse asiassa toimialojen kustannusprofiili v. 1973 ei sanottavasti poikkea vuoden 1970 profiilista. Suhteellisesti alhaisimmat välilliset työvoimakustannukset olivat v. 1973 huonekalu- ja puusepänteollisuudessa sekä kumiteollisuudessa.

1) Kari Hagfors: Teollisuuden vapaaehtoisten työvoimakustannusten alueittain jakaantuminen vuosina 1965 ja 1970, ETLA, Sarja B 4, Helsinki 1973.

Kuvio 10. Välilliset työvoimakustannukset työajan palkoista v. 1970 ja 1973 (toimialoittain)

Toimialakohtainen tarkastelu osoittaa edelleen, että lakisääteisten työvoimakustannusten kohdalla hajonta oli v. 1973 pienempi kuin vapaaehtoisten työvoimakustannusten kohdalla. Yleisenä tendenssinä on ollut vapaaehtoisten työvoimakustannusten suhteellisen osuuden pienentyminen vuodesta 1965 lähtien. Vuonna 1973 oli kuitenkin havaittavissa nimenomaan metalliteollisuudessa vapaaehtoisen työvoimapolitiikan merkityksen kasvua. Myös eräillä työvaltaisilla aloilla vapaaehtoiset työvoimakustannukset ovat edellisestä tutkimuksesta kasvaneet.

Vuonna 1973 työntekijöiden välilliset työvoimakustannukset olivat koko tehdasteollisuudessa 40.8 % työajan palkoista. Ensimmäisen kerran näissä työvoimakustannustutkimuksissa työntekijöiden kustannusprosentti oli suurempi kuin toimihenkilöiden. Merkittävimmät erot työntekijöiden ja toimihenkilöiden kustannuserissä ovat tapaturmavakuutuksen ja sairausajan palkkojen kohdalla. Sen sijaan sosiaaliturva-, eläkevakuutus- ja työttömyysvakuutusmaksuissa ei käytännöllisesti katsoen ole eroa. Erityisesti työntekijöiden sairausajan palkkojen voimakas kasvu ja työsuhde-eläkemaksujen (lisäeläkkeet ja säätiöiden kannatusmaksut) yleistyminen juuri vuonna 1973 ovat johtaneet näiden tekijöiden osuuden merkittävään kohoamiseen.

Työntekijöiden toimialoittainen kustannusjakauma noudattelee varsin säännöllisestikaikkien palkansaajien jakaumaa. Työntekijöiden välilliset työvoimakustannukset olivat paperi-, tupakka- ja kemian teollisuudessa, metallien perusteol-

lisuudessa sekä savi-, lasi- ja kivenjalostusteollisuudessa huomattavasti yli 40 % työajalta maksetuista palkoista. Yli 40 %:iin nousivat myös teollisuuskompleksien ryhmän työvoimakustannukset. Alhaisimmat kustannukset työntekijöidenkin kohdalla olivat vaatetus- ja kumiteollisuudessa.

Työntekijöiden vapaaehtoiset työvoimakustannukset ovat säilyneet lähes samalla tasolla kuin v. 1970. Toimialatasolla tämä on merkinnyt sitä, että paperi-, metallituote- ja juomia valmistavassa teollisuudessa tapahtunut osuuden lasku tulee lähes kokonaan korvatuksi muilla toimialoilla tapahtuneella vapaaehtoisten työvoimakustannusten pienellä nousulla.

Toimihenkilöiden välilliset työvoimakustannukset olivat v. 1973 koko tehdasteollisuudessa 36.3 % työajalta maksetuista palkoista. Myös toimihenkilöiden toimialoittainen kustannuskuvio muistuttaa suuressa määrin kaikkien palkansaajien kustannuskuviota. Kuitenkin on mainittava erikseen elintarvike- ja juomia valmistava teollisuus, joilla välillisten työvoimakustannusten painopiste oli toimihenkilöpuolella. Pienimmät kustannusosuudet olivat huonekalu- ja rakennuspuusepän, kumi-, kone- ja kulkuneuvoteollisuudessa. Hieman yllättäviä olivat metalliteollisuuden toimihenkilöiden alhaiset kustannusprosentit. Toimihenkilöiden vapaaehtoiset työvoimakustannukset ovat laskeneet 5.5 %:sta 4.5 prosenttiin. Osuuden pienentymistä on tapahtunut lähes kaikilla toimialoilla. Ainoastaan elintarvike-, graafisessa ja sähkötekniisessä

teollisuudessa vapaaehtoisen sektorin kustannukset olivat kasvaneet nopeammin kuin palkkakustannukset.

Kolmessa vuodessa välillisten työvoimakustannusten suuruutta kuvaava prosenttiluku on noussut koko teollisuudessa 10 prosenttiyksikköä. Toimialoittainen järjestys ei kuitenkaan samana aikana ole sanottavasti muuttunut, mikä lienee osaltaan heijastusta teollisuutemme perusrakenteen muuttumattomuudesta. Näyttää myös siltä, että uudet henkilöstöpolitiikan toimintamuodot ja sosiaaliset järjestelyt ovat levinneet kaikille toimialoille lähes samanaikaisesti. Tämä lienee suurella määrällä johtunut viimeaikaisista kokonaisratkaisuksista. Vaikka kilpailu työvoimasta yksistään palkkaan liittyviä lisä- ym. etuja laajentamalla ei ole kovinkaan näkyvää toimialojen välisissä tarkasteluissa, niin kuitenkin on selviä viitteitä siitä, että yritysten kilpaillessa työvoimasta palkkapolitiikan ja sen yhteydessä harjoitetun henkilöstöpolitiikan merkitys kasvaa yrityksen koon kasvaessa.

4.3. Kustannuserät

Tehdasteollisuuden lakisääteiset työvoimakustannukset olivat v. 1973 keskimäärin 35.6 % työajalta maksetuista palkoista, vastaava luku v. 1970 oli 25.7 %. Tämä lähes kymmenen prosenttiyksikön kasvu syntyy lähinnä vuosilomakustannuksista, sairausajan palkoista sekä eläkemaksuista. Vuosilomien pidennys ja lomaltapaluuraha ovat merkinneet n. 1.5 prosenttiyksikön

kasvua vuosilomakustannuksiin. Sosiaaliturvamaksujen korotus ja perusteiden muutos ovat merkinneet n. 2 prosenttiyksikön ja eläkevakuutuksen laajentuminen n. 2.5 % lisäystä välillisiin työvoimakustannuksiin. Sairausvakuutuslaissa tapahtuneet muutokset ovat tuoneet 1.7 prosenttiyksikön lisäyksen sairausajan palkkoihin. Tehdyn työajan lyhentymisen vaikutus välillisiin työvoimakustannuksiin on kuitenkin arvioitu n. 1.5 prosenttiyksiköksi.

Valtaosa välillisten työvoimakustannusten kasvusta on siis selvästi ollut lakisääteistä. Kuitenkin ainakin sairausajan palkkoihin ja työsuhte-eläkemaksuihin sisältyy kustannuksia, jotka ylittävät lain edellyttämän vähimmäistason. Työsuhte-eläkemaksujen keskimääräinen maksuprosentti oli vuonna 1973 6.3 % ennakoperinnän alaisesta palkasta. Koska koko eläkemaksuosuus oli 8.4 % kokonaispalkoista jää n. 2 prosenttiyksikköä TEL:n lisäeläkemaksuille sekä säätiöiden kannatusmaksuille (varauksia usealle vuodelle) ja yritysten suoraan maksamille vanhuus-, perhe- ym. eläkkeille. Kun kannatusmaksut otetaan täysimääräisinä huomioon, nousee edellä esitelty prosenttiluku lähes yhdellä prosenttiyksiköllä. Tämän erän suuruus luonnollisesti vaihtelee yrityksittäin ja toimialoittain.

Vapaaehtoiset työvoimakustannukset ovat pienentyneet edellisestä tiedustelusta 4.3 %:sta 4.0 %:iin. Merkittävimmät erät ovat edelleen asunto- ja koulutuskustannukset. Asunto-kustannusten osuus on tosin edelleenkin pienentynyt, mutta

v. 1973 oli kuitenkin havaittavissa eräillä aloilla asuntokustannusten osuuden kasvua. Selvästi laajenevina toimintamuotoina voidaan kustannustarkastelun perusteella pitää työpaikkaruokailua ja terveydenhuoltoa sekä työsuojelua. Tämän suuntaiseen kehitykseen on ollut vaikuttamassa 70-luvun työehtosopimuspolitiikka.

Itse asiassa vapaaehtoisen sektorin kehitys on kulkenut lähes aikaisempien arvioiden mukaisesti. Ainoastaan asuntokustannusten suhteellisen osuuden pieneneminen tuntuu jossain määrin yllättävältä viime aikaisten työvoimaennusteiden ja asuntojen kysynnän valossa. On kuitenkin mahdollista, että tässä tiedustelussa saatu informaatio ei anna koko kuvaa nykyisestä asuntotilanteesta. Tämä saattaa johtua mm. siitä, että yritysten asuntorakentaminen on saanut viime aikoina aivan uusia muotoja, joita nykyisellä tiedustelulla ei ole pystytty selvittämään. Toisaalta saattaa olla niin, että asuntotuotannon ajoitus on sattunut 70-luvun alkuun ja ei enää näin ollen näy kaikella painollaan vuoden 1973 luvuissa. Eräät STK:n työsuhdeasuntoja koskevat selvitykset viittaavat tämänkaltaisiin mahdollisuuksiin.

Toimialojen väliset erot syntyvät luonnollisestikin juuri niistä kustannuseristä, jotka viime vuosina ovat voimakkaimmin kasvaneet. Kuitenkin eläkemaksut näyttää olevan ratkaisevimmin se ryhmä, joka erottelee yritykset ja toimialat toisistaan. Eläkesäätiöiden kannatusmaksut ja lisäetujärjestelyt ovat jakautuneet vielä sangen epätasaisesti tehdasteol-

lisuuden kentässä. Ennen kaikkea v. 1973 paperiteollisuuden, kemian teollisuuden, teollisuuskompleksien ja vaatetusteollisuuden korkeissa luvuissa heijastuu eläkesäätiöiden suuret kannatusmaksut.

4.4. Eräitä erikoispiirteitä

4.4.1. Sosiaaliturvamaksujen porrastus

Eduskunta hyväksyi 20.12.1972 ns. eläkepaketin rahoittamista tarkoittavat hallituksen esitykset. Eläkkeiden korotukset rahoitetaan esityksen mukaisesti sekä työnantajan että työntekijän eläkemaksuja korottamalla. Vuoden 1973 huhtikuussa sosiaaliturvamaksu porrastettiin. Maksun suuruus määräytyi vuodelta 1971 annetussa veroilmoituksessa ilmoitettujen poistojen ja samana vuonna maksettujen palkkojen perusteella. Tällä toimenpiteellä pyrittiin lievittämään oletettua työvaltaisiin aloihin sosiaaliturvapolitiikan kautta kohdistuvaa kustannuspainetta. Sosiaaliturvamaksujen porrastuksen jälkeen maksuprosentti vaihteli 8 %:sta 9 %:iin ennakkoperinnän alaisesta palkasta. Taulukkoon 4. on ryhmitelty vuoden 1973 tutkimuksen yritykset sosiaaliturvamaksurasitteen perusteella. Ryhmään yksi on sijoitettu ne yritykset, joissa sosiaaliturvamaksut olivat vuoden 1973 huhtikuusta alkaen 8 % ennakkoperinnän alaisesta palkasta, ryhmän kaksi yritysten sosiaaliturvamaksut olivat 8.5 % ja ryhmän kolme 9 % ennakkoperinnän alaisesta palkasta.

Välilliset työvoimakustannukset olivat suurimmat korkeimmissa sosiaaliturvamaksuluokissa (9 %). Jos sosiaaliturvamaksuja käytetään pääoma- ja työvaltaisen teollisuuden kriteerinä, niin pääomavaltaisten yritysten välilliset työvoimakustannukset ovat jo ilman sosiaaliturvamaksujen porrastustakin olleet suhteellisesti suuremmat kuin työvaltaisten yritysten. Selvimmin tämä ero näkyy vapaaehtoisen työvoimapolitiikan lohkolla.

Taulukko 4. Yritykset sosiaaliturvamaksun porrastuksen mukaan luokiteltuna v. 1973 (koko henkilökunta)

	Sosiaaliturvaprosentti 1.4.1973		
	I 8.0 %	II 8.5 %	III 9.0 %
Lakisääteiset työvoimakustannukset			
1. Lomaltalopuura	2.1	2.2	1.9
2. Vuosilomapalkat	8.8	8.6	8.3
3. Vapaa päivän palkat	1.2	1.5	0.4
4. Koulutusajan palkat	0.2	0.3	0.3
5. Sairausajan palkat	1.8	2.5	2.6
6. Sosiaaliturvamaksut	8.8	9.5	9.7
7. Tapaturmavakuutusmaksut	1.2	1.9	1.4
8. Työttömyysvakuutusmaksut	0.4	0.4	0.4
9. Muut vakuutusmaksut	0.0	0.0	0.0
10. Työsuhte-eläkemaksut	8.3	8.8	11.7
11. Tuotantokomiteakustannukset	0.1	0.1	0.1
Vapaaehtoiset työvoimakustannukset			
12. Asunnoista	2.3	1.5	3.1
13. Kotitaloudesta ja yhteishankinnoista	0.1	0.0	0.2
14. Työpaikkaruokailusta	0.2	0.5	0.8
15. Työvaatteista	0.2	0.1	0.3
16. Kuljetuksista	0.1	0.0	0.1
17. Lastenhuollosta	0.0	0.0	0.1
18. Terveystenhoollasta	0.4	0.6	0.8
19. Työsuojelutoiminnasta	0.1	0.1	0.2
20. Liikuntakasvatuksesta	0.0	0.1	0.2
21. Kirjastoista ja työpaikkalehdistä	0.1	0.1	0.2
22. Kerhotoiminnasta	0.2	0.2	0.4
23. Lomatoiminnasta			
24. Ammattiopetuksesta	0.9	1.0	0.9
25. Jatko-, täydennys- ja uudelleenkoulutuksesta			
26. Avustuksista			
27. Lahjoista henkilökunnalle yms.	0.2	0.1	0.3
28. Hallintokustannukset	0.1	0.1	0.4
1-28. Yhteensä	37.8	40.2	44.8
Lakisääteiset	32.9	35.8	36.8
Vapaaehtoiset	4.9	4.4	8.0

Aineiston tarkentamiseksi jaettiin tutkimuksessa mukana olleet yritykset luokkiin sosiaaliturvamaksun ja suuruusluokan perusteella. Työvoimakustannustutkimuksen aineisto - otos ei ole tässä merkityksessä edustava - osoitti, että 56 % korkeinta sosiaaliturvamaksua maksavista yrityksistä kuuluu suuryrityksiin (yli 500 palkansaajaa). Alhaisinta sosiaaliturvamaksua maksavia yrityksiä oli suuryritysten ryhmässä vain 18 %. Samassa aineistossa pienyrityksistä (alle 100 palkansaajaa) 62 % oli 8 %:n (alhaisinta) sosiaaliturvamaksua maksavia ja vain 13 % korkeinta sosiaaliturvamaksua maksavia. Vaikka käytetty aineisto jossain määrin aliarvioi pienyrityksiä, perusrakenne näyttää olevan se, että suuryritykset ovat yleensä pääomavaltaisia, kun taas pienyritykset ovat työvaltaisia.

Yritykset jaettiin vielä palkkojen sekä palkkojen ja käyttöomaisuuden suhteen perusteella kahteen luokkaan. Kun palkkojen osuus palkkojen ja käyttöomaisuuden arvon summasta oli yli 30 %, katsottiin yritys työvaltaiseksi. Kun tämä suhde oli alle 30 %, luettiin yritys pääomavaltaiseksi. Ristiintaulukointi osoitti, että vuoden 1973 aineistossa pääomavaltaisista yrityksistä n. 86 % maksoivat sosiaaliturvamaksuja vähintään 8.5 % ennakkoperinnän alaisesta palkastaan. Työvoimavaltaisista yrityksistä n. 50 % maksoivat 8 %:n sosiaaliturvamaksua.

Seuraava tiivistelmä osoittaa, että pääomavaltaisilla yrityksillä välillisistä työvoimakustannuksista aiheutuva kustannusrasite on suhteellisesti suurempi kuin työvaltaisilla yrityksillä.

Taulukko 5. Yritykset luokiteltuina palkkojen ja käyttöomaisuuden suhteen perusteella

Välilliset työvoimakustannukset työajanpalkoista % (koko henkilökunta)	Työvaltaiset yritykset %	Pääomavaltaiset yritykset %	Yritykset, joita ei pysytetty luokittelemaan %
- lakisääteiset	34.2	37.5	34.5
- vapaaehtoiset	3.1	6.5	2.5
Yhteensä	37.3	44.0	37.0

On kuitenkin muistettava, että työvoimakustannusten merkitys tuotantokustannustekijänä vaihtelee yrityksittäin ja aloittain. Usein työvaltaisen teollisuuden määritelmässä onkin lähdetty siitä, että työvaltaisiksi on katsottu alat, joilla palkkakustannuksien osuus tuotannon bruttoarvosta tai liikevaihdosta on suuri. Toimialakohtainen tarkastelu osoittaa, että palkkojen tuotannon bruttoarvo-osuuksien kasvaessa näytävät palkkoihin liittyvät lisäkustannukset¹⁾ pienenevän. Työvaltaisille aloille koituu suhteellisesti vähemmän palkkojen lisäksi maksettavia kustannuksia kuin pääomavaltaisilla aloilla. Näin ollen sosiaalikulujen ym. huomioon ottaminen työvaltaisuuden määrittelyssä jossain määrin tasoittaa työ- ja pääomavaltaisen teollisuuden kustannusrasite-eroja.

1) Prosenttiluku, joka ilmaisee työnantajan lakisääteisten sosiaalikulujen (pl. vuosiloma- ym. vapaa-ajan palkat ja vapaaehtoisten työvoimakustannusten (kuviot 1. erät C ja D) suhteen kokonaispalkkoihin erät (A ja B).

4.4.2. Välilliset työvoimakustannukset tilastoalueittain

Jo vuoden 1970-tutkimuksessa todettiin työvoimakustannusrakenteen alueelliset vaihtelut. Myös tämä tutkimus osoittaa tilastoalueittaisten erojen säilyneen huomattavina. Lapissa, Kainuussa, Kaakkois-Suomessa ja Keski-Suomessa välillisten työvoimakustannusten suhde työajan palkkoihin oli suurempi kuin muilla alueilla. Myös edellisessä tutkimuksessa näillä alueilla palkansaajan työtulosta sosiaalipolitiikan osuus oli suhteellisesti suurempi kuin muualla. Yksinomaan palkkatulojen merkitys työtulona oli suurin Etelä-Hämeen, Pohjois-Savon ja Etelä-Pohjanmaan tilastoalueilla. Työtulojen rakenne tilastoalueittain näyttää siis kolmen vuoden aikana säilyneen varsin stabiilina. Ehkä ainoa merkittävä poikkeus tästä kehityskuvasta on ollut Pohjois-Karjala, jossa vuoden 1973 tiedustelun mukaan palkkatulojen %-osuus työtulotekijänä on kasvanut. On kuitenkin huomattava, että vuoden 1973 tutkimuksesta otos Pohjois-Karjalan osalta oli erittäin pieni.

Syyt aluettaisiin rakenne-eroihin ovat osaksi teollisuusrakteesta ja osaksi ympäristöstä johtuvia. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että teollisuuden vapaaehtoisen henkilöstötoiminnan merkitys muodostuu sitä suuremmaksi mitä kauemmaksi edetään eteläisestä teollisuus-Suomesta.

Taulukko 6. Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset prosentteina työpalkoista, tilastoalueittain v. 1970 ja 1973 (koko henkilökunta)

Tilastoalueet	Lakisääteiset työvoimakustannukset, %		Vapaaehtoiset työvoimakustannukset, %		Välilliset työvoimakustannukset yhteensä, %	
	1970	1973	1970	1973	1970	1973
11 Uusimaa	25.1	32.2	3.8	6.4	28.9	38.6
12 Varsinais-Suomi	23.4	34.6	2.6	4.7	26.0	39.3
13 Ahvenanmaa	-	-	-	-	-	-
14 Satakunta	26.4	35.4	4.2	3.5	30.6	38.9
15 Etelä-Häme	24.4	34.1	2.7	3.6	27.1	37.7
16 Tammermaa	26.7	34.3	5.5	6.6	32.2	40.9
17 Kaakkois-Suomi	27.4	38.2	5.9	7.0	33.3	45.2
21 Keski-Suomi	26.1	39.3	4.2	4.4	30.3	43.7
22 Etelä-Savo	26.4	35.5	4.0	2.0	30.4	37.5
23 Pohjois-Savo	24.0	30.2	3.5	2.9	27.5	33.1
24 Pohjois-Karjala	23.1	34.0	9.7	4.9	32.8	38.9
31 Etelä-Pohjanmaa	23.2	30.7	2.9	2.1	26.1	32.8
32 Keski-Pohjanmaa	23.2	33.8	7.4	7.6	30.6	41.4
41 Pohjois-Pohjanmaa	26.8	35.6	4.3	3.2	31.1	38.8
42 Kainuu	27.9	37.5	4.1	7.0	32.0	44.5
43 Lappi	25.6	39.7	6.3	7.1	31.9	46.8

4.4.3. Yrityskoko ja välilliset työvoimakustannukset

Useat empiiriset tutkimukset ovat viitanneet siihen, että yritysten työvoimakustannusten suuruus ja rakenne vaihtelevat jossain määrin yrityskoon mukaan. Näyttää siltä, että yrityksen kasvaessa sen tarve ja/tai mahdollisuudet hoitaa henkilöstöpolitiikkaansa muuttuvat. Suuryritysten työvoimakustannusrasite näyttää olevan keskimäärin suurempi kuin pienten yritysten. Tämän suuntaisia tuloksia on saatu mm. Suomessa, Ruotsissa ja Englannissa¹⁾. Samanlaisia havaintoja on tehty myös USA:ssa, jossa on tutkittu lähinnä palkkatason ja yrityskoon välisiä yhteyksiä. Palkka- ja yritys-teorian sekä institutionaalisten tekijöiden pohjalta on pyritty selittämään palkkojen ja yrityskoon välisiä riippuvuuksia. Suuryrityksiin on oletettu liittyvän ominaisuuksia, jotka vaikuttavat suuryritysten palkkatasoon. Tällaisina tekijöinä mainitaan mm. rakennetekijät, yrityksen asema markkinoilla, työntekijöiden järjestäytyneisyys jne. Koska suuri osa välillisistä työvoimakustannuksista on suoraan kytetty palkkoihin, niin voidaan olettaa myös välillisten työvoimakustannusten tason vaihtelevan yrityskoon mukaan.

1) G.L. Reid and D.J. Robertson: Fringe Benefits, Labour Costs and Social Security, London 1965.
J.E. King: Labour Economics, London 1972.
S.H. Masters: Wages and Plant Size, The Review of Economics and Statistics, August 1969.

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksessa tehtyjen työvoimakustannustutkimusten yhteydessä on myös säännöllisesti laskettu tehdasteollisuuden välilliset työvoimakustannukset henkilökunnan mukaan luokitetulle aineistolle. Luokitus on suoritettu Teollisuustilaston luokkarajojen mukaisesti yhdistämällä neljä pienintä luokkaa. Vertailtavuuden säilyttämiseksi luokitus on ollut sama kaikissa 60- ja 70-luvun tutkimuksissa.

Taulukkojen 7. ja 8. perusteella voidaan todeta, että vuosina 1965, 1970 ja 1973 alle 200 palkansaajan yrityksissä välillisten työvoimakustannusten suhde työajalta maksettuihin palkkoihin on ollut huomattavasti pienempi kuin yli 500 palkansaajan yrityksissä. Tulokset viittaavat kuitenkin siihen, että erot pienten ja suurten yritysten välillä ovat pienentymässä. Kun vielä 1960-luvun alussa suuruusluokkien välille syntyi eroa lähinnä vapaaehtoisen sosiaalipolitiikan laajuudesta johtuen, niin tällä hetkellä löytyvät suurimmat vaihtelut lakisääteiseltä sektorilta. Yrityskohtainen tarkastelu osoittaa, että 200-500 palkansaajan yrityksissä henkilöstöpolitiikka ja siten myös välillisten työvoimakustannusten suhde palkkoihin alkaa selvästi erottautua pienten yritysten tasosta.

On pidettävä mielessä, että luokittelu peittää jossain määrin koko aineiston sisältämää tietoa. Tämän vuoksi koon ja välillisten työvoimakustannusten välistä riippuvuutta on tarkasteltu myös yritystasolla lähinnä vuoden 1970 aineistolla. Tulokset olivat suuressa määrin samansuuntaisia kuin luoki-

Taulukko 7. Tehdasteollisuuden välilliset työvoimakustannukset (koko henkilökunta) prosentteina suoritettulta työajalta maksetuista palkoista v. 1973

Välilliset työvoimakustannukset	Yritykset 1 - 100	Yritykset 101 - 200	Yritykset 201 - 500	Yritykset 501 - 1000	Yritykset Yli 1000	Kaikki yritykset
	henkeä	henkeä	henkeä	henkeä	henkeä	henkeä
Lakisääteiset	%	%	%	%	%	%
1. Lomaltapaluu- raha	1.7	2.0	1.6	2.0	2.1	2.1
2. Vuosilomapalkat	8.3	8.6	9.1	8.9	8.8	8.6
3. Vapaapäiväpalkat	0.9	1.2	1.0	1.7	1.8	1.5
4. Sairaustajan palkat	1.5	2.2	1.3	2.9	2.6	2.7
5. Sosiaaliturvamaksut	9.1	9.0	9.1	9.5	9.6	9.5
6. Sosiaalivakuutusmaksut (tapaturma-, työttömyys- ja eläkevakuutukset ¹⁾)	11.0	11.9	11.7	13.1	12.7	12.2
7. Tuotantokomitea- kustannukset	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0
1-7. Yhteensä	32.5	34.9	33.8	38.2	37.7	36.6
8. Vapaaehtoiset sosiaalikulut	2.7	1.6	3.5	5.5	5.6	4.0
1-10. Yhteensä	35.2	36.5	37.3	43.7	43.3	40.6

1) TEL- ja LEL-vakuutusmaksuina sekä eläkesäätiöiden kannatusmaksuina vuoden 1973 aikana todella suoritettut maksut. Lopullisessa kustannusjakauksessa s. 36 nämä maksut on korjattu eräiden eläkemaksuvarausten osalta.

Taulukko 8. Välilliset työvoimakustannukset työntekijän palkoista vuosina 1965, 1970 ja 1973

	Yritykset 1 - 100	Yritykset 101 - 200	Yritykset 201 - 500	Yritykset 501 - 1000	Yritykset Yli 1000	Kaikki yritykset
	henkeä	henkeä	henkeä	henkeä	henkeä	henkeä
	%	%	%	%	%	%
Yhteensä 1965	22.2	22.6	25.5	27.7	32.5	28.0
Yhteensä 1970	23.4	26.4	29.2	31.1	33.7	30.1
Yhteensä 1973	35.2	36.5	37.3	43.7	43.3	40.6

tellulla aineistolla saadut, kuitenkin niin, että riippuvuus kustannusten ja koon välillä muodostui heikommaksi kuin taulukko 7. perusteella saattoi olettaa. N. 20-30 % kustannuseroista voitiin selittää koosta aiheutuviksi. Kun kustannus- ja kokomittareissa tehtiin eräitä yksinkertaisia muutoksia eivät tulokset olennaisesti muuttuneet. Yksityiskohmainen tarkastelu osoitti, että vain kaikkein pienimmissä yrityksissä (alle 20 palkansaajaa) selvittiin pelkin lakisääteisillä kustannuksilla.

Vaikkakin merkittävä osa työvoimakustannuseroista selittyykin todennäköisesti juuri rakenne- ym. tekijöillä, on kuitenkin selvästi havaittavissa, että välillisistä työvoimakustannuksista työkustannuksiin aiheutuva lisärasite muodostuu tällä hetkellä suuryrityksissä suhteellisesti korkeammaksi kuin pienyrityksissä.

5. ERÄITÄ ARVIOITA TEOLLISUUDEN VÄLILLISTEN TYÖVOIMA-
KUSTANNUSTEN KASVUSTA V. 1975 JA 1976

Vuotta 1973 koskevat työvoimakustannusluvut perustuvat tiedustelun avulla kerättyyn aineistoon. Vuosien 1974 ja 1975 kustannusprosentit ovat arvioita, jotka on laskettu vuoden 1973 tilanteen pohjalta. Tehdyt arviot pohjautuvat ensijaisesti vuoden 1974 maaliskuussa allekirjoitettuun kaksivuotiseen kokonaisratkaisuun. Tämä kokonaisratkaisu sisälsi palkkaratkaisun lisäksi ns. sosiaalipaketin, jonka merkittävimpiä osia olivat eläkeuudistus ja toimenpiteet lapsiperheiden tukemiseksi.

Vuoden 1974 alusta korotettiin työeläkemaksuja siten, että TEL-maksut nousivat keskimäärin 6.9 %:iin ja LEL-maksut 8.0 %:iin maksetuista palkoista. Jo vuoden 1973 huhtikuussa tapahtunut sosiaaliturvamaksujen korotus tuli täysimääräisesti vaikuttamaan vasta vuoden 1974 aikana ja tämä merkitsi sosiaaliturvamaksujen keskimääräistä nousua 0.4 prosenttiyksiköllä. Kokonaisratkaisun mukaisesti uudistettiin myös sairausvakuutuslakia sekä pidennettiin äitiyslomaa 72 arkipäivästä 174 arkipäivään, mikä tulee merkitsemään äitiyspäivärahan kasvua. Lomaltapaluurahaa maksettiin vuoden

1974 vuosilomien yhteydessä raamisopimuksen mukaan n. 30 % vuosilomapalkasta. Lomaltapaluuraha mukaan lukien näiden korotusten vaikutus työnantajan välillisiin työvoimakustannuksiin, kun vertailuperustana käytetään työntekijän palkkoja, on n. 3 prosenttiyksikköä. Näin ollen vuonna 1974 välilliset työvoimakustannukset ovat tehdasteollisuudessa olleet keskimäärin n. 42 % työntekijän palkoista.

Vuoden 1975 alusta nousivat TEL-vakuutusmaksut eläkeuudistuksen johdosta 7.9 %:iin maksetuista palkoista. Työeläkeuudistuksen merkittävin muutos oli tavoite-eläkkeen sekä vähimmäiseläkkeen puolitoistakertaistaminen nykyiseen verrattuna. Edellä mainitusta syystä kohoavat myös LEL-vakuutusmaksut vuoden 1975 alusta 10 %:iin maksetuista palkoista. Lomaltapaluuraha nousee v. 1975 keskimäärin n. 30 %:sta arvion mukaan keskimäärin n. 45 %:iin vuosilomapalkoista.

Kokonaisratkaisun yhteydessä sovittiin lapsilisien korottamisesta ja korotusten aikataulusta. Tämän johdosta työnantajan lapsilisämaksuja korotetaan 1.7.1975 alkaen 0.25 prosenttiyksiköllä. Hallitus antoi eduskunnalle viime vuoden lopulla esityksen kansaneläkelain muuttamiseksi. Muutokset kohdistuivat lähinnä tukiosaan, asumistukeen sekä perhe-eläkkeisiin. Työnantajan sosiaaliturvamaksu nousee näiden muutosten johdosta aluksi 1.1.1975 alkaen 0.25 prosenttiyksiköllä sekä heinäkuun 1 päivänä ja sen jälkeen 0.125 prosenttiyksiköllä, jolloin työnantajan sosiaaliturvamaksut ovat kokonaisuudessaan 8.625 %, 9.125 % tai 9.625 % maksetuista palkoista poistojen ja palkan määrästä riippuen. Työnantajan, huolto-

apulain 5 §:n perusteella, suorittamat elatusmaksut korotettiin vuodeksi 1975 TEL:n palkkaindeksin nousun mukaan 21.6 %:lla.

Kun vuoden 1975 aikana ei ennustehetken tietojen mukaan ole odotettavissa muita merkittäviä muutoksia, voidaan arvioida työnantajan keskimääräiset välilliset työvoimakustannukset vuodelle 1975. Laskelmien mukaan - käyttäen pohjana ETLÄN suhdannearvioita vuoden 1975 taloudellisesta kehityksestä - työnantajien välilliset työvoimakustannukset kohoavat 45.5 %:iin työajan palkoista lomaltapaluuraha mukaan lukien.

Lopuksi esitetään eräitä arvioita siitä, miten välilliset työvoimakustannukset v. 1976 saattavat kehittyä eräissä vaihtoehtoisissa tapauksissa. Ennusteen lähtökohtana on tällöin arvio teollisuuden palkkasumman 13%:n kasvusta. Tällä hetkellä on jo tiedossa TEL-vakuutusmaksujen 1 %-yksikön nousu vuoden 1976 alusta. Jos vapaa-ajan palkkakustannuksissa eikä muissakaan työvoimakustannuksissa tapahdu muutoksia, olisivat välilliset työvoimakustannukset keskimäärin vuonna 1976 46.8 % työajan palkoista. Mikäli esim. lakisääteisissä vakuutusmaksuissa jo sovitun TEL-maksujen korotuksen lisäksi tapahtuu 0.2 prosenttiyksikön korotus, niin nousevat välilliset työvoimakustannukset 47.0 % työajan palkoista, 0.5 prosenttiyksikön korotus johtaa 47.4 % ja 1 prosenttiyksikön korotus 48 % työajan palkoista. Mikäli TEL-maksujen korotuksen yhteydessä vapaa-ajan palkkoihin tulisi esim. 0.5 prosenttiyksikön lisäys (esim. vuosilomapalkkojen tai sairausajan

palkkojen kasvun johdosta) merkitsisi se välillisten työvoimakustannusten nousua n. 47.5 %:iin työajan palkoista.

Tällä hetkellä näyttää siis varsin todennäköiseltä, että työnantajan välilliset työvoimakustannukset ovat v. 1976 keskimäärin vähintään 47 % työajan palkoista. Lakisääteisten työvoimakustannusten osuus olisi tuolloin n. 43 %.

∪
SYMMARY

The Research Institute of the Finnish Economy¹⁾ and its predecessor, The Economic Research Institute of Finnish Industry, have tried to follow the development of indirect labour costs in Finnish industry since 1946. Every fifth year or so, an extensive survey has been conducted which makes it possible both to determine the level of labour costs in the year of the survey and to analyze their development through time. The last published report provided information on indirect labour costs in 1970. Since labour costs have increased more rapidly than was forecast, there is reason to carry out still another survey of labour cost.

The present study sheds light on indirect labour costs in industry in 1973 and examines the development of the cost of labour relative to certain key economic indicators.

1) The Research Institute of the Finnish Economy (RIFE), which began operations on 1st April, 1971, continues the work of the Economic Research Institute of Finnish Industry.

The basic unit in this study is the industrial enterprise, and attention has been confined to manufacturing firms. Data on labour costs in the calendar year 1973 were collected by sending a questionnaire to various firms. The sample consisted of 163 industrial firms which employ about 30 per cent of those working in industry. The response rate, weighted by the number of employees was 77 per cent.

Indirect labour costs are expressed as ratios of indirect labour costs to remuneration for time worked. The remuneration for time worked consists of wages paid for the time spent at work, including premiums, commissions, extra compensation because of unusual working conditions, etc. Pay for annual vacations, days off (wages for holidays) and sickness leave is excluded. The concepts used in the study have been defined on the basis of the recommendations of the ILO Conference of Labour Statisticians. The methods used in the study were explained in detail in the labour cost surveys published in 1964¹⁾ and 1972²⁾.

Indirect labour costs are divided into statutory and voluntary components in this study. Statutory labour costs are those incurred by the employer on the basis of social security legislation and collective agreements. Voluntary labour costs consist of expenses arising because of the voluntary social welfare activities of the firm.

-
- 1) Leo Paukkunen: Social Welfare Activities and Costs in Finnish Manufacturing, The Economic Research Institute of Finnish Industry, Series A: IV, Helsinki 1964.
 - 2) Kari Sihtola: Indirect Labour Costs in Finnish Manufacturing in 1970, RIFE: B 1, Helsinki 1972.

However, some costs which are not strictly compulsory are placed in the statutory cost category because collective agreements often contain clauses which have the status of recommendations. Examples of such costs are premiums for accident insurance covering workers outside working hours, additional pensions and some sickness pay. It is estimated that in 1973 these costs amounted to between three and four per cent of remuneration for time worked.

In 1973, indirect labour costs in manufacturing amounted to 39.6 per cent of remuneration for time worked by all employees. The breakdown of indirect labour costs into various components is shown in Table 1. The different costs for various branches are presented in the appendix tables on pages 78-99.

Indirect labour costs have continued to rise faster than remuneration for time worked. One of the noteworthy features of developments in 1973 is that the indirect labour costs for wage earners increased faster than those for salaried employees. Statutory labour costs amounted to 35.6 per cent of remuneration for time worked in 1973, while in 1970 the corresponding figure was 25.7 per cent. This growth of nearly ten per cent is primarily due to increases in holiday pay (the extension of holidays and the growth of holiday pay), sickness compensation and pension contributions. Since the previous survey, voluntary labour costs have fallen

from 4.3 per cent to 4.0 per cent of remuneration for time worked. Education and housing costs were still the most important components of voluntary expenditure. Even though the share of housing costs has been falling it rose some branches in 1973. An examination of the various costs suggests that expenditure on staff canteens, health care and labour protection has expanded rapidly.

Indirect labour costs varied substantially from one field to the next. For all employees, indirect labour costs as a percentage of remuneration for time worked ranged from 31 to 50 per cent. The range for wage earners was 32 to 51 per cent, while for salary earners the dispersion was much narrower, viz. 35 to 45 per cent.

The reasons for such large variation are to be found in the internal structure of both the firms and the fields as well as in external factors. The internal factors include the nature of production in the establishment, the structure and skills of the labour force, the size of the establishment and its position in the product market. These factors have a great impact on the establishment's ability and need to conduct personnel policy. The impact of external factors, in as far as they affect the nature and extent of voluntary personnel expenditure, is great especially in the countryside¹⁾. The extent and availability of social services in the area where the establishment is located determine the amount of

1) Kari Hagfors: A Study of Voluntary Personnel Expenditure by Manufacturing Firms in Different Regions of Finland in 1965 and 1970, RIFE: B 4, Helsinki, 1973.

expenditure on social amenities. It is also important to take account of established practices. Various studies of labour costs have shown that the same firms and the same branches spend the most on personnel year in and year out. Despite changes in production and the structure of industry, these firms and branches have kept the same relative position and have not reduced personnel services and benefits once they have started to provide them.

In Finland, social policy has traditionally been financed from three sources. The employers, the employees and the public sector have covered social policy costs according to explicitly agreed principles. It is to be noted that the official statistics on the financing of social policy do not include all the indirect labour costs incurred by the employers. Leisure time wage and salary costs as well as costs of a social policy nature which are borne by the employers either voluntarily or according to collective agreements are omitted from these statistics; yet they account for nearly a half of the employers' total indirect labour costs.

The employers' obligations to finance general social policy and to take care of their employees have grown continuously. The share of the employers in the financing of social policy rose from about 20 per cent in 1950 to nearly 50 per cent in 1973 (see figure Chart 1.). The share of the state fell

by roughly the same amount. In no other Nordic country do the employers finance as large a share of social policy costs. This change in the structure of financing is reflected in all the statistics on labour costs. One of its consequences has been a significant rise in the costs which our export industries must defray.

Chart 1. The Structure of the Financing of Social Expenditure in 1950-1973

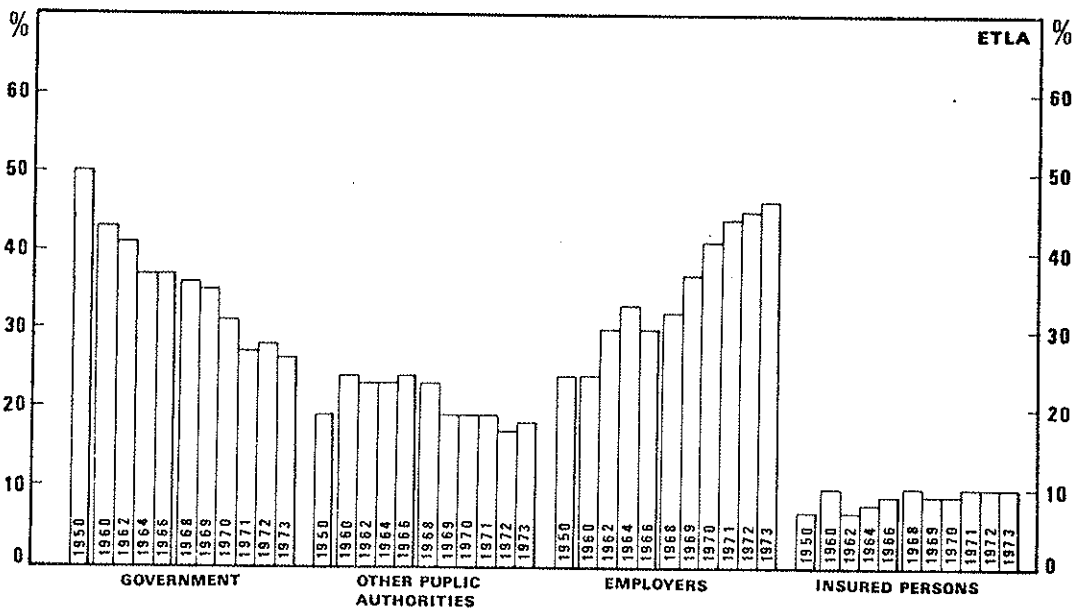

Table 1. Indirect Labour Costs in Industry in 1973 as a Percentage of Remuneration for Time Worked and of Total Wages and Salaries (all employees)

	Remuneration for time worked	Total wages and salaries
Statutory labour costs	%	%
1. Return-from-vacation bonus	2.1	1.8
2. Wages for annual vacation	8.6	7.6
3. Wages for holidays	1.2	1.1
4. Wages for vocational training	0.2	0.1
5. Wages for periods of sickness	2.7	2.4
6. Contributions to social security	9.5	8.4
7. Accident insurance premiums	1.6	1.5
8. Contributions to unemployment	0.4	0.4
9. Other insurance	0.1	0.0
10. Contributions to employee pensions insurance	9.1	8.0
11. Costs of production committees	0.1	0.1
1-11. Total	35.6	31.4
Voluntary labour costs		
12. Employee housing	0.9	0.8
13. Household facilities, common purchases	0.1	0.1
14. On the job meals	0.6	0.5
15. Work clothes	0.3	0.1
16. Employee transportations	0.1	0.1
17. Child welfare	0.0	0.0
18. Health and medical services	0.5	0.5
19. Accident prevention	0.2	0.1
20. Physical education	0.1	0.1
21. Libraries and company papers	0.1	0.1
22. Clubs and vacation facilities	0.2	0.2
23. Employee training	0.7	0.7
24. Aid to social welfare organizations	0.1	0.1
25. Administrative expenditure	0.1	0.0
12-25. Total	4.0	3.4
1-25. Total	39.6	34.8

LIITETAULUKOT

Taulukko 1. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1952, 1961, 1965, 1970 ja 1973 (koko henkilökunta)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1952, 1961, 1965, 1970 and 1973 (all employees)

	KOKO YRITYSMUOTOINEN TEHDASTEOLLISUUS Total manufacturing				
	1952	1961	1965	1970	1973
1. LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus					2.1
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	4.8	6.9	7.0	7.2	8.6
3. VAPNAAPÄIVÄPALKAT Wages for holidays	0.2	0.9	1.2	1.1	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	-	-	-	0.2	0.2
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	1.0	1.0	0.7	1.0	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	5.5	4.9	5.9	7.5	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.0	1.1	1.2	1.3	1.7
8. TYÖTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	-	0.3	0.2	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	1.5	2.1	6.5	7.0	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.02	0.04	0.04	0.1	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	14.0	17.2	22.7	25.7	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on					
11. ASUNNOISTA Employee housing	2.9	2.6	2.6	1.8	0.9
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.9	0.3	0.3	0.3	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.3	0.1	0.1	0.3	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.2	0.1	0.1	0.0	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.5	0.3	0.4	0.3	0.5
18. TYÖTURVALLISUUDESTA Accident prevention	-	-	-	0.0	0.2
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.5	0.3	0.3	0.2	0.2
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.3	0.3	0.3	0.5	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.3	0.4	0.3	0.1	0.1
11-24. YHTEENSÄ, Total	7.0	5.4	5.3	4.4	4.0
1-24. YHTEENSÄ, Total	21.0	22.6	28.0	30.1	39.6

Taulukko 2. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (koko henkilökunta)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (all employees)

	20 ELINTARVIKE Foodstuffs		21 JUOMIA VALMISTAVA Beverage industries		22 TUPAKKA Tobacco		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	
1. LOMALTAPALUURAHAN Return-from-vacation bonus	-	1.8	-	1.5	-	1.1	2.1
2. VUOSILOMAPALKKAT Wages for annual vacation	6.9	9.0	6.5	8.5	9.0	9.6	8.6
3. VAPAAPIVÄPALKKAT Wages for holidays	0.5	0.7	0.3	0.3	0.7	0.8	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKKAT Wages for vocational training	0.1	0.2	0.1	0.1	0.3	0.2	0.2
5. SAIRAUSSAJAN PALKKAT Wages for periods of sickness	1.3	1.9	1.1	1.8	2.0	2.3	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.5	9.5	7.4	9.3	7.6	9.2	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.3	1.6	1.0	1.2	0.8	0.7	1.7
8. TYÖTTÖHYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	7.3	9.4	7.3	9.5	8.8	9.6	9.1
10. TUOTANTOKOMITEARUSTANNUKSET Costs of production committees	0.05	0.0	0.03	0.0	0.04	0.0	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	25.4	34.5	24.1	32.6	29.6	33.9	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	1.0	2.0	3.2	1.8	2.7	2.2	0.9
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.2	0.1	0.3	0.5	2.1	2.8	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	1.2	1.2	1.0	1.1	5.1	3.2	0.6
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.9	1.3	1.0	1.0	0.2	0.5	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.04	0.0	0.0	-	0.1	0.1	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	0.2	0.0	-	0.0	-	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.2	0.3	0.8	0.9	0.8	2.1	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	-	0.01	-	0.1	0.1	0.2
19. LIIKUNTAKÄSVÄYTYKSESTÄ Physical education	0.04	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3	0.5	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.2	0.2	0.8	0.7	0.2	0.6	0.2
22. AMMATTIOPEUTUKSESTA Employee training	0.4	0.4	0.7	0.6	0.5	0.3	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.1	0.0	0.1	0.1	0.04	0.0	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.2	0.1	0.2	0.2	0.6	0.4	0.1
11-24. YHTEENSÄ, Total	4.6	6.1	8.3	7.1	12.8	12.9	4.0
1-24. YHTEENSÄ, Total	30.0	40.6	32.4	39.7	42.4	46.8	39.6

Taulukko 3. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (koko henkilökunta)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (all employees)

	23 TEKSTIILI Textiles		24 KENKÄ, VAATETUS YM. Footwear, made-up textile goods etc.		25 PUU Wood		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	1.7	-	1.5	-	1.4	2.1
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.5	9.8	7.1	8.8	6.7	6.7	8.6
3. VAPAAPÄIVÄPALKAT Wages for holidays	0.03	0.5	0.1	0.4	1.0	1.2	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.1	0.3	0.1	0.1	0.03	0.0	0.2
5. SAIRAUSSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	1.0	2.2	0.6	1.2	0.7	2.2	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.3	8.8	7.3	9.2	7.4	8.9	9.5
7. TAPATURMAMAAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	0.6	0.8	0.7	0.5	2.1	2.5	1.7
8. TYÖTTÖMYYSVARUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	6.0	7.2	5.3	10.0	6.4	9.3	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.03	0.1	0.04	0.05	0.07	0.1	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	23.0	31.8	21.6	32.1	24.8	32.7	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	1.2	1.4	0.5	0.4	2.3	1.6	0.9
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.1	0.2	0.1	0.1	0.2	0.2	0.1
13. TYÖPAIKKEKRUOKAILLUSTA On the job meals	0.3	0.7	0.1	0.1	0.2	0.3	0.6
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.0	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.1	0.1	0.04	0.0	0.02	0.0	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.03	0.0	0.01	-	0.02	0.0	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.2	0.4	0.1	0.2	0.1	0.4	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	-	0.02	0.03	0.1	0.2	0.2
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.1	0.1	0.01	0.1	0.1	0.0	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.04	0.1	0.02	0.0	0.01	-	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.5	0.1	0.0	0.1	0.3	0.2
22. AMMATIIOPEUTUKSESTA Employee training	0.4	0.5	0.3	0.1	0.1	0.0	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.04	0.1	0.01	-	0.01	0.1	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.1	0.1	0.1	0.1	0.04	0.0	0.1
11-24. YHTEENSÄ, Total	2.8	4.2	1.5	1.2	3.4	3.1	4.0
1-24. YHTEENSÄ, Total	25.8	36.0	23.1	33.3	28.2	35.8	39.6

Taulukko 4. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (koko henkilökunta)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (all employees)

	26 HUONEKALU Furniture etc.		27 PAPERI Paper		28 GRAAFINEN Printing		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	
1. LOMALPALKURAHAA Return-from-vacation bonus	-	1.3	-	3.0	-	1.7	2.1
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.5	8.4	8.1	8.9	7.5	9.5	8.6
3. VAPAAPÄIVÄPALKAT Wages for holidays	0.4	0.6	2.4	2.0	0.3	0.4	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.03	0.0	0.2	0.3	0.3	0.2	0.2
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.7	2.2	1.7	3.2	1.2	1.5	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.3	9.3	7.6	10.1	7.4	9.1	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	2.1	1.7	1.3	1.8	0.6	0.8	1.7
8. TYÖTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	5.5	6.3	8.8	12.1	6.6	8.5	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.03	0.0	0.1	0.2	0.02	0.1	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	24.0	30.2	30.6	42.0	24.3	32.2	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.3	0.2	4.6	3.6	0.2	0.2	0.9
12. KOTITALOUESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.0	-	0.9	0.6	0.3	0.8	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.1	0.0	0.5	0.5	0.5	0.4	0.6
14. VAATTEISTA, LAHOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.03	0.0	0.3	0.3	0.1	0.2	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.0	-	0.02	0.0	0.1	0.1	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	-	0.04	0.0	0.0	-	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.1	0.1	0.4	0.8	0.2	0.8	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	-	0.1	0.2	0.0	-	0.2
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.01	-	0.3	0.3	0.02	0.0	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.03	0.1	0.3	0.3	0.1	0.1	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.0	0.5	0.7	0.2	0.5	0.2
22. AMMATTIOPIETUKSESTA Employee training	0.2	0.0	0.6	0.4	0.5	0.2	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.01	0.1	0.2	0.2	0.03	0.1	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.1	0.1	0.5	0.3	0.03	0.0	0.1
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.0	0.6	9.3	8.2	2.3	3.4	4.0
1-24. YHTEENSÄ, Total	25.0	30.8	39.9	50.2	26.6	35.6	39.6

Taulukko 5. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (koko henkilökunta)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (all employees)

	29 NAHKA- JA NAHKATEOS Leather and leather products		30 KUMI Rubber products		31 + 32 KEMIAN Chemicals	KOKO TEOL- LIISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1973	1973
1. LOMALPAPALUURAHA Return-from-vacation bonus	-	2.1	-	1.1	1.8	2.1
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.8	9.3	7.2	8.0	9.1	8.6
3. VAPAAPIVÄPALKAT Wages for holidays	0.1	0.5	-	-	0.3	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.02	0.3	0.0	-	0.3	0.2
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.7	1.8	0.3	1.3	2.3	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.4	8.9	7.2	9.2	9.2	9.5
7. TAPATURMAYVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.1	1.2	0.3	0.8	1.9	1.7
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	6.9	9.2	6.0	8.9	12.0	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.04	0.1	0.02	0.1	0.0	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	24.5	33.8	21.4	29.8	37.3	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on						
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.9	1.1	-	0.6	1.7	0.9
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.01	-	0.0	-	0.1	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.2	0.2	0.0	-	1.8	0.6
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.2	0.1	0.5	0.1	1.2	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.0	-	0.0	-	0.2	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	-	0.0	-	0.1	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.1	0.2	0.03	0.0	0.9	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	-	0.1	0.0	0.1	0.2
19. LIIKUNTAKÄSIVÄTUKSESTA Physical education	0.03	0.0	0.1	0.1	0.2	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.02	0.2	0.0	-	0.3	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.05	0.1	0.0	-	0.4	0.2
22. AMMATTIOPEUTUKSESTA Employee training	0.1	0.3	0.03	0.0	1.3	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.04	0.1	0.01	-	0.4	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.04	0.0	0.0	0.1	-	0.1
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.7	2.3	0.8	0.9	8.7	4.0
1-24. YHTEENSÄ, Total	26.2	36.1	22.2	30.7	46.0	39.6

Taulukko 6. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (koko henkilökunta)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (all employees)

	33 SAVI, LASI JA KIVEN- JALOSTUS Non-metallic minerals		34 METALLIEN PERUS- TEOLISUUS Basic metal industries		35 METALLI TUOTE Metal products		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	2.6	-	2.0	-	2.5	2.1
2. VUOSILOMAPALKKAT Wages for annual vacation	6.8	8.7	6.7	8.8	6.5	8.5	8.6
3. VAPAAPÄIVÄPALKKAT Wages for holidays	0.6	0.4	1.6	1.6	1.4	1.7	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKKAT Wages for vocational training	0.1	0.0	0.1	0.3	0.1	0.2	0.2
5. SAIRAUSSAJAN PALKKAT Wages for periods of sickness	1.0	1.2	0.7	1.6	0.6	1.7	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.4	9.8	7.4	9.5	7.4	9.0	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	2.9	2.7	1.8	2.1	1.3	1.5	1.7
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.5	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	8.2	8.1	7.3	8.4	5.4	9.2	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.05	0.0	0.05	0.0	0.03	0.1	0.1
1-10. YHTEENSKÄ, Total	27.6	33.9	26.1	34.7	23.1	34.8	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.2	0.0	5.6	4.0	1.0	0.2	0.9
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.4	0.2	0.04	0.0	0.1	0.0	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.5	0.8	0.2	0.4	0.1	0.2	0.6
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.06	0.0	0.1	0.1	0.2	0.2	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.05	0.0	0.2	0.2	0.01	-	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.01	-	0.02	0.1	0.0	-	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.3	0.1	0.3	1.0	0.2	0.2	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.1	0.0	0.4	0.4	0.01	-	0.2
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.04	0.0	0.2	0.2	0.03	0.0	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.04	0.0	0.2	0.3	0.04	0.1	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.06	0.0	0.1	0.2	0.06	0.2	0.2
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.5	0.4	1.1	2.0	0.3	0.0	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.1	0.0	0.1	0.3	0.02	0.1	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.05	0.0	0.2	0.2	0.1	0.0	0.1
11-24. YHTEENSKÄ, Total	2.4	1.5	8.8	9.4	2.1	1.2	4.0
1-24. YHTEENSKÄ, Total	30.0	35.4	34.9	44.1	25.2	36.0	39.6

Taulukko 7. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (koko henkilökunta)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (all employees)

	36 KONE Machinery		37 SÄHRÖTEK- NILLINEN Electrical machinery		38 KULKU- NEUVO Transport		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHA Return-from-vacation bonus	-	2.4	-	1.6	-	1.8	2.1
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	6.4	8.2	7.3	8.8	7.0	8.6	8.6
3. VAPAAPÄIVKALKAT Wages for holidays	1.4	1.9	1.1	1.1	1.7	2.4	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.01	0.3	0.2	0.2	0.8	0.0	0.2
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.5	2.1	0.7	2.4	0.9	2.4	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.3	9.7	7.4	9.9	7.6	9.3	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.4	1.6	0.6	1.0	1.5	1.9	1.7
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	4.9	5.9	5.4	6.3	7.5	6.8	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.03	0.1	0.03	0.2	0.05	0.05	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	22.3	32.6	23.1	31.9	27.5	33.7	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.4	0.6	0.5	0.5	1.1	0.1	0.9
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.0	-	0.0	-	0.1	0.0	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.1	0.1	0.7	0.9	0.2	0.2	0.6
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.1	0.1	0.1	0.2	0.3	0.2	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.02	0.0	0.01	0.0	0.03	0.0	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.01	0.0	0.0	-	0.1	0.0	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.2	0.4	0.2	1.1	0.2	0.5	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.02	0.0	0.04	0.0	0.04	0.1	0.2
19. LYKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.02	0.0	0.1	0.0	0.05	0.1	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.02	0.0	0.05	0.1	0.03	0.1	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.2
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.5	0.2	0.8	1.2	0.6	1.5	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.01	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.04	0.0	0.1	0.1	0.03	0.0	0.1
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.5	1.7	2.9	4.3	2.9	3.0	4.0
1-24. YHTEENSÄ, Total	23.8	34.3	26.0	36.2	30.4	36.7	39.6

Taulukko 8. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (koko henkilökunta)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (all employees)

	39 MUU TEOLLISUUS Other manu- facturing		666 TEOLLISUUS- KOMPLEKSIT Multibranch enterprises		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHA Return-from-vacation bonus	-	1.6	-	1.9	2.1
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	6.8	7.2	7.7	8.3	8.6
3. VAPAAPÄIVÄPALKAT Wages for holidays	0.7	1.0	1.1	1.5	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.02	-	0.2	0.3	0.2
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.7	1.5	1.2	2.5	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.5	9.0	7.5	9.6	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	0.9	1.4	1.1	1.6	1.7
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	6.6	9.1	7.4	10.2	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.02	0.0	0.1	0.1	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	23.6	31.2	26.7	36.4	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on					
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.6	0.6	3.1	2.3	0.9
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.02	0.0	0.4	0.2	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.4	0.5	0.4	0.6	0.6
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.2	0.2	0.3	0.1	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	-	0.1	0.1	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.04	0.1	0.3	0.6	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	-	0.1	0.2	0.2
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.03	0.0	0.2	0.2	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.0	-	0.2	0.2	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.2	0.3	0.3	0.3	0.2
22. AMMATTIOPEUTUKSESTA Employee training	0.1	0.1	0.7	0.8	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.01	0.2	0.1	0.3	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.1	0.1	0.3	0.3	0.1
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.8	2.2	6.6	6.3	4.0
1-24. YHTEENSÄ, Total	25.4	33.4	33.3	42.7	39.6

Taulukko 9. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (työntekijät)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (wage earners)

	20 ELINTARVIKE Foodstuffs		21 JUOMIA VALMISTAVA Beverage industries		22 TUPAKKA Tobacco		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	
1. LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	1.7	-	1.4	-	0.9	2.3
2. VUOSILOMAPALKKAT Wages for annual vacation	6.6	8.8	6.2	7.9	9.0	9.0	8.6
3. VAPAAPÄIVÄPALKKAT Wages for holidays	0.8	1.0	0.4	0.5	1.1	1.2	1.7
4. KOULUTUSAJAN PALKKAT Wages for vocational training	0.1	0.2	0.01	0.2	0.04	0.1	0.1
5. SAIRAUSAJAN PALKKAT Wages for periods of sickness	1.3	2.2	1.4	2.0	2.2	3.4	3.2
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.5	9.5	7.4	9.4	7.6	9.2	9.6
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.6	1.7	1.2	1.3	0.8	0.7	2.1
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	6.5	8.5	6.8	9.3	7.3	10.0	9.2
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.05	0.1	0.03	0.0	0.05	0.0	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	24.9	34.1	23.8	32.4	28.5	34.9	37.3
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.7	1.7	2.4	1.7	1.3	0.5	0.6
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.2	0.1	0.4	0.4	2.1	3.2	0.2
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	1.0	1.0	1.1	2.0	5.2	3.0	0.5
14. VAATTEISTA, LANJOISTA YMS. Work clothes and gifts	1.1	1.5	1.5	1.3	0.2	0.6	0.4
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.04	0.0	0.01	0.0	0.1	0.1	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	0.2	0.0	-	-	-	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.2	0.3	0.8	0.2	0.8	2.6	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	-	0.02	0.1	0.1	0.1	0.2
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.04	0.2	0.1	0.1	0.2	0.1	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.1	0.0	0.1	0.0	0.4	0.6	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.2	0.2	0.7	0.4	0.7	0.7	0.2
22. AMMATTIOPEUKSESTA Employee training	0.2	0.1	0.8	0.6	0.6	0.2	0.6
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	-	0.0	-	0.1	-	-	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	-	0.0	-	-	-	-	-
11-24. YHTEENSÄ, Total	3.8	5.3	7.9	6.9	11.7	12.5	3.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	28.7	39.4	31.7	39.3	40.2	47.4	40.8

Taulukko 10. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (työntekijät)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (wage earners)

	23 TERSTIILI Textiles		24 KENKK, VAHTETUS YM. Footwear, made-up textile goods etc.		25 PUU Wood		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	
1. LOMALPALKURAHA Return-from-vacation bonus	-	1.7	-	1.4	-	1.3	2.3
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.3	9.8	6.9	8.9	6.5	6.7	8.6
3. VAPAARIVAPALKAT Wages for holidays	0.1	0.6	0.1	0.5	1.3	1.6	1.7
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.1	0.2	0.1	0.0	0.03	0.0	0.1
5. SAIRAUSSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	1.2	2.6	0.7	1.5	0.7	2.3	3.2
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.4	8.8	7.3	9.2	7.4	8.9	9.6
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	0.7	0.9	0.8	0.8	2.3	2.7	2.1
8. TYÖTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	5.4	7.3	5.1	8.9	6.2	8.3	9.2
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.03	0.0	0.05	0.0	0.07	0.2	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	22.6	32.3	21.5	31.6	24.9	32.4	37.3
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.9	1.6	0.4	0.4	1.4	1.2	0.6
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.1	0.2	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.3	0.7	0.1	0.0	0.2	0.4	0.5
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.0	0.4
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.1	0.2	0.03	0.0	0.02	0.0	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.04	-	0.01	0.0	0.02	0.0	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.2	0.5	0.1	0.3	0.1	0.4	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.02	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.2
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.1	0.1	0.01	0.1	0.1	0.0	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.1	0.1	0.02	0.0	0.01	0.0	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.04	0.5	0.1	0.0	0.1	0.3	0.2
22. AMMATTOPEKURSESTA Employee training	0.4	0.5	0.2	0.1	0.1	0.0	0.6
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	-	-	-	0.0	-	0.0	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	-	-	-	-	-	-	-
11-24. YHTEENSÄ, Total	2.4	4.4	1.2	1.1	2.5	2.7	3.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	25.0	36.7	22.7	32.7	27.4	35.1	40.8

Taulukko 11. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (työntekijät)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (wage earners)

	26 HUONEKALU Furniture etc.		27 PAPERI Paper		28 GRAAFINEN Printing		KOKO- TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	
1. LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	1.3	-	3.7	-	1.7	2.3
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.4	8.0	8.3	9.2	7.0	9.1	8.6
3. VAPAAPKIVKPAKKAT Wages for holidays	0.5	0.8	3.3	2.9	0.5	0.6	1.7
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.03	0.0	0.1	0.2	0.4	0.2	0.1
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.8	2.5	2.1	4.0	1.3	1.5	3.2
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.3	9.3	7.6	10.1	7.3	9.1	9.6
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	2.4	2.0	1.5	2.3	0.7	0.9	2.1
8. TYÖTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.5	0.4	0.5	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	6.5	6.5	7.3	12.0	6.3	8.0	9.2
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.03	0.0	0.1	0.1	0.02	0.0	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	25.4	30.8	30.8	44.9	24.0	31.5	37.3
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.3	0.2	3.2	2.5	0.2	0.1	0.6
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.0	-	0.9	0.6	0.3	0.7	0.2
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.1	0.0	0.3	0.3	0.5	0.3	0.5
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.04	0.0	0.3	0.3	0.2	0.3	0.4
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.0	-	0.01	0.0	0.1	0.1	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	-	0.04	0.0	0.0	-	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.1	0.1	0.1	0.5	0.2	0.8	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.0	0.0	0.1	0.3	0.0	0.0	0.2
19. LYIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.01	-	0.3	0.3	0.03	0.1	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.03	0.0	0.1	0.3	0.1	0.1	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.1	0.3	0.5	0.2	0.3	0.2
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.1	0.0	0.4	0.2	0.3	0.1	0.6
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	-	-	-	0.0	-	-	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	-	-	-	-	-	-	-
11-24. YHTEENSÄ, Total	0.8	0.4	6.1	5.8	2.1	2.9	3.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	26.2	31.2	36.9	50.7	26.1	34.4	40.8

Taulukko 12. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (työntekijät)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (wage earners)

	29 NAHKA- JA NAHKATUOS Leather and leather products		30 KUMI Rubber products		31 + 32 KEMIAN Chemicals	KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	2.0	-	1.2	2.0	2.3
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	8.0	9.4	7.1	8.0	9.3	8.6
3. VAPAAPRIIVÄPALKAT Wages for holidays	0.1	0.6	-	-	0.5	1.7
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	-	0.2	-	-	0.2	0.1
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.8	2.5	0.2	1.6	2.7	3.2
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.4	8.9	7.2	9.3	9.2	9.6
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.3	1.4	0.3	1.2	2.2	2.1
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	6.7	9.1	5.1	8.7	11.4	9.2
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.05	0.1	0.02	0.0	0.1	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	24.8	34.6	20.3	30.4	38.0	37.3
NETTOKUSTANNUKSET (Expenditure (net) on						
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.5	1.0	-	0.6	1.7	0.6
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.01	0.0	-	-	0.1	0.2
13. TYÖPAIKKARUOKAILLUSTA On the job meals	0.2	0.2	-	-	1.7	0.5
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.2	0.2	0.6	0.1	1.3	0.4
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.0	-	0.0	-	0.3	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	-	0.0	-	0.1	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.1	0.2	0.03	0.0	0.8	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	0.0	0.1	0.0	0.1	0.2
19. LIIKUNTA- JA KASVATUKSESTA Physical education	0.04	0.0	0.1	0.1	0.3	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.03	0.2	0.0	-	0.3	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.1	0.0	-	0.4	0.2
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.1	0.3	0.03	0.0	1.0	0.6
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	-	-	-	-	-	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	-	-	-	-	-	-
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.3	2.2	0.9	0.8	8.1	3.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	26.1	36.8	21.2	31.2	46.1	40.8

Taulukko 13. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (työntekijät)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (wage earners)

	33 SAVI, LASI JA KIVEN- JALOSTUS Non-metallic minerals		34 METALLIEN FERUS- TEOLLISUUS Basic metal industries		35 METALLI- TUOTE Metal products		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHAN Return-from-vacation bonus	-	2.4	-	2.2	-	2.3	2.3
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	6.6	8.4	7.1	8.7	6.7	8.4	8.6
3. VAPAAPIVÄPALKAT Wages for holidays	0.9	0.5	2.4	2.4	2.0	2.3	1.7
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.04	0.0	0.1	0.4	0.1	0.1	0.1
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.9	1.2	0.8	2.0	0.8	2.3	3.2
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.3	9.8	7.4	9.5	7.4	8.9	9.6
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	3.3	3.1	2.2	2.3	1.5	1.7	2.1
8. TYÖTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	8.1	8.1	5.9	9.0	5.1	8.2	9.2
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.07	0.0	0.05	0.1	0.03	0.0	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	27.6	33.9	26.4	37.0	24.0	34.6	37.3
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.2	0.0	5.1	4.0	0.8	0.1	0.6
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.6	0.5	0.1	0.0	0.1	0.0	0.2
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.4	0.1	0.1	0.4	0.1	0.2	0.5
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.1	0.0	0.1	0.1	0.2	0.2	0.4
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.1	0.0	0.3	0.2	0.01	0.1	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	-	0.02	0.1	0.0	-	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.3	0.2	0.3	1.0	0.2	0.2	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.1	0.0	0.3	0.4	0.01	-	0.2
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.03	0.0	0.2	0.2	0.03	0.0	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.03	0.0	0.3	0.4	0.04	0.1	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.0	0.1	0.2	0.1	0.2	0.2
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.6	0.2	1.1	2.4	0.3	0.1	0.6
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	-	-	-	-	-	-	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	-	-	-	-	-	-	-
11-24. YHTEENSÄ, Total	2.6	1.0	8.0	9.4	1.9	1.2	3.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	30.2	34.9	34.4	46.4	25.9	35.8	40.8

Taulukko 14. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (työntekijät)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (wage earners)

	36 KONE Machinery		37 SÄHKÖTEK- NILLINEN Electrical machinery		38 KULKU- NEUVU Transport		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHAN Return-from-vacation bonus	-	2.4	-	1.7	-	1.9	2.3
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	6.2	7.1	7.3	8.8	7.2	8.5	8.6
3. VAPAAPIVAPALKAT Wages for holidays	2.0	3.0	1.7	1.5	2.3	3.4	1.7
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.01	0.2	0.3	0.3	1.1	0.0	0.1
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.7	2.6	1.0	2.8	1.1	3.2	3.2
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.3	9.9	7.4	9.9	7.6	9.5	9.6
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.6	2.0	0.8	1.1	1.5	2.4	2.1
8. TYÖTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.5	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	4.6	6.0	5.1	6.3	7.2	6.9	9.2
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.03	0.0	0.05	0.0	0.05	0.1	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	22.8	33.6	24.1	32.8	28.6	36.3	37.3
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.4	0.6	0.4	0.5	1.2	0.1	0.6
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.0	-	-	-	0.1	0.0	0.2
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.1	0.0	0.6	1.0	0.2	0.1	0.5
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.2	0.2	0.2	0.1	0.4	0.2	0.4
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.02	-	0.02	-	0.04	0.0	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.01	-	0.0	-	0.2	0.0	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.1	0.4	0.2	1.1	0.2	0.5	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.02	-	0.04	0.0	0.1	0.2	0.2
19. LIIKUNTARASVATURKSESTA Physical education	0.03	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.02	-	0.1	0.1	0.03	0.1	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.2
22. AMMATTOPIETUKSESTA Employee training	0.5	0.5	0.9	1.4	0.6	1.6	0.6
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	-	-	-	-	-	-	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	-	-	-	-	-	-	-
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.5	1.9	2.8	4.3	3.3	3.0	3.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	24.3	35.5	26.9	37.1	31.9	39.3	40.8

Taulukko 15. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina
työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973
(työntekijät)

Indirect labour costs per cent of remuneration
for time worked 1970 and 1973 (wage earners)

	39 MUU TEOLLISUUS Other manu- facturing		666 TEOLLISUUS- KOMPLEKSIT Multibranch enterprises		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1973
	1. LOMALTAPALOURAHA Return-from-vacation bonus	-	1.6	-	2.0
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	6.5	7.2	7.5	8.5	8.6
3. VAPAAPKIVÄPALKAT Wages for holidays	1.0	1.4	1.6	2.2	1.7
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.0	-	0.3	0.4	0.1
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.8	1.6	1.5	3.3	3.2
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.4	9.0	7.5	9.7	9.6
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.1	1.4	1.4	2.1	2.1
8. TYÖTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	6.2	6.6	5.9	9.4	9.2
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.02	-	0.09	0.1	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	23.4	29.2	26.2	38.1	37.3
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on					
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.6	0.5	2.1	2.3	0.6
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.02	-	0.4	0.2	0.2
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.4	0.5	0.3	0.6	0.5
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.3	0.2	0.5	0.2	0.4
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	-	0.1	0.0	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.04	0.1	0.4	0.6	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	-	0.1	0.2	0.2
19. LIIKUNTARASVATUKSESTA Physical education	0.03	0.0	0.2	0.2	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.01	-	0.2	0.2	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.3	0.3	0.3	0.2
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.01	-	0.5	0.7	0.6
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	-	-	-	-	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	-	-	-	-	-
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.7	1.8	5.2	5.6	3.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	25.1	31.0	31.4	43.7	40.8

Taulukko 16. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (toimihenkilöt)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (salaried employees)

	20 ELINTARVIKE Foodstuffs		21 JUOMIA VALMISTAVA Beverage Industries		22 TUPAKKA Tobacco		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTA PALOUURAHA Return-from-vacation bonus	-	2.0	-	1.3	-	1.3	1.7
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.3	9.7	6.9	9.3	8.1	10.4	8.4
3. VAPPAPIVYPALKAT Wages for holidays	-	-	-	-	-	-	-
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.2	0.4	0.1	0.1	0.8	0.4	0.3
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	1.4	1.3	0.7	1.7	1.7	0.8	1.5
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.5	9.4	7.4	9.3	7.6	9.2	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	0.8	1.0	0.7	1.0	0.8	0.6	0.9
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	9.4	12.0	8.3	9.8	11.6	8.6	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.03	0.0	0.02	0.0	0.01	0.0	0.0
1-10. YHTEENSÄ, Total	27.0	36.2	24.5	32.9	31.0	31.7	31.8
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	1.7	2.5	4.8	2.2	5.2	5.2	1.5
12. KOTITALOUESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.1	0.0	0.2	0.6	2.1	2.2	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	1.5	1.5	1.0	0.5	5.0	2.0	0.7
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.4	0.7	0.1	0.4	0.1	0.3	0.2
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.03	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.2	0.3	0.8	1.4	0.8	1.5	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	0.0	0.01	0.0	0.1	0.1	0.1
19. LIIKUNTAKEHÄVÄTUKSESTÄ Physical education	0.03	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.1	0.2	0.04	0.1	0.2	0.3	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.2	0.3	0.8	1.0	0.4	0.5	0.3
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.6	0.7	0.5	0.7	0.4	0.3	0.9
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	-	-	-	-	-	-	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	-	-	-	-	-	-	-
11-24. YHTEENSÄ, Total	4.9	6.5	8.3	7.0	14.5	12.6	4.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	31.9	42.7	32.8	39.9	45.5	44.3	36.3

Taulukko 17. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (toimihenkilöt)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (salaried employees)

	23 TEKSTIILI Textiles		24 KENKÄ, VAATEETUS YM. Footwear, made-up textile goods etc.		25 PUU Wood		KOKO TEOL- LIISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	1.8	-	1.7	-	1.4	1.7
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.8	9.3	7.5	8.8	7.5	7.0	8.4
3. VAPAAPIVNPALKAT Wages for holidays	-	-	-	-	-	-	-
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.1	0.5	0.1	0.1	0.04	0.0	0.3
5. SAIRAUSSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.2	0.9	0.4	0.4	0.6	2.1	1.5
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.2	8.7	7.4	9.2	7.4	8.9	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	0.4	0.4	0.4	0.4	1.2	2.1	0.9
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	7.7	7.0	6.1	9.6	7.5	11.7	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.02	-	0.03	0.0	0.07	0.1	0.0
1-10. YHTEENSÄ, Total	23.8	29.0	22.3	30.6	24.7	33.7	31.8
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	2.0	0.9	1.1	0.3	5.8	3.0	1.5
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.04	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.4	0.5	0.2	0.1	0.5	0.2	0.7
14. VAATTEISTA, LAJJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.1	0.0	0.2	0.2	0.1	0.0	0.2
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.1	0.1	0.1	0.0	0.03	-	0.0
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.01	-	0.0	-	0.01	-	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.4	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.0	0.0	0.0	0.0	0.03	0.1	0.1
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.03	0.1	0.01	0.1	0.1	0.0	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.02	0.1	0.02	-	0.01	-	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.3	0.4	0.2	0.1	0.2	0.3	0.3
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.5	0.4	0.4	0.2	0.4	0.0	0.9
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	-	-	-	-	-	-	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	-	-	-	-	-	-	-
11-24. YHTEENSÄ, Total	3.7	2.9	2.4	1.2	7.4	4.1	4.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	27.5	31.9	24.7	31.8	32.1	37.8	36.3

Taulukko 18. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (toimihenkilöt)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (salaried employees)

	26 HUONEKALU Furniture etc.		27 PAPERI Paper		28 GRAAFINEN Printing		KOKO TEOLLI- SUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHAN Return-from-vacation bonus	-	1.5	-	1.7	-	1.8	1.7
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.7	8.4	7.5	8.5	8.3	10.0	8.4
3. VAPAAPÄIVÄPALKAT Wages for holidays	-	-	-	-	-	-	-
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.04	0.0	0.3	0.5	0.2	0.3	0.3
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.2	0.9	0.8	1.6	1.0	1.5	1.5
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.3	9.3	7.5	10.0	7.5	9.1	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.1	0.9	0.8	0.8	0.4	0.4	0.9
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	5.4	5.8	12.8	12.4	7.1	9.9	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.02	0.0	0.07	0.1	0.0	0.0	0.0
1-10. YHTEENSÄ, Total	22.2	27.2	30.2	36.0	24.9	33.4	31.8
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.5	0.3	8.2	6.3	0.1	0.6	1.5
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.0	-	0.6	0.5	0.3	0.9	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.1	0.0	0.9	0.8	0.6	0.4	0.7
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.0	-	0.1	0.1	0.04	-	0.2
15. KULJETUSISTA Employee transportations	0.0	-	0.05	0.0	0.1	0.1	0.0
16. LÄSTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	-	0.03	0.0	0.0	-	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.1	0.0	0.9	1.1	0.2	0.7	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.0	0.0	0.05	0.1	0.0	0.0	0.1
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.03	0.0	0.2	0.2	0.02	-	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.03	0.0	0.3	0.2	0.1	0.2	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.1	1.1	1.2	0.1	0.5	0.3
22. AMMATTOPIETUKSESTA Employee training	0.2	0.1	1.0	0.9	0.7	0.5	0.9
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	-	-	-	0.1	-	-	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.1	0.5	13.4	11.5	2.3	3.9	4.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	23.3	27.7	43.6	47.5	27.2	37.3	36.3

Taulukko 19. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (toimihenkilöt)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (salaried employees)

	29 NAHKA- JA NAHKATEOS Leather and leather products		30 KUMI Rubber products		31+32 KEMIAN Chemicals	KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHA Return-from-vacation bonus	-	2.4	-	1.5	1.4	1.7
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.2	9.1	7.5	8.0	8.0	8.4
3. VAPAAPIVÄPALKAT Wages for holidays	-	-	-	-	-	-
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.1	0.6	0.0	0.0	0.5	0.3
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.4	0.4	0.3	0.6	2.0	1.5
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.4	9.2	7.1	9.2	9.1	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	0.6	0.9	0.5	0.5	1.5	0.9
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKKEURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	7.1	8.8	10.9	9.2	12.4	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.03	0.0	0.04	0.0	0.1	0.0
1-10. YHTEENSÄ, Total	23.2	31.8	26.7	29.4	35.4	31.8
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on						
11. ASUNNOISTA Employee housing	1.7	1.2	-	0.4	1.8	1.5
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.0	-	-	-	0.0	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.4	0.3	-	-	2.0	0.7
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.1	0.1	-	-	1.0	0.2
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.0	-	0.0	-	-	0.0
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.1	0.1	0.1	0.0	1.1	0.5
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.0	-	0.0	-	0.0	0.1
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	0.0	0.0	-	0.2	0.1
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.01	0.2	0.0	-	0.3	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.03	0.1	0.0	-	0.3	0.3
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.2	0.1	0.1	1.5	0.9
22. AMMATTIOPEUKSESTA Employee training	-	-	-	-	-	-
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	-	-	-	-	-	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	-	-	-	-	-	-
11-24. YHTEENSÄ, Total	2.5	2.2	0.2	0.5	8.4	4.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	25.7	34.0	26.9	29.9	43.8	36.3

Taulukko 20. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (toimihenkilöt)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (salaried employees)

	33 SAVI, LASI JA KIVEN- JALOSTUS Non-metallic minerals		34 METALLIEN PERUS- TEOLLISUUS Basic metal industries		35 METALLI- TUOTE Metal products		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHA Return-from-vacation bonus	-	3.1	-	1.7	-	2.8	1.7
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.4	9.0	5.8	8.8	6.3	8.7	8.4
3. VAPAAPÄIVKALKAT Wages for holidays	-	-	-	-	-	-	-
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.2	0.0	0.1	0.0	0.1	0.2	0.3
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	1.1	1.1	0.6	1.0	0.3	0.4	1.5
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.4	9.9	7.2	9.4	7.4	9.2	9.5
7. TAPATURMAMAKSUT Accident insurance premiums	1.7	2.1	1.2	1.7	0.8	1.1	0.9
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.5	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	8.2	8.1	10.2	7.3	6.1	10.2	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.0	0.0	0.04	0.0	0.02	0.0	0.0
1-10. YHTEENSÄ, Total	26.5	33.7	25.5	30.3	21.4	33.0	31.8
NETTORUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.2	0.0	6.5	3.8	1.7	0.1	1.5
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.6	0.1	0.01	-	0.1	0.0	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	1.0	2.0	0.2	0.3	0.2	0.2	0.7
14. VAATTEISTA, LAHJOITTA YMS. Work clothes and gifts	0.0	-	0.02	0.1	0.03	0.1	0.2
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.01	-	0.2	0.2	0.01	-	0.0
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.01	-	0.01	-	0.0	-	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.4	0.0	0.3	0.9	0.2	0.1	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.2	0.0	0.7	0.3	0.01	-	0.1
19. LIIKUNNANVAKUUTUKSESTA Physical education	0.1	0.0	0.1	0.1	0.02	0.0	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDISTÄ Libraries and company papers	0.1	0.0	0.2	0.3	0.03	0.1	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.0	0.1	0.2	0.1	0.2	0.3
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.3	0.5	1.0	1.3	0.4	0.1	0.9
23. AVUSTUKSISTA EM. ALGILLE Aid to social welfare organizations	-	-	-	-	-	-	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	-	-	-	-	-	-	-
11-24. YHTEENSÄ, Total	3.0	2.6	9.3	7.5	2.8	0.9	4.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	29.5	36.3	34.8	37.8	24.2	33.9	36.3

Taulukko 21. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (toimihenkilöt)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (salaried employees)

	36 KONE Machinery		37 SÄHKÖTEK- NILLINPN Electrical machinery		38 KULKU- NEUVU Transport		KOKO- TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	2.4	-	1.3	-	1.6	1.7
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.0	8.6	7.3	9.3	6.5	8.9	8.4
3. VAPAAPÄIVÄPALKAT Wages for holidays	-	-	-	-	-	-	-
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.0	0.5	0.01	-	0.2	0.0	0.3
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.2	1.5	0.2	1.3	0.4	0.7	1.5
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.3	9.5	7.4	9.8	7.6	9.0	9.5
7. TAPAURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	0.9	0.6	0.4	0.8	1.3	1.0	0.9
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	5.3	5.1	5.9	6.4	8.2	6.4	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.03	0.0	0.01	0.1	0.03	0.0	0.0
1-10. YHTEENSÄ, Total	21.1	28.6	21.6	29.4	24.6	28.0	31.8
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.6	0.5	0.7	0.7	0.7	0.3	1.5
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.0	-	-	-	0.1	0.0	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.1	0.1	0.7	0.8	0.2	0.1	0.7
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.1	0.0	0.04	0.6	0.1	0.1	0.2
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.04	0.0	0.0	-	0.01	-	0.0
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.01	0.0	0.0	-	0.1	0.0	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.2	0.4	0.2	1.0	0.2	0.4	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	-	0.03	0.0	0.03	0.1	0.1
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.02	0.0	0.04	0.0	0.04	0.1	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.02	0.0	0.1	0.1	0.03	0.0	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.3
22. AMMATTOPEKSESTA Employee training	0.5	0.4	0.7	0.9	0.5	1.3	0.9
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	-	-	-	-	-	-	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	-	-	-	-	-	-	-
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.7	1.5	2.6	4.2	2.1	2.4	4.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	22.8	30.1	24.2	33.6	26.7	30.4	36.3

Taulukko 22. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja 1973 (toimihenkilöt)

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1970 and 1973 (salaried employees)

	39 MUU TEOLLISUUS Other manu- facturing		666 TEOLLISUUS- KOMPLEKSIT Multibranch enterprises		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	1.7	-	1.6	1.7
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.5	7.0	8.1	8.2	8.4
3. VAPAAPRIIVAPALKAT Wages for holidays	-	-	-	-	-
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.1	0.0	0.2	0.2	0.3
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.5	1.2	0.5	0.8	1.5
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.6	9.1	7.5	9.4	9.5
7. TAPAURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	0.6	1.3	0.5	0.7	0.9
8. TYÖTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	7.4	10.5	10.7	11.8	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.01	0.0	0.03	0.0	0.0
1-10. YHTEENSÄ, Total	24.1	31.2	27.9	33.1	31.8
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on					
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.6	0.8	5.2	2.5	1.5
12. KOTILOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.0	-	0.3	0.2	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.5	0.4	0.6	0.5	0.7
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.1	0.1	0.2	0.1	0.2
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	-	0.1	0.1	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.1	0.1	0.2	0.5	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.0	-	0.1	0.2	0.1
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.02	0.0	0.1	0.1	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.0	0.0	0.2	0.2	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.3	0.2	0.4	0.3	0.3
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.2	0.3	1.1	0.9	0.9
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	-	-	-	-	-
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure					
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.9	2.0	8.6	5.7	4.5
1-24. YHTEENSÄ, Total	26.0	33.2	36.5	38.8	36.3

LOMAKE

Lomake palautettava 15. IV, 1974 mennessä Elinkeinoelämän Tutkimuslaitokseen. Tutustukaa täyttämishojeisiin. Epäselvissä tapauksissa pyydetään kääntymään valtiot.kand. Kari Sihtolan puoleen os. Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos, Kalevankatu 3 B, 00100 Helsinki 10, puh. 601322/26. Yksityisiä yrityksiä koskevat tiedot pidetään ehdottomasti salaisina.

TIEDUSTELU

teollisuuden työvoimakustannuksista v. 1973

(Tiedustelu koskee vain teollista toimintaa. Yrityksen mahdollista maa- ja metsätaloutta, tukku- ja vähittäiskauppaa yms. toimintaa ei lasketa mukaan.)

I. YLEISTIEDOT

1. Yrityksen nimi

2. Annetut tiedot koskevat seuraavia yrityksen toimipaikkoja (ohje 1)

Sijainti- palkkakunta	Tuotannon- ala	Työntekijöitä keskim. v. 1973			Muuta henkilökuntaa keskim. v. 1973		
		Miehet	Naiset	Yht.	Miehet	Naiset	Yht.
.....
.....
.....
Yht.	

3. Annetut tiedot koskevat tilivuotta (ohje 2)

4. Yrityksen vuosivaihto (nettoliikenvaihto) (ohje 3) mk

5. Käyttöomaisuuden arvo vuoden 1973 päättyessä (ohje 4) mk

II. Välittömät, suoritetulta työajalta maksetut palkat ja työtunnit

1. Työntekijäin palkat (ohje 5) mk

„ luontoisedut mk

„ työtunnit (ohje 6) mk

2. Muun henkilökunnan palkat (ohje 5) mk

„ „ luontoisedut mk

Tämä sarake koodausta varten.
Ei täytetä.

A							
B							

Työntekijät Muu henkilökunta Yhteensä

21. Avustukset paikallisille järjestöille, jotka toimivat III B 1—20 kodissa mainituilla aloilla, pääasiassa yrityksen henkilökunnan hyväksi (ohje 39)

22. Avustukset yleishyödyllisille yhdistyksille (esim. SPR), joiden toiminta-alueena on koko maa tai suuri osa siitä

23. Muun edellämainitsemattoman sosiaalihenkilökunnan palkat ja toimistokustannukset (ohje 40)

Tämä sarake koodausta varten.
Ei täytetä.

L									

C. Yrityksen mahdolliset muut kuin edellä kohdissa III A ja B mainitut välilliset työvoimakustannukset eriteltynä (ohje 41)

-----	-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----	-----

Henkilö, jonka puoleen voidaan lisätietoja tarvittaessa kääntyä

Nimi -----

Osoite -----

Puhelin -----

Päiväys ----- Allekirjoitus -----

OHJEET

teollisuuden työvoimakustannuksia koskevan tiedustelulomakkeen täyttämiseksi

1. Yritykset, joilla on useampia virallisessa teollisuustilastossa itsenäisenä käsiteltyjä toimipaikkoja, ilmoittavat tämän kohdan tiedot jokaisesta toimipaikasta erikseen. Niissä tapauksissa, jolloin lomakkeessa varattu tila ei ole riittävä, pyydetään tämän kohdan vastaukset antamaan erillisellä liitteellä. Työntekijöiksi lasketaan samoin kuin teollisuustilastossakin (SVT XVIII A) varsinaiset valmistustyöntekijät, niiden joukossa työhön osaaottavat työnjohtajat sekä apuosastojen työntekijät. Muuhun henkilökuntaan kuuluvat yrityksen omistajia ja erillistä myyntikonttorihenkilökuntaa lukuunottamatta muut yrityksen palveluksessa olevat henkilöt. Henkilökunnan vuotuinen keskimäärä saadaan jakamalla kuukausikeskimäärien summa kahdellatoista.
2. Jos tilivuosi ei ole sama kuin kalenterivuosi 1973, annetaan tiedot viimeisimmältä päättyneeltä tilivuodelta. Tilivuoden alkamis- ja päättymispäivämäärät merkitään lomakkeeseen.
3. Vuosivaihto (nettoliikevaihto) tarkoittaa bruttomyyntiä, josta on vähennetty myönnettyt alennukset, palautetut tavarat ja päällykset, myynnin aiheuttamat kurssitappiot, liikevaihto- ja valmisteverot, myynnistä aiheutuneet rautatierahdit ja vieraat kuljetus- ja huolintakustannukset.
4. Käyttöomaisuuden arvo ilmoitetaan teollisuustilaston yleislomakkeen mukaisesti (kohta E) palovakuutusarvon ja omavastuun arvon yhteissummuna.

5. Suoritetulta työajalta sekä säännölliseltä että ylityöajalta maksetut rahapalkat ilmoitetaan bruttomäärinä vero- yms. pidätyksiä vähentämättä. Näihin kuuluvat kaikki palkat työolosuhteista johtuvine erilaisine lisineen, tuotantopalkkiot, provisiot, tantiemit yms., eivät kuitenkaan matkakorvaukset eivätkä päivärahat. Tässä kohdassa ilmoitettaviin suoritetulta työajalta maksettuihin palkkoihin eivät myöskään kuulu vuosilomapalkat ja -korvaukset, lomaltapaluuuraha, vapaapäiväpalkat, kurssi- ja koulutustoiminnan ajalta maksetut palkat, reservissäoloajalta maksetut palkat eivätkä sairaudesta, tapaturmista tai raskaudesta ja synnytyksistä johtuvalta poissaololta maksetut palkat. Nämä vapaa-ajalta maksetut palkat tai niitä vastaavat ilmoitetaan kohdassa III. A. 1—7. Ennakkoperintälain 4. §:n 2. mom.:n mukaiset luontoisedut ilmoitetaan erikseen sen suuruisina kuin niistä ennakkopidätykset suoritetaan.

6. Työntekijän työtunteihin lasketaan myös todella suoritettut ylityötunnit.

7. Jos tietoja kustannuksista, jotka pyydetään ilmoittamaan erikseen työntekijäin ja muun henkilökunnan osalta, ei jostakin syystä voida eritellä edes arvioimalla, ilmoitetaan yhteissumma "yhteensä" sarakkeessa. Samoin silloin, kun eri kysymyksiä koskevia tietoja ei ilman kohtuutonta vaivaa saada erikseen, voivat annetut tiedot sisältää useampia kysymyksiä, kunhan lomakkeessa selvästi merkitään mistä ryhmistä on kysymys. Sellaisissa tapauksissa, jolloin yrityksen omistama kiinteistö tai irtaimisto palvelee muutakin kuin kysymyksen tarkoittamaa, työvoimaan kohdistuvaa toimintaa, lasketaan ensin annettujen ohjeiden mukaan ko. kiinteistön tai irtaimiston kokonaiskustannukset, jonka jälkeen arvioidaan työvoimaan kohdistuvan toiminnan osuus kustannuksista käyttöajan tai muun sellaisen perusteen mukaan.

On tärkeätä, että kustannukset ilmoitetaan vain yhdessä paikassa ts. kohdassa, mihin ne pääasiallisesti kuuluvat. Poikkeuksen tästä säännöstä tekevät kuitenkin yrityksen työvoimaan kohdistuvan toiminnan piirissä toimivalle henkilökunnalle (mm. luottamusmiehille, sosiaalihenkilöstölle) suoritettulta työajalta maksetut palkat, jotka ilmoitetaan paitsi työntekijäin ja muun henkilökunnan kokonaispalkkojen yhteydessä (kohta II. 1—2) myös eri toimintamuotoja koskeviin kustannuksiin sisältyvinä.

Mikäli työvoimaan kohdistuvan toiminnan piirissä toimivan henkilökunnan työ ei kokonaan liity eri toimintamuotojen yhteydessä määriteltyihin tehtäviin, arvioidaan ko. henkilön tähän toimintamuotoon kohdistuvan työn palkka- ym. kustannukset suoritettun työajan tai muun sellaisen perusteen mukaan.

8. Vuosilomakorvaukset ilmoitetaan erikseen mikäli mahdollista.

9. Vapaapäiväpalkoilla tarkoitetaan muille kuin kiinteätä viikko- tai kuukausipalkkaa saaville maksettua itsenäisyyspäivän palkkoja sekä vapunpäivän palkkoja ja muita ns. arkipyhäkorvauksia. Vapaavuororahalla tarkoitetaan keskeytymättömästä vuorotyöstä työajan tasaamiseksi annetuilta vapaaajalta maksettua palkkaa.
10. Palkansaajien (työntekijät ja toimihenkilöt) osallistuessa heidän ammat-
tiinsa liittyvään jatko-, täydennys- ja uudelleen koulutukseen ilmoitetaan
heille koulutustoiminnan ajalta maksetut palkat kohdassa a.
Kohdassa b. ilmoitetaan muun kurssi- ja koulutustoiminnan ajalta makse-
tut palkat, esim. työsuojeluun, rationalisointiin, luottamusmiestoimintaan,
työsuhteasioihin, yritystalouden tukemiseen ym. liittyvän koulutuksen ajalta
maksetut palkat.
Muut koulutustoiminnasta aiheutuvat kustannukset ilmoitetaan osassa III B
eri toimintamuotoja koskevien kustannusten yhteydessä.
11. Sairaus- ja äitiysajan palkkojen maksamisen perusteella työnantajalle sai-
rausvakuutuksesta suoritettut päivä- ja äitiysrahat ilmoitetaan erikseen
kohdassa III A 8.
12. Milloin työnantaja maksaa lakiin tai työehtosopimukseen perustuvat sai-
rausajan palkat sairaskassan kautta, ilmoitetaan näitä vastaava kannatus-
maksu tämän kysymyksen kohdassa b.
13. Tähän merkitään yrityksen sosiaaliturvamaksujen laskennassa 1. 4. 1973
lähtien sovellettu maksun määräytymisperuste 8 %, 8¹/₂ % tai 9 %.
14. Tapaturmakorvaukset tarkoittavat omavastuun aiheuttamia korvauksia. Va-
paa-ajan vakuutuksella tarkoitetaan TVL:n 57 §:n 2 mom:n ja 3 mom:n mu-
kaista vakuutusta.
15. Työttömyysvakuutusmaksuun sisältyy osuus Eroraharahastolle.
16. Muihin työnantajan henkilökunnalleen ottamiin vakuutuksiin kuuluvat muut
kuin lakisääteiset vakuutukset (esim. ryhmähenkivakuutus, vastuuvakuutus).
17. Yrityksen suoraan maksamilla eläkkeillä tarkoitetaan vanhuus-, perhe- ym.
eläkkeiden lisäksi huoltoapulain 5 §:n mukaista eläkettä.
18. TEL- ja LEL-vakuutusmaksuina sekä eläkesäätiöiden kannatusmaksuina
ilmoitetaan vuoden 1973 aikana suoritettut maksut (ennakko- ja lisämaksut).

19. Kaikki tuotantokomiteoiden yritykselle aiheuttamat kustannukset. Näitä ovat lähinnä komitean jäsenten kokouspalkkiot.

20. Yrityksen kokonaan tai suurimmaksi osaksi omistaman, työvoimaan kohdistuvaa toimintaa palvelevan kiinteistön tai irtaimiston, joka kirjanpidossa on aktivoitu, pääomakustannukset so. pääoman korko + poistot lasketaan erityisesti tätä tiedustelua varten seuraavien perusteiden mukaisesti:

- Rakennuksista 5 % rakennusten jälleenhankinta-arvosta
- Irtaimesta käyttöomaisuudesta 13 % jälleenhankinta-arvosta
- Maasta, joka on luovutettu selvästi käypää hintaa alempaan hintaan asuntotonteiksi, urheilukentiksi tai muuhun vastaavaan yrityksen työvoimaan kohdistuvaa toimintaa palvelemaan tarkoitukseen 7,5 % nykyarvosta (verotusarvosta)

Mikäli jälleenhankinta-arvoa ei tiedetä tai ei voida laskea, voidaan käyttää uusarvovakuutusperusteista palovakuutusarvoa lisättynä omavastuun arvolla. Jos käyttöomaisuutta ei kuitenkaan ole uusarvovakuutettu, niin käytetään poistoprosentteina rakennuksista 8 % rakennuksen nykyarvosta ja irtaimesta käyttöomaisuudesta 23,5 % nykyarvosta.

Tilivuoden aikana hankitun irtaimen käyttöomaisuuden, jonka hankintamenoa ei ole aktivoitu, kustannuksina ilmoitetaan hankintameno kokonaisuudessaan.

Pääomakustannusten lisäksi lasketaan kiinteistölle ja irtaimelle käyttöomaisuudelle vuotuiset käyttö- ja ylläpitokustannukset. Näihin kuuluvat korjaus-, polttoaine-, sähkö-, vakuutusmaksu-, vero- ja hoitohenkilökunnan suoritetulta työlajalta maksetut palkkakustannukset. Jos esim. sähkö näihin tarkoituksiin saadaan yrityksen omistamasta voimalaitoksesta, lasketaan sen kustannukset joko myynti- tai ostohinnan mukaan riippuen siitä myykö yritys sähköä ulkopuolisille vai ostaako se sitä ulkopuolisilta. Hoitohenkilökuntaan lasketaan kuuluvaksi isännöitsijät, talonmiehet, siivoojat yms. Edellämainitut palkkakustannukset sisältyvät myös kohtaan II. 1—2.

Edelleen ilmoitetaan yrityksen omistamien asuntoalueiden yhteydessä olevien teiden, puistojen, kukkaistutusten ym. pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset sekä asuntoalueen katuvalaistuksesta, viemäröinnistä ja lämpökeskuksesta aiheutuvat kustannukset.

Kun edellä mainitulla tavalla on saatu selville yrityksen bruttokustannukset, vähennetään niistä yrityksen henkilökunnalta mahdollisesti kantamat korvaukset tai omaisuudesta saadut tulot.

21. Sellaisissa tapauksissa, jolloin henkilökunnalta on kannettu korvausta tai toiminnasta on muutoin saatu tuloa, pyritään nettokustannuksiin. Nettokustannukset tarkoittavat tämän kysymyksen kohdalla yrityksen ulkopuoli-

sille maksamien vuokrien ja henkilökunnalta saamien vuokrien erotusta.

22. Tällaiset kustannukset syntyvät pääasiassa rakennuslainoista, alennettuun hintaan myydyistä tai luovutetuista omakotitonteista sekä henkilökunnalle sen omakotirakennustoiminnan yhteydessä annetusta teknisestä yms. avusta. Rakennuslainoista syntyneet kustannukset tarkoittavat liikepankkien keskim. antolainauskoron (8,7 %) ja kannetun koron erotusta. Omakotitontiksi alennettuun hintaan myydystä tai luovutetusta maasta yritykselle syntyneet vuotuiset bruttokustannukset lasketaan ohjeen 20 mukaan ja niistä vähennetään saadut maksut. Tilivuoden aikana annetut raha-avustukset otetaan kustannuksina kokonaisuudessaan ja muusta avustuksesta nettokustannukset.
23. Yrityksen omistamien henkilökunnan käyttöön tarkoitettujen erillisten talousrakennusten, saunojen, pesutupien, mankeleiden, leipomoiden ym. bruttokustannukset, joista kannetut korvaukset vähennetään, lasketaan ohjeen 20 mukaan. Yrityksen ulkopuolisilta vuokraamien saunojen yms. nettokustannukset lasketaan ohjeen 21 mukaan. Lisäksi tässä kohdassa ilmoitetaan kotitalouden kurssi-, neuvonta- ja kilpailutoiminnasta ja palstaviljelytoiminnan teknisestä avustamisesta aiheutuneet nettokustannukset. Sikäli kuin yrityksen omistamien kiinteistöjen pääoma-, käyttö- tai ylläpitokustannuksia esiintyy, lasketaan ne bruttomääränä, josta mahdollisesti kannetut korvaukset vähennetään ohjeen 20 mukaan. Vuokrakiinteistön suhteen noudatetaan ohjeen 21 periaatetta.
24. Jos mainitut tarvikkeet koskevat yrityksen omia tuotteita, lasketaan kustannukseksi yrityksen tavanomaisen myyntihinnan ja kannettujen korvausten erotus. Jos kyseessä ovat yrityksen toimesta henkilökunnalle hankitut polttopuut, elintarvikkeet yms., ilmoitetaan ostohinnan ja kannettujen korvausten erotus.
25. Yrityksen omistamien huoneistojen (esim. ravintola, kanttiini ja ruokahuone) pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset lasketaan ohjeen 20 mukaisesti. Kohdassa 6 ilmoitetaan myös yrityksen oman keittiö- ja palveluhenkilökunnan palkkakustannukset. Vuokrattujen kiinteistöjen suhteen noudatetaan ohjeen 21 periaatetta. Tarjoillusta ruoasta, kahvista ja teestä yritykselle syntyneet kustannukset ilmoitetaan nettomääräisinä.
26. Tässä kohdassa ilmoitetaan kaikki työvaatteista aiheutuvat nettokustannukset (hankinta ja pesu). Työturvallisuusvarusteista aiheutuvia kustannuksia ei lueta välillisiksi työvoimakustannuksiksi.

27. Yrityksen toimesta järjestettyjen, päivittäisten, henkilökunnan kiinteään työpaikkaan ja takaisin tapahtuvien kuljetusten aiheuttamat nettokustannukset. Henkilökunnan matkakorvauksia ja päivärahoja ei lasketa mukaan.
28. Muita lastenhuollon kustannuksia ovat mm. kustannukset leikkikentistä ja nuorisokerhoista sekä kesäsiirtola- että leiritoiminnan kustannukset (ml. henkilökunnan palkkaus).
Yrityksen omistamien kiinteistöjen pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset lasketaan ohjeen 20 mukaan. Ulkopuolisilta vuokrattuihin kiinteistöihin sovelletaan ohjeessa 21 mainittua periaatetta. Muut kustannukset ilmoitetaan nettomääräisenä.
29. Kohdassa a. ilmoitetaan työnantajalle työterveyshuollosta tilikauden aikana aiheutuneet kustannukset niinkuin niistä KELA:n sairausvakuutusosaston ohjeiden (liittyvät korvaushakemukseen n:o SV 60) mukaan on sairausvakuutuslain 29 §:n 1 momentin mukaisia korvauksia haettaessa ilmoitettava. Kohtaan b. merkitään ne työnantajalle terveyden- ja sairaanhoidosta koituvat kustannukset, jotka eivät kuulu edellä mainitun lain piiriin.
Kohtaan a. sisältyvät korvaushakemuksen mukaisesti terveyshuoltohenkilökunnan palkkaus- ja matka- sekä koulutuskustannukset, kustannukset laboratorio- ja röntgentutkimuksista sekä fysikaalisesta hoidosta, terveysaseman lääkekustannukset, koulutus- ja neuvontakustannukset, tutkimus- ja hoitovälineiden hankinnasta koituvat kustannukset, toimisto- ja huoneistokustannukset, sairaankuljetus- ja työhygieenisten mittauksien kustannukset. Kustannukset ilmoitetaan vähennettynä terveystoiminnan tuloilla.
Kohtaan b. sisältyvät muut kuin edellä mainitut työterveyskustannukset. Tällöin tulevat kysymykseen mm. hammashoidosta koituvat kustannukset, sairaaloiden hoitopäivämaksut jne. Kiinteistöjen rakennus- ja korjauskustannukset sekä kiinteiden kalusteiden hankinnasta aiheutuvat kustannukset sisältyvät tähän kohtaan työvoimakustannustiedustelun ohjeen 20 mukaisesti.
30. Työsuojelutoiminnan kustannuksiksi katsotaan neuvonta-, valistus- ja propagandakustannukset. Sen sijaan työturvallisuusvälineistä ja -varusteista aiheutuvia kustannuksia ei katsota välillisiksi työvoimakustannuksiksi. Työsuojelukursseista aiheutuvat tekniset kustannukset (ml. kouluttajien palkat ja palkkiot) ilmoitetaan tässä kohdassa. Vrt. ohje 10. Työsuojelutoimikunnalla tarkoitetaan työnantajien ja työntekijöiden yhteisiä elimiä, jotka sopimuksen mukaan huolehtivat työpaikkojen työsuojelujärjestelystä.
31. Tässä kohdassa ilmoitetaan luottamusmiesten palkat ja palkkiot, joita nämä saavat tehtävästään nimenomaan luottamusmiehinä. Ko. palkat ilmoi-

tetaan myös työajalta maksettuina palkkoina kohdassa II 1.

32. Yrityksen omistamien kiinteistöjen, niiden joukossa hiihto- ja viikonloppumajojen pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset ohjeen 20 mukaan (ml. tähän kohtaan liittyvän sosiaalihenkilöstön palkkaus). Vuokrattujen kiinteistöjen suhteen noudatetaan ohjetta 21.
33. Yrityksen omistamien henkilökunnan kirjastohuoneistojen pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset ohjeen 20 mukaan. Vuokrattujen kiinteistöjen suhteen noudatetaan ohjeen 21 periaatetta. Lisäksi tulevat kirjastoihin tilattujen kirjojen sekä sanoma- ja aikakauslehtien kustannukset kokonaisuudessaan sekä mahdolliset subventiot henkilökunnan omien sanoma- ja aikakauslehtien tilauksista.
34. Henkilökuntalehtien lisäksi tulevat tähän vastaavaa tarkoitusta palvelevat muut painetut tidotusjulkaisut. Mahdollisten kiinteistöjen pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset ohjeen 20 mukaan. Vuokrattujen kiinteistöjen suhteen noudatetaan ohjeen 21 periaatetta. Muut kustannukset nettomäärinä.
35. Yrityksien omistamien juhla- ja kerhohuoneistojen pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset ohjeen 20 mukaan. Jos nämä kuitenkin palvelevat (kuten työmaaruokat, urheiluhallit yms.) pääasiassa muita tarkoituksia, ilmoitetaan nämä kustannukset asianomaisissa kohdissa ja tässä ilmoitetaan vain muut henkilökunnan juhlista ja harrastus- ja opintokerhotoiminnasta (ei kuitenkaan poika- ja tyttökerhotoiminnasta, kohta III B 10) yritykselle syntyneet nettokustannukset. Vuokrattujen kiinteistöjen suhteen noudatetaan ohjeen 21 periaatetta.
36. Yrityksen omistamien lomakyljen ja -rantojen yms. pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset lasketaan ohjeen 20 mukaan ja näistä vähennetään mahdollisesti kannetut korvaukset. Yhteislomamatkojen yms. loma-avustukset otetaan kustannuksina kokonaisuudessaan. Vuokrattujen kiinteistöjen suhteen noudatetaan ohjeen 21 periaatetta.
37. Ammattikoulukustannuksiksi lasketaan yrityksen oman ammattikoulun nettokustannukset. Pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset (ml. opetushenkilökunnan palkat) lasketaan ohjeen 20 mukaan. Vuokrattuihin kiinteistöihin sovelletaan ohjeessa 21 mainittua periaatetta. Jatko-, täydennys- ja uudelleen koulutuksen kustannuksiksi lasketaan ammatillisesta koulutustoiminnasta aiheutuneet nettokustannukset (kanslia, kouluttajien palkat ja palkkiot). Tämä kohta ei koske niitä kursseja (esim. työsuojelukurssit), joista on ilmoitettu erikseen kohdissa III B 4—18.

Kohtaan c. luetaan yrityksen muu kurssi- ja koulutustoiminta (vrt. ohje 10 kohta b) ja siitä aiheutuneet nettokustannukset (ilman koulutettavan henkilökunnan palkkoja) sekä ulkopuolisten kurssien (esim. Johtamistaidon opisto) kurssimaksut, matka- ja päivärahat (sekä kouluttajille että koulutettaville) kurssin aikana yms. kustannukset.

38. Tähän tulevat yrityksen suoranaiset avustukset invalideille sekä hautausavustukset ja eroavustukset ym. vastaavat.
39. Paikallisille urheiluseuroille yms. annettu tuki, jos sitä ei aikaisemmin ole ilmoitettu lomakkeessa.
40. Tässä kohdassa ilmoitetaan kaikki muut yrityksen edellä mainitsemattoman **sosiaalihenkilöstön** palkka- ja toimistokustannukset (tai arvioitu osuus, vrt. ohje 7), jotka liittyvät kohdassa III määriteltyihin sosiaalisiin tehtäviin. Tässä kohdassa saattavat tulla kysymykseen henkilöstöpäällikön tai vastaavan palkka- ja toimistokustannukset siltä osin kun hän osallistuu sosiaalitehtävien hoitoon, ja sosiaalijohtajan ja -päällikön palkka- ja toimistokustannukset. Samaten ilmoitetaan avustus- ja sairaskassan toiminnasta työnantajalle mahdollisesti koituvat muut kuin kohdassa III A 9 mainitut kustannukset. Sosiaalihenkilöstöön ei lueta työvoiman hankintaan, valintaan ja sijoittamiseen osallistuvaa henkilökuntaa.
41. Tässä kohdassa ilmoitetaan yrityksen piirissä työvoiman hyväksi katsottujen toimintamuotojen yritykselle aiheuttamat kustannukset, joita aikaisemmin ei ole ilmoitettu. Tällaisia ovat mm. henkilökunnan viihtyvyyttä työpaikalla ja kotona lisäävät toimenpiteet, esim. musiikki. Tällaisen toimintamuodon määrittely pyydetään suorittamaan mahdollisimman yksityiskohteisesti.